

DÖĞA
HAKLARI
İHLALLERİ

2020

“DOĞA HAKLARI İHLALLERİ 2020”

Cumhuriyet Halk Partisi Yayınları
1. Baskı, Ocak 2021

Basım: MİKİ Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Matbaacılar San. Sitesi 1516/1 Cadde No:27
Yenimahalle / ANKARA
Tel: 0312 395 21 28 • www.miki.com.tr

Cumhuriyet Halk Partisi Yayınları
Adres: Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi,
Anadolu Bulvarı No:12 Söğütözü, ANKARA
Tel : 0312 207 40 00
Fax : 0312 207 40 39

“Bu yayın, %100 geri dönüşümden elde edilen kağıda basılmıştır”

DOĞA HAKLARI İHLALLERİ 2020

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

**“CANLI VE DOĞA” ODAKLI ANLAYIŞLA “DOĞA İÇİN ADALET” TEMELLİ
“DOĞA HAKLARI POLİTİKASI” VE DOĞAYLA UYUM İÇİNDE BİR
“İYİ YAŞAM” KÜLTÜRÜNÜ BENİMSER**

Biz doğayı korudukça doğa da bizi korur.

K. Atatürk

ÖNSÖZ

Kovid-19'un Düşündürdükleri

2020 yılı Dünya'yı saran ve sarsan Kovid-19 virüsü ile geçti. Ekosisteme müdahalenin ağır bir sonucu olan Kovid-19, bir çok soru işaretini de beraberinde getirdi. İçinde olduğumuz iklim kriziyle nasıl mücadele edeceğiz? Emisyon değerlerini saklayarak ya da kirliliğin az olduğu konumlarda hava ölçümleri yaparak mı? Kentlerdeki nüfus artışını büyütecek politikalarla mı? Tüketim alışkanlıklarını arttırarak mı? Yaşam alanlarımızı betonlaştırarak mı?

Bağıklık sistemimizi güçlendirmeye çalışırken, gıda güvenliği ve gıda egemenliğini, ilaç ve kimyasallara dayalı endüstriyel tarım uygulamalarını, GDO ve pestisit vb. sorunlarını nasıl konumlandıracağız?

Maskeli Yaşam Daha Ne Kadar Sürecek?

Dünya Sağlık Örgütü Başkanı; "İklim değişikliğine karşı ve hayvan hakları için mücadele etmediğiniz takdirde Kovid-19 son salgın olmayacak ve daha yıkıcı salgın hastalıklar olacak" demiştir.

Kovid-19 virüsü nedeniyle 1 yıldır maskeli bir hayat yaşamaktayız. Oysa ki; kentlerimiz, köylerimiz mevcut hava kirliliği ve yüksek emisyon değerleri nedeniyle uzun yıllardır pandemi önlemlerinden daha sıkı önlemleri gerektirecek koşullarda yaşamını sürdürüyor.

İklim Krizine Hazır mıyız ?

Yurttaşları, sivil toplumu karar alma süreçlerinden uzak tutarak, bilgi edinme haklarını ihlal ederek, başvuru haklarını kısıtlayarak yürütülen çevre politikalarından vazgeçmenin hala vakti gelmedi mi? Paris Anlaşmasını, Aarhus Sözleşmesini yürürlüğe koymamak için daha ne kadar direneceğiz?

2021 Yılında İklim Kanunu, Hayvan Hakları Kanunu gibi yasal düzenlemeleri bu koşullar altında mı yürürlüğe sokacağız? Su kıtlığı yaşacak olan ülkemiz Su Kanunu'na daha ne kadar hasret kalacak?

İklim Değişikliği Performansı Endeksi 2021'de Türkiye sera gazı emisyonları ve enerji kullanımı kategorilerinde zayıf, iklim politikası performansında çok zayıf puanı aldı. Sayıştay raporlarında, sera gazı izleme plan ve raporlarının sunulmadığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın bu konuda takipçi olmadığı tespit edildi. AKP ise Türkiye'yi termik santraller ve ithal atık çöplüğü haline getirmek istiyor. Türkiye dünyada en çok ithal atığın bulunduğu ülke oldu. Mesela, Hollandalı bir ailenin çöpü, Adana'da bulunabiliyor.

Madencilik Tehdidi

2020 yılında, yurdumuzun bir çok yeri madencilik tehdidiyle karşı karşıya kaldı. Türkiye'nin dört bir bölgesinde siyanürlü altın ayrıştırma işi yapılıyor. Yayınladığımız, Türkiye Siyanür Haritasını bunun ispatıdır. Türkiye'de 19'u işletme halinde olan 37 adet siyanür veya sülfürik asit kullanılarak altın, bakır ve gümüş üretimi projesi var. Bunun yanı sıra, 27 adet proje kapsamında [altın hariç olmak üzere] siyanür veya sülfürik asit kullanılarak bakır ve gümüş madenleri üretimi yapılıyor. Ama denetimler çok zayıf.

2020 Yılı da Doğa Katliamları, Çevre Sorunlarıyla Geçti

Netice olarak, 2020 yılı doğa hakları ve çevre politikaları konusunda gerçekten sıkıntılı geçti. Bir yandan yeni maden ihaleleri, bir yandan siyanürle ayrıştırma işi, bir yandan çevre katliamları, bir yandan depremler, seller, orman yangınları... Elazığ'da 41 kişi, Bingöl Karlova'da 1 kişi, İzmir'de 114 kişi deprem nedeniyle yaşamını yitirdi. Türkiye'nin bir deprem ülkesi olduğu gerçeğini bir kez daha ortaya çıkı. Bir an evvel bir Deprem Bakanlığı kurulmalıdır çağrımızı tekrar yenilemek istiyoruz. Onlarca canımız, sel felaketi nedeniyle yaşamını yitirdi. Kıyı ve kenti rantsal kaygılardan arınarak, şeffaf ve katılımcı bir süreçle afete karşı dirençli, iklimle uyumlu yeniden inşa etmenin vakti geldi.

Gelecek Nesiller İçin Ekosistem Hakkı Korunacaktır

İkinci Yüzyıla Çağrı Beyannamemizde, Gelecek nesiller için ekosistem hakkını koruyacağımızı deklare ettik. Ekosistem, canlı cansız tüm varlıklar olarak birlikte oluşturduğumuz, birlikte yaşadığımız, birlikte geliştirmemiz gereken bir sistem. Bu yaşamı paylaştığımız tüm canlı ve cansız dostlarımızın ve gelecek nesillerimizin haklarını, doğanın var olma ve yenilenme haklarını koruma ve geliştirmenin sorumluluğu ve bilincindeyiz.

2021 yılındaki hedefimiz bu olacak; yaşamı yeniden nefes alınabilir hale getirmek, Ekosistemi Hakkı'nı korumak ve geliştirmek için çalışacağız. Ekosistem hakkını Anayasal güvence altına aldıracağız.

Ali ÖZTUNÇ
CHP Doğa Hakları ve Çevreden Sorumlu
Genel Başkan Yardımcısı
Kahramanmaraş Milletvekili

İÇİNDEKİLER

CHP DOĞA HAKLARI RAPORLARI	7
1 - İKLİM PERSPEKTİFİMİZ: ADİL DÖNÜŞÜM VE TÜRKİYE.....	8
2 - TÜRKİYE SİYANÜR HARİTASI	14
3 - ATIK İTHALATI YA DA DÜNYA'NIN ÇÖPLÜĞÜNE DÖNÜŞME TEHLİKESİ.....	22
4- KURAKLIK KAPIDA: ACİLEN SU KANUNU ÇIKARILMALI	25
5 - GÖLLERİMİZİ BEKLEYEN TEHDİTLER.....	27
6 - KANAL DEĞİL, EKOLOJİK KORİDOR OLSUN	31
8 - GİRESUN İNCELEME RAPORU	38
10 - HAYVAN HAKLARI YASASININ MECLİSE GELMESİ İÇİN NE OLMASI LAZIM?	47
11 - TÜRKİYE ÇEVRE AJANSI KURULDU	48
12 - KORUMA STATÜLÜ KIYILAR MUÇEV'DE.....	51
13 - ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI 2019 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU ÖZETİ.....	53
14 - ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 2019 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU ÖZETİ	57
15 - TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI 2019 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU ÖZETİ	60
2020'DE DOĞA HAKLARINDA NELER OLDU?	63
1 - KOVİD 19 VE HAVA KİRLİLİĞİ	64
2 - AFETLER VE AŞIRI DOĞA OLAYLARI	68
3 - ATIK SORUNLARI	70
4 - ÇEVRE VE HALK SAĞLIĞI	74
5 - GIDA HAKKI	76
6 - HAYVAN HAKLARI	80
7 - DOĞAL, TARİHİ VE KÜLTÜREL KORUMA ALANLARI.....	85
8 - İMAR, YAPILAŞMA VE KENTLER.....	91
9 - ENERJİ VE MADENCİLİK	94
10 - ORMAN-MERA-TARIM ALANLARI.....	103
11 - TOPLUMSAL MÜCADELELER	108

İKİNCİ YÜZYILA ÇAĞRI *Beyanname*

Gelecek nesiller için “Ekosistem Hakkı” korunacaktır.

Gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya teslim etmek için üzerimize düşen sorumluluğun bilincindeyiz. Canlı ve cansız varlıklar olarak bir ekosistemin parçasıyız. Sağlıklı işleyen bir ekosisteme sahip dünyaya doğma hakkı, henüz doğmamış olan nesillerin de hakkıdır.

“Sürdürülebilir Yaşam” anlayışı ışığında bu **hak Anayasal güvence altına alınacaktır.**

CHP DOĞA HAKLARI RAPORLARI

DOĞA HAKLARI

01

İKLİM PERSPEKTİFİMİZ: ADİL DÖNÜŞÜM VE TÜRKİYE

2020 yılı, filtre takma yükümlülüklerini yerine getirmedikleri için kapatılan ama devlet teşviklerinden faydalanmaya devam eden termik santrallere dair haberler ve açıklamalar ile başladı.

Çevre ve Şehircilik Bakanı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, 1 Ocak 2020 tarihinde, Kahramanmaraş Afşin A, Kütahya Seyitömer, Kütahya Tunçbilek, Sivas Kangal ve Zonguldak Çatalağzı Termik Santrallerinin tamamen, Manisa Soma Termik Santralinin ise kısmen kapatıldığını açıkladılar.

Söz konusu termik santrallerin filtre takma yükümlülüğü 2019 yılı boyunca ısrarla TBMM gündemine getirilen ve yoğun bir toplumsal mücadeleye neden olan bir konuydu. EÜAŞ'a ait olan termik santraller ile EÜAŞ'a ait iken özelleştirilmiş termik santrallerin çevresel yükümlülüklerini yerine getirmeleri için verilen son tarihin 31.12.2019'dan ileri bir tarihe ertelenmesini içeren teklif TBMM'ye iki kez getirildi. İlk seferinde tüm partilerin oy birliği ile teklif geri çekildi. AKP aynı kanun teklifini bir kez daha TBMM'ye getirdi. Tüm uzlaşmayı çiğneyerek TBMM'de kabul edilen kanun teklifi, muhalefetin mücadelesi ile bu defa Cumhurbaşkanı vetosu ile karşılaştı. Söz konusu gelişme, iklim adaleti talep eden toplumsal mücadelenin önemli bir başarısı olarak tarihe geçti.

26 Aralık 2019'da yayımlanan yönetmelik değişikliği ile bacasına filtre taktıran ama atık depolama sahasına yatırım yapmayan santraller kurtarıldı. Yasada olan bir kural, yönetmelikle aşılmaya çalışıldı ve bu sayede 31 Aralık'a üç gün kala kapatılmaktan kurtarılan termik santraller oldu.

Son dakikaya kadar, bu santralleri nasıl kapatmam, diye can çekişen AKP Soma, Kütahya, Zonguldak, Çanakkale, Kahramanmaraş gibi şehirlerimizdeki santrallerin bacalarına filtre takma yükümlülüklerini yerine getirmediklerini bilmesine rağmen; bu şehirlerimizde yaşayan yurttaşların yaşayacağı muhtemel mağduriyetleri umursamamış, bunun önüne geçmek için gerekli tedbirleri almamıştır. AKP İktidarının termik santrallerin kapatılması konusunda uzun süre ayak dirediği bu süreçte, bu santrallerin kapanması durumuna yönelik nasıl bir süreç işletileceği planlanmamıştır.

İktidar, kasıtlı olarak eylemsiz kalmış ve olacaklarla birlikte toplumu cezalandırmayı amaçlamıştır. Santrallerin kapatılması, bu santrallerin kuruluşu ve sonrasında değişen üretim ilişkilerinin bir anda çökmesine neden olmuştur.

1 Ocak 2020'de faaliyetleri durdurulan ve kapatılan termik santraller kamuoyuna, işçilerin bir anda işsiz kalması, bu tesisler sayesinde ısınması sağlanan konutların ve kamu binalarının ısınamama tehdidi ile karşılaşması gibi krizler üzerinden lanse edilmiştir. Termik santrallerin kapatılmasına dair sonuçların kamuoyuna yansıtılma biçimi AKP İktidarının son ana kadar, bu termik santralleri neden kapatmamak için uğraştığına dair meşru bir neden oluşturmuştur. Oysa tüm yaşananlar AKP'nin adil dönüşüm fikrine ne kadar yabancı olduğunu göstermektedir.

Süreç boyunca, bu santrallerde çalışan ya da bu santraller üzerinden geçim ekonomisini sürdüren birey ve topluluklar ile bu santrallerin yarattığı kirlilik ve diğer erozyonlar nedeniyle kapatılmasını ya da gerekli yükümlülükleri yerine getirmesi halinde faaliyet göstermesi gerektiğini düşünen/isteyen bireyler ve topluluklar karşı karşıya getirilmiştir. Özetle, AKP bu santraller nedeniyle toplumu kutuplaştırmıştır, karşı karşıya getirmiştir.

Afşin Elbistan'da, Çelikler Holding tarafından işletilen termik santral, bacalarına filtre takılmadan tekrar faaliyete geçmiştir. Yasal yükümlülüklerini yerine getirmediği için idari yaptırım uygulanması gereken Çelikler Holdinge Afşin Elbistan Elektrik Üretim ve Ticaret Anonim Şirketinin Kahramanmaraş'taki modernizasyon projeleri için 1 milyar 445 milyon 315 bin TL teşvik verilmektedir.

Su stresi, yanan ormanlar, koruma altına alındığı iddiasıyla betonlaştırılan alanlar, av turizmi ile katledilen/yok edilen yaban hayatı ve biyoçeşitlilik, aşırı doğa olayları Türkiye'nin iklim krizinden payına aldıklarını ve alacaklarını gösteren gelişmeler olmuştur. İklim krizi, ekolojik yıkımla ilgili acil eylem planları, samimi mücadele ve uyum stratejileri oluşturma çağrısının yükseldiği dönemde, salgın krizine rağmen hız kesmeyen doğa hakları ihlallerine devam edenlere, Oxford Üniversitesi'ndeki araştırmacıların sorduğu gibi, dünya koronavirüsü atlatılabilir, peki ya iklim krizini atlatılabilir mi? sorusunu soruyoruz.

Araştırmaya¹ göre, iklim değişikliği salgına göre daha sinsi ve karmaşık. 2050 yılına kadar sıcaklık stresi, yetersiz beslenme ve doğrudan etkileri sonucu 7 milyon can kaybı yaşanacağı tahmin ediliyor. Ancak, koronavirüs salgınında olduğu gibi, yakın zamanda daha ciddi önlemler alırsak daha az insan zarar görebilir.

AKP'nin İklim Taahhütleri Ne Kadar Sahici?

Birleşmiş Milletler [BM] Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin [CBD] hazırladığı raporda², doğanın süregiden gerilemesini durdurmaya yardımcı olacak sekiz büyük değişim tavsiyesinde bulunuluyor. 196 ülkenin taahhüt etmesi beklenen sekiz büyük değişiklik şunlardır;

Toprak ve ormanlar: Yaşam alanlarını korumak ve toprağın bozulmasını azaltmak.

Sürdürülebilir tarım: Ormansızlaşma, yoğun gübre ve haşere ilacı kullanımı gibi doğaya olumsuz etkide bulunan uygulamaları minimize etmek için tarım yapma yöntemimizi yeniden tasarlamak.

Gıda: Daha az et ve balığın tüketildiği, daha sürdürülebilir bir beslenme alışkanlığı edinmek ve gıda israfını büyük oranda azaltmak.

Okyanuslar ve balıkçılık: Deniz ekosistemlerini korumak ve toparlanmasını sağlamak, sürdürülebilir balıkçılık, balık stoklarının toparlanması ve önemli deniz yaşam alanlarının toparlanması.

Kentlerin yeşilleştirilmesi: İnsan nüfusunun neredeyse dörtte üçünün yaşadığı kentlerde doğa için alan açmak.

Tatlı su: Göl ve nehir habitatlarını korumak, kirliliği azaltmak ve su kalitesini artırmak.

1 Dünya Koronavirüsü Atlatılabilir, Peki Ya İklim Değişikliğini?, <https://www.iklimhaber.org/dunya-koronavirusu-atlatilabilir-peki-ya-iklim-degisikligi/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

2 BM'den uyarı: İnsanlık doğayı kurtarmak için yol ayrımında <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/bmden-uyari-insanlik-dogayi-kurtarmak-icin-yol-ayriminda-1766466> Erişim Tarihi:28.12.2020

Acil iklim eylemi: İklim değişikliğine karşı fosil yakıtları “hızla devre dışı bırakarak” harekete geçmek.

‘Tek sağlık’ yaklaşımı: Yukarıdaki tüm değişiklikleri kapsayan bu yaklaşım gereği, kentsel, tarımsal, orman alanları ve balıklar olmak üzere çevremizi bütün olarak korumak.

Türkiye Cumhuriyeti, 2015 yılında Paris Anlaşması’na yönelik olarak BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Sekreteryasına sunduğu Niyet Edilen Ulusal Katkı Beyanında 2030 emisyonlarında %21’e kadar artıştan azaltım yapılacağını, ulusal katkıya göre 246 Milyon ton, 2012-2030 arasında ise, toplam 1 milyar 920 milyon ton sera gazı emisyonu önlenmiş olacağını taahhüt etmiştir.³

Sayıştay tarafından 2020 yılı Eylül ayında yayınlanan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu’nda⁴ Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik kapsamında yer alan işletmelerden, izleme planlarını ve raporlarını Bakanlığa sunmayanların bulunduğu ve bu durumda olan işletmelere Çevre Kanunu’nun 20’nci maddesi gereğince uygulanması gereken idari yaptırımların uygulanmadığı tespit edilmiştir. İzleme planlarını ve raporlarını Bakanlığa sunmayan işletmelerin bir kısmına halen İl Müdürlüklerince cezai işlem uygulanmadığı tespit edilmiştir.

2020 İklim Şeffaflığı Raporuna⁵ göre, Türkiye, Endonezya ve Güney Kore’nin 2020 yılındaki CO2 emisyon azaltımı, diğer ülkelerle kıyaslandığında daha sınırlı gerçekleşmiştir.

En yüksek emisyonu sahip 57 ülke ve AB’nin iklim değişikliği konusundaki performanslarını değerlendiren İklim Değişikliği Performans Endeksi 2021’e⁶ göre; söz konusu 57 ülkeden hiçbirisi, Paris Anlaşması hedefleriyle uyumlu bir yol izlemiyor. Endeks’te, Türkiye sera gazı emisyonları ve enerji kullanımı kategorilerinde zayıf, iklim politikası performansında çok zayıf puanı almıştır.

Muhataplarından Gizlenen Süreç, Samimi ve Sahici Değildir

İklim krizine karşı uluslararası konferanslarda somut adımlar ileri süremeyen, aktif denetim görevlerini yerine getirmeyen, 7 bölge için ayrı ayrı iklim eylem planları hazırlayacağını söyleyip şu ana kadar açıkladığı tek eylem planı olan Karadeniz Eylem Planını dahi uygulayamayan, 2015 yılında BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi sekreteryasına sunduğu beyandaki amaçlarına yönelik somut adımlarda bulunmayan AKP hükümetinin kendi uhdesinde yürüttüğü İklim Değişikliği Yasa tasarısı, iklim ile uyuma dair somut eylemlerden, adil dönüşümden uzaktır; karbon rantının yönetimine yönelmiş durumdadır. Tasarı bu haliyle, halen yürürlüğe girmeyen Paris Anlaşması’ndan uzak, eleştirebileceğimiz taraflarıyla birlikte ABD, İngiltere, Avrupa Birliği, Güney Kore, Çin gibi ülkelerin gündeminde yer alan yeşil mutabakat/ yeşil düzen tartışmalarına dahi muhtaçtır.

İklim krizinin tüm muhatap ve mağdurlarıyla beraber ele alınması, ve krize dair mücadele yöntemlerinin katılımcı bir süreçle belirlenmesi gerekirken; su yönetimi ve karbon piyasasının yönetimiyle ilgili Katar ile gizli anlaşmalar yapılmaktadır.

3 Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Denizli Milletvekili Gülizar Biçer Karaca’nın TBMM 7/31838 sayılı yazılı soru önermesine ait cevapları

4 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu https://www.sayistay.gov.tr/tr/Upload/62643830/files/raporlar/kid/2019/Genel_B%C3%BCT%C3%A7e_Kapsam%C4%B1ndaki_%20Kamu_%C4%B0dareleri/CEVRE%20VE%20SEHIRCILIK%20BAKANLIGI.pdf Erişim Tarihi:28.12.2020

5 2020 İklim Şeffaflığı Raporu Yayınlandı: Fosil Yakıtlara Destek Son Bulmalı, <https://www.iklimhaber.org/2020-iklim-seffafligi-raporu-yayimlandi-fosil-yakitlara-destek-son-bulmalı/>, Erişim Tarihi:28.12.2020

6 İklim Değişikliği Performans Endeksi 2021: Hiçbir Ülke Yeterince İyi Değil, Türkiye Zayıf, AB İse Yol Ayrımında, <https://ekoik.com/2020/12/08/iklim-degisikligi-performans-endeksi-2021-hicbir-ulke-yeterince-iyi-degil-turkiye-zayif-ab-ise-yol-ayriminda/>, Tarihi:28.12.2020

İklim Değişikliği Yasası taslağında, tüm bireylerin, dezavantajlı kesimlerin iklim krizi nedeniyle daha da ağır yaralar almasını önlemesi beklenen kararları da alacak koordinasyon kurulunda TOBB, TÜSİAD, MÜSİAD gibi şirket temsilcilerinin yer alacağı bir düzenleme bulunmaktadır. Halihazırda bu oluşumlarla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Başkanlığında yılda bir toplantı yapan İklim Değişikliği ve Hava Yönetimi Koordinasyon Kurulu iklim değişikliği ile ilgili politika ve kararlar belirliyor. Yani İklim Değişikliği Yasası'nda, mevcutta olanı değiştiren bir düzenleme söz konusu olmayacak. AKP hükümeti, iklim krizinin tüm muhatapları ile katılımcı bir süreç yürütülmesine halen çok uzaktadır.

Bu haliyle, iklim krizinin gerçek muhataplarının değil, yandaş şirketlerin yaşayacağı zorlukları önemseyen bir İklim Değişikliği Kanunu teklifi, herhangi bir torba yasanın içerisinde gündemimize gelecek gibi durmaktadır.

2020 İklim Şeffaflığı Raporunda Türkiye'nin Covid-19 ile ilgili mücadele paketinde iklim hedeflerine çok az atıfta bulunulduğundan, yurtiçi havayolu seyahatlerinde uygulanan KDV oranının %18'den %1'e düşürülmesi yoluyla Türk Hava Yollarına sunulan desteği ve madencilik sektörünün kurtarılmasını içerdiğinden söz edilmiştir⁷. Pandemi sürecinin yönetiminde ortaya çıkan manzarayı, iklim kriziyle mücadele sürecinde de göreceğimizden endişelenmekteyiz.

Birleşmiş Bilim Raporu 2020⁸'ye göre; iklim değişikliği COVID-19 nedeniyle duraklamamıştır. Atmosferdeki sera gazı konsantrasyonları rekor seviyelerde olup, artmaya devam etmektedir. Emisyonlar, karantina ve ekonomik yavaşlamanın neden olduğu geçici düşüşün ardından pandemi öncesi seviyelere doğru ilerliyor. Dünya, devam etmesi muhtemel bir trendle, rekor seviyedeki en sıcak beş yıllık dönemi görmek üzere ve küresel sıcaklık artışının 2 °C'nin altında veya sanayi öncesi değerini 1,5 °C üzerinde tutmak üzere anlaşmaya varılan hedeflere ulaşacak gibi görünmüyor.⁹

İklim Hakkı Talebinin Muhatabı Değil, Sahipleri Ne Olacak?

AKP İktidarı, 1 Ocak 2020'de yasal yükümlülüklerini yerine getirmedikleri için termik santralleri kapatma sürecini plansız yürütmüş, son dakikaya kadar yatırımcılara kamusal teşvikler sağlamış, yatırımcıları santrallerin kapatılmayacağına inandırmıştır. Süreç, santrallerin kapatılması üzerinden, iklim adaleti talebinde bulunan kesimlere bir cezalandırma gibi örgütlenmiş; bu kapatılma sürecinden kaynaklı mağduriyet yaşayan işçiler, iklim krizine karşı mücadele eden kesimlerle karşı karşıya getirilmiştir. İşte, iklim adaleti ve adil dönüşüm bu noktada, önemli bir açığı gidermeye aday bir tartışmayı ve planlama süreçlerini ortaya çıkarmaktadır.

Enerji üretim kaynağını değiştirilirken, mevcut enerji politikalarının da değiştirilmesine ihtiyaç vardır. Özelleştirilen ve/veya piyasalaştırılan enerji altyapısının yeniden müşterekleştirilmesi, kamulaştırılması; küresel enerji sisteminin en hızlı ve adil şekilde karbonsuzlaştırılması için yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği uygulamalarının hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu durum ise dünyada adil dönüşüm/ yeşil düzen/ yeşil mutabakat isimli başlıklar üzerinden tartışılmaktadır.

Türkiye'de Ticaret Bakanlığının koordinasyonunda ilgili tüm Bakanlıkların yer aldığı bir çalışma grubu Avrupa Birliği'nin 11 Aralık 2019 tarihli Avrupa Yeşil Mutabakatının ülkemizdeki sektörlere olası

7 2020 İklim Şeffaflığı Raporu Yayınlandı: Fosil Yakıtlara Destek Son Bulmalı, <https://www.iklimhaber.org/2020-iklim-seffafligi-raporu-yayinlandi-fosil-yakitlara-destek-son-bulmalı/>, Erişim Tarihi:28.12.2020

8 United in Science 2020, https://public.wmo.int/en/resources/united_in_science Erişim Tarihi:28.12.2020

9 İklim Değişikliği COVID-19 Nedeniyle Duraklamadı, <https://www.mgm.gov.tr/FILES/Haberler/2020/WMOCovid19Raporu.pdf>, Erişim Tarihi:28.12.2020

etkilerini tartışmaktadır. İklim ile ilgili koordinasyon kuruluna TOBB, TÜSİAD ve MÜSİAD gibi kuruluşların temsilcilerine yer veren ama işçi sendikalarına, çevre ve ekoloji örgütlerine, iklimin mağduru olacak kadınlar, gençler, çocuklar, özbakım ihtiyacı olan bireyler, çiftçiler gibi kırılgan grupların temsilcilerine yer vermeyen koordinasyonlar uyum planlarımızı yapmakta, Ticaret Bakanlığı Avrupa Yeşil Mutabakatını tartışmakta, TÜSİAD Yeşil Mutabakatla ilgili söyleşilerinde “Yeşil Mutabakatı” yeni bir büyüme stratejisi olarak ele almaktadır.

Oysa, adil dönüşüm/yeşil düzen/yeşil mutabakat tartışmaları, bir büyüme stratejisi ya da yatırım yapılacak sektör değişimi olarak değil; iklim krizine yol açan üretim ilişkilerinin değiştirilmesini, yeniden kurgulanması olarak ele alınmalıdır. Daha açık bir söylemle, kötü alışkanlıklardan vazgeçilmesi fırsatı olarak ele alınmalıdır. Bu ise, büyük bir çoğunluğun küçük bir azınlık tarafından değil, daha geniş toplulukların varacağı toplumsal uzlaşa ile mümkün olacaktır ki, adına demokrasi diyebilelim.

Enerji politikalarının demokratikleştirilmesi kapsamında, enerji üretimini demokratikleştirme ve katılımcılık, ortaklaşma, artık değer nasıl pay edileceği, istihdam, ekoloji ve kendi kendine yeterlilik başlıkları ön plana çıkmaktadır.

İklim Haber ve Kondanın birlikte hazırladıkları “**Türkiye’de İklim Değişikliği ve Çevre Sorunları Algısı 2020¹⁰**” araştırmasına göre; toplum, iklim krizini koronavirüs salgınından daha büyük bir kriz olarak görüyor ve bunun insan kaynaklı olduğunu bilmektedir. Anketten çıkan sonuçlara göre; toplum, ekonomik kalkınma, madenlerin ekonomiye kazandırılması sebebiyle de olsa çevrenin kirletilmesine izin verilmemesini, ormanların ve yeşil alanların korunmasını, iklim değişikliğine karşı mücadelede tarım ve yenilenebilir enerjiye yatırım yapılmasını istemektedir.

CHP DOĞA HAKLARI OLARAK İKLİM KRİZİYLE MÜCADELE VE İKLİMLE UYUM İÇİN TAAHHÜTLERİMİZ

Toplam tüketimin azaltılması, tüketim ilişkilerinin değiştirilmesi, toplumsal refahın ekonomik büyüme kapanından kurtarılması, enerji verimliliği, tarım, enerji ve sanayi sistemlerinin yerelleştirilmesi, yönetimlerinin demokratikleştirilmesi, demokratik karar alma mekanizmalarının tesis edilebilmesi için;

- Fosil yakıtlardan tamamen vazgeçilerek, enerji dönüşümü gerçekleştirilerek doğaya zarar vermeyen, doğa haklarını ihlal etmeyen bir yaklaşımla temiz, erişilebilir enerji kaynaklarına geçiş sağlanmalıdır.
- Paris Anlaşması acilen TBMM’de onaylanarak yürürlüğe konulmalı, anlaşma yükümlülüklerini yerine getirme yönünde program ve takvim hazırlanmalıdır.
- Agroekoloji temelinde gıda tedarik zinciri yeniden oluşturulmalı, mevcut tedarik ağları kısaltılmalı, kent tarımının yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılmalıdır.
- Geri dönüşü ve telafisi mümkün olmayan zararlar verecek iklim değişikliğine karşı, tüm canlılar için en temel hak olan yaşam hakkını savunacak tarihsel sorumluluk ve iklim borcu prensiplerini içeren bir **İklim Yasası**nın yürürlüğe konulması için sivil inisiyatif ve sivil toplum örgütleriyle ortak çalışmalar düzenlenmelidir.

¹⁰ Türkiye’de İklim Değişikliği ve Çevre Sorunları Algısı 2020, <https://www.iklimhaber.org/wp-content/uploads/2020/11/konda-arastirma-rapor-2020s.pdf>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

- İklim yasası kapsamında, mevcut diğer yasal düzenlemeler yeniden ele alınarak İklim Yasasıyla uyumlu hale getirilmelidir.
- İklim, coğrafya, kültür vb. özelliklerle uyumlu kent, ulaşım, konut, gıda, sanayi, çalışma politikaları uygulamaya geçirilmelidir.
- Kentsel yayılmayı önlemeye ve sınırlandırmaya yönelik öntedbirler alınmalı, kırsal ve kent ilişkisi eşitlik, iklim adaleti temelinde inşa edilerek kentlerin su, gıda, enerji ve diğer ihtiyaçları ekosisteme, doğal alanlara zarar verilmenden yerel ölçekte çözülmeli; uzaktaki enerji kaynaklarına, suya, gıdaya ve malzemeye aşırı bağımlılık terk edilmelidir.
- Kömür nedeniyle heba edilen tarım alanlarının, meraların, ormanların haddi hesabı yoktur. Elektrik üretileceği için yaşamından, üretim aracından, toprağından koparılmış milyonlarca yurttaşımıza, söz konusu alanlar eski haline getirilerek iade edilmelidir.
- Dönüşüm nedeniyle işlerini kaybetmek zorunda kalan işçileri bağımsız olarak yaşamlarını idame ettirebilmeleri için ekolojik tarım gibi alanlara yönlendirmeye yönelik kamu teşvikleri oluşturulmalı, dönüşüm sürecinde oluşacak yeni istihdam alanlarında öncelikli istihdam hakkı sağlayacak yasal güvenceler yaratılmalıdır.
- Afet riskini azaltmaya, afet risk yönetimini benimsemeye ve uygulamaya, afet karşısında savunmasızlığı azaltmaya, doğal ve insandan kaynaklı tehlikeler karşısında dirençli olmaya ve hızlı çözüm bulmaya, iklim krizinin etkilerinin azaltılmasına ve iklim değişikliğine adaptasyonu teşvik etmeye yönelik çalışmalar yürütülmelidir.
- Kentlerin sel, kuraklık ve sıcak hava dalgası gibi afetler ve iklim değişikliği karşısında dirençleri arttırılmalıdır. Hava kirliliği, gürültü, görüntü ve diğer kirlilikler azaltılmalı, uzun vadede kaldırılmalıdır.
- Üretim ve tüketim ilişkileri ile alışkanlıkları; ekosistemlerin, suların, doğal yaşam alanlarının ve biyo-çeşitliliğin korunmasına, iyileştirilmesine ve bunların çevresel etkilerinin en aza indirilmesine yönelik olarak yeniden inşa edilmelidir.

02

TÜRKİYE SİYANÜR HARİTASI

İklim kriziyle karşı karşıya kaldığımız bu dönemde ormansızlaşma, yanlış su yönetimi, lüks tüketim gibi birçok konuda adil geçişe ne kadar çok ihtiyaç duyduğumuzu her gün yeniden görmekteyiz.

Madenciliğin, maden sahalarının kendisinden çok daha büyük ekolojik ve sosyo-ekonomik ayak izine, yani etkilere sahip olduğunu; yaşam alanlarını, tarımsal bölgeleri, ormanları ve su havzalarını etkilediğini; yarattığı kirlilik ve atıklar yüzünden uzun vadeli tehditlere yol açtığını biliyoruz.

Nevşehir Avanos, Amasya Taşova, Tokat Erbaa, Erzincan-Sivas-Tunceli-Malatya, Ordu Fatsa, Kazdağları, Eskişehir gibi birçok bölgemizdeki maden projeleri, sebep oldukları ihtilaflarla gündemimize yoğun olarak girmektedir. Biga Yarımadası ile Artvin Hot bölgesinde artan yatırımları gözluyoruz. Önü alınmazsa Erzincan-Sivas-Tunceli-Malatya arasındaki bölgenin vahşi madencilikle heba edileceği kaygısını taşıyoruz. Aynı biçimde, Gümüşhane-Tokat-Amasya hattındaki girişimlerin Artvin’de başlayan madencilik dalgasıyla birleşmesinin, etkileri daha da büyüteceğini tahmin ediyoruz.

Sözünü ettiğimiz elbette ki bir felaket senaryosu olarak algılanmamalıdır. Ülkemiz ve doğal varlıklarımız emperyalist bir saldırı tehdidi altındadır. Sektör genişletilmeye çalışıldıkça, bu yatırımları bir politika haline getiren iktidar ve elindeki devlet gücü ile çok uluslu şirketler ve yerli iştiraklerin maden projelerinin yerel topluluklar arasındaki çekişmeler de artış göstermektedir.

Geçmişte, Bergama, Efemçukuru, Kışladağ, Ulukışla, Eşme gibi birçok yerde madencilik karşıtı mücadeleler yürütülmüştür. Bu mücadelelerin en uzun erimlisi olan Artvin-Cerattepe ile ilgili mücadele, geniş kitlelerce sahiplenen ve desteklenen bir mücadele olmuştur. 2019 yaz aylarında, benzer mücadele örnekleri yaşanmıştır. Kazdağları’ndaki Kirazlı Madeni Projesi kapsamında 195.000 civarı ağacın kesilmesinin de etkisiyle başlayan eylemler, Su ve Vicdan Nöbeti’ne dönüşüp yurdun birçok kentinde yaşayan yurttaşlardan destek görmüş, birçok kişi Su ve Vicdan nöbetine bizzat katılmak üzere Çanakkale’ye gitmiştir.

BM Çevre ve Gelişme Komisyonuna göre, dünyada sürdürülebilir bir gelişmeye ulaşılabilmesi için zenginlerin, gezegenin ekolojik sınırlarına saygı gösteren bir yaşam biçimini kabul etmeleri gerekir¹¹. Ancak, Türkiye’de böyle bir saygıdan söz edebilmek mümkün değil. Vahşi madencilik, kanunlar yoluyla kural haline getirilmektedir.

Türkiye’de maden yatırımları, kalkınma politikaları ve söylemleri kapsamında meşrulaştırılmaktadır. Bu nedenle, bu projelere dair karar alma süreçlerinin şeffaflığından, katılımcılığından söz etmek gittikçe güçleşmektedir. Kentlerin ve kırların doğal alanlarını yok edip yaşanmaz hale gelmesine yol açan maden firmaları birer temel istihdam kaynağı olarak gösterilmekte, spor kulüpleri veya üniversiteler gibi yerel kurum ve kuruluşlara sponsor olmakta, kentlerin en büyük destekçisi pozisyonuna sokulmak istenmektedir.

¹¹ Doğal Kaynakların Planlanması- Ülkenin Bölünmez Güvenliği, İbrahim Özden Kaboğlu, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Temmuz 2020, syf. 16

Kalkınma söylemiyle meşrulaştırılan maden yatırımlarının, tartışmasız olarak kamu yararı taşıdığı algısı yaratılmakta, maden projelerine karşı çıkan yerel toplulukların ya da sivil toplum örgütlerinin yürüttüğü mücadeleler ise kalkınma karşıtlığı olarak nitelendirilmekte, kimi zaman kriminalize edilmektedir.

Erzincan İliç'teki firmanın sadece tesisin bulunduğu köyde, köylülerin susmalarını, madene karşı herhangi bir toplumsal refleks göstermemelerini isteyerek hane başına 130,000 TL karşılığında sözleşme imzalattığını biliyor musunuz? Peki, bu firmanın Erzincan'da nasıl bir rüşvet ağı oluşturduğunu biliyor musunuz? Bizim kulaklarımıza gelenler var. Gerçekler elbet bir gün ortaya çıkacak. O zaman, "Avusturalyalılar bizi aldattı" diyecekler mi?

Kütahya Gümüşköy'de Yıldızlar SSS Holding'e ait ETİ GÜMÜŞ A.Ş. tesisi dibindeki Dulkadir Köyünün hayalet kasabaya döndüğünü söyleyebiliriz. Birbiri ardına kanser vakaları artınca köy boşaldı. 10 yılda 56 köylü kanserden ölmüş. Şu an köyde üç kişi yaşıyor. Yakın zamanda köylünün 150 koyunu sulardaki arsenik nedeniyle yaşamını yitirdi.

Su kaynaklarının yok olması, biyoçeşitliliğin kaybedilmesi, sağlıklı gıdaya erişimin engellenmesi, hava-toprak kirliliği gibi birçok zararı ve ihlali beraberinde getiren madencilik faaliyetlerinde, en temel itirazlar üretim aşamasında siyanür ya da sülfürik asit kullanılması üzerinde yoğunlaşıyor diyebiliriz. Bu anlamda, Türkiye'de siyanür ve sülfürik asit kullanılan altın, bakır ve gümüş madeni işletme projeleriyle ilgili araştırma yaptık. CHP Doğa Hakları olarak yaptığımız araştırmalara göre; Türkiye'de 19'u işletme halinde olan 37 adet tesiste siyanür veya sülfürik asit kullanılarak altın, bakır ve gümüş üretimi yapılmaktadır. Bunun yanı sıra, 27 adet proje kapsamında [altın hariç olmak üzere] siyanür veya sülfürik asit kullanılarak bakır ve gümüş madenleri üretimi yapılmaktadır.

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün [MAPEG] verilerine göre, Türkiye'de 700 ton altın, 1.786.000 Ton Bakır, 6.062 ton gümüş rezervi bulunmaktadır. 2019 yılında 39 Ton, 2018 yılında 28 Ton altın üretimi gerçekleştirilmiştir.

Maden Kanunu'nda, 2004 yılı ve sonraki süreçte yapılan değişiklikler üzerinden, Türkiye'nin son 15 yıllık sürecini değerlendirmek gerekirse; madencilik sektörü tamamen özel şirketlere terk edilmiş, devlet hakkı düşürülmüş, firmalara vergi, sigorta gibi alanlarda yapılan düzenlemeler yoluyla kolaylıklar sağlanmıştır. Neticesinde çok uluslu maden firmalarının Türkiye'deki madenler üzerindeki hakimiyeti artmıştır. Bugün Türkiye'deki altın madeni projelerinin birçoğu Kanada ve Avustralya borsalarında kağıtları bulunan yabancı menşeli maden şirketlerinin finansmanı ile, sahipliğiyle işletilmektedir.

On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Madencilik Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporunda, "Türkiye'de 350 maden arama ruhsatından sadece bir tanesi uluslararası klasmanda bir altın madenine dönüşebilmiştir. Madencinin 349 sahada yürüttüğü arama çalışmalarının finansı madencinin zarar hanesine yazılmaktadır"¹² denilmiştir. Maden Kanunu'nda yer alan teşvikler ve değişiklikler madenciliğin vahşileşmesine neden olmuş, ancak elde edilen sonuç devletin madencilik politikalarını oluşturmaya yönelik rapor hazırlayanları da tatmin etmemiştir. Nitekim, raporda "Türkiye'de maden mevzuatı ve ilgili diğer mevzuat değiştirilirken gerçek anlamda Düzenleyici Etki Analizi yapılmalı ve gereği yerine getirilmelidir. Yapılacak yasal reformlarda ve idari uygulamalarda modern eğilimler ve ülke gerçekleri bir potada eritilerek bir denge sağlanmaya çalışılmalıdır" önerisinde bulunulmuştur.

¹² On Birinci Kalkınma Planı(2019-2023), Madencilik Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Kalkınma Bakanlığı Ankara, 2018 <https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/MadencilikPolitikalarıOzellhtisasKomisyonuRaporu.pdf>
Erişim Tarihi : 28.12.2020

Sonuç olarak, ülkedeki tarımsal potansiyel yok edilerek kırdaki nüfus kentlere sürüklenerek, ilgili alanlar vahşi madencilik uygulamalarının arttığı alanlara dönüşmüştür. Diğer yandan, tekrar eski haline getirme, rehabilitasyon çalışmaları da yapılmamaktadır. Maden firmaları tarafından her ne kadar ÇED raporlarında sürecin başında, örtü tabakasının başka bir alanda muhafaza edileceği, maden faaliyeti bittiğinde alana taşınarak alanın eski haline getirileceği taahhüt edilse de denetimsizlik nedeniyle bu taahhütler yerine getirilmemektedir.

Siyanürlü Atıklar ve Kazalar

Siyanür, özellikle altın madenciliğinde yaygın olarak kullanılan bir bileşiktir. Çevre ve insan sağlığına ciddi zararları yüzünden siyanür, 2. Dünya Savaşı sırasında Nazi toplama kamplarında biyolojik silah olarak da kullanılmıştır.

Türkiye’de 2019 yılında 8.602 adet denetleme yapılmışken, 2020 yılında Ekim ayı sonuna dek yapılan denetim sayısı 4.526’da kalmıştır. Siyanür işletmeleri zaman zaman şikayetlere konu olmaktadır.¹³

- Kütahya Gümüşköy’de Yıldızlar SSS Holdinge ait ETİ GÜMÜŞ A.Ş. işletmelerinin siyanür havuzları için oluşturan setlerin çökmesi üzerine “genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması” iddiasıyla Kütahya 1. Sulh Ceza Mahkemesinde görülen davada üç teknik yetkiliye üçer ay hapis cezası çıkmıştır.¹⁴ Siyanür havuzlarındaki suyu Kütahya Dulkadir Köyü şebeke hattına yönlendirip hayvanları ve insanları zehirleyen Eti Gümüş şirketinin dört yetkilisine ise Tavşanlı Asliye Ceza Mahkemesince¹⁵ bir yıl 10 ay hapis cezası verilmiştir. Verilen cezalar ertelenmiştir.¹⁶
- Temmuz 2019’da Gümüşhane’nin Dibekli Köyünde 192 kişi içme suyundan zehirlendi. Valilik ve Yıldızlar SSS Madencilik isimli şirket tarafından yapılan açıklamalarda kirliliğin “kanalizasyon” kaynaklı olduğunu dile getirmiştir. Bu arada Valilik, Dibekli Köyündeki içme suyundan alınan numuneleri yine Gümüşhane’de bulunan bir başka maden firması Koza Altın A.Ş.’nin laboratuvarlarında incelemiştir.
- Rıdvan Doruk isimli yurttaş, Gümüşhane Midi Yıldız Bakır Hammadde Sahası ve Cevher Zenginleştirme Tesisinde çalışırken siyanür zehirlenmesi nedeniyle yaşamını yitirmiştir. Trabzon Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesinin Rıdvan Doruk isimli yurttaşın siyanür zehirlenmesi nedeniyle yaşamını yitirdiğine ilişkin hazırladığı 25.01.2019 tarihli ve 2018/4526/914/314 sayılı otopsi raporuna rağmen, Gümüşhane Cumhuriyet Başsavcılığı 11.02.2019’da kovuşturmaya yer olmadığı kararı¹⁷ verilmiştir. Karara yapılan itiraz Gümüşhane Sulh Ceza Hakimliği tarafından reddedilmiştir.¹⁸

13 Maden İstatistikleri, http://www.mapeg.gov.tr/maden_istatistik.aspx, Erişim Tarihi: 28.12.2020

14 Genel güvenliği tehlike sokma suçu kapsamında görülen davada sanıkların 3 er ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verildi. Hükmün açıklanması geri bırakıldı. Kütahya 1. Sulh Ceza Mahkemesi 2011/853 E. sayılı dosya

15 7 Mayıs 2011 tarihinde Kütahya’da ETİ Gümüş AŞ. ye ait atık depolama barajında meydana gelen taşmalar ve atık barajının yıkılması olayı sonrasında, tesis yakınındaki Dulkadir Köyü’nde yaşanan zehirlenme ve hayvan ölümlerinin yaşanması üzerine, Çevrenin Taksirle Kirlenmesi ve Bilinçli Taksirle Birden Fazla Kişinin Yaralanmasına neden olma suçu kapsamında yapılan yargılama yapılmıştır. Tavşanlı Asliye Ceza Mahkemesi 2011/418 E. sayılı dosya

16 Kütahya siyanür davasında karar: Eti Gümüş yetkililerine ödül gibi ceza - <https://www.birgun.net/haber/kutahya-siyanur-davasinda-karar-eti-gumus-yetkililerine-odul-gibi-ceza-117114> , Erişim Tarihi: 28.12.2020

17 Gümüşhane Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 11.02.2019 tarih ve 2018/2571 sayılı soruşturma, 2019/226 sayılı kararı

18 Gümüşhane Sulh Ceza Hakimliği 2019/205 Değişik İş sayılı ve 11.03.2019 tarihli kararı

- Demir Export A.Ş.'ye ait Bakırtepe Altın İşletmesi'nin faaliyetleri nedeniyle, Sivas'ın Kangal ilçesine bağlı Pınargöz Köyü su kaynaklarında, insan sağlığını tehlikeye düşürecek düzeylerde arsenik tespit edilince firma hakkında suç duyurusunda bulunuldu. Sivas 1. Ağır Ceza Mahkemesindeki yargılama devam etmektedir.¹⁹
- Niğde Ulukışla'da Tepeköy mevkiinde altın üretim faaliyeti Gümüştaş Madencilik şirketine ait tesisteki siyanür havuzundan sızan siyanür köyün iç kesimlerine kadar sızarak köy merkezine yakın bir tarlada birikmiştir.²⁰ 2020 yılının Mart ayında yaşanan olay hakkında Ulukışla Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma yürütülmektedir. Olaydan kısa bir süre sonra, Gümüştaş Madencilik'in yürüttüğü faaliyetler hakkında yeni bir ÇED Olumlu kararı verilmiştir.
- Anagold Madencilik Şirketinin İliç'teki altın madenine taşeron olarak iş yapan Teknokon Endüstri Tesisleri İnşaat ve Montaj A.Ş.'de işçi olarak çalıştığını belirten 40 yaşındaki Mehmet Can'ın ayağına, tesisten madene su taşıyacak boru hattındaki sızıntı nedeniyle sülfürik asit dökülmüştür. Gazete haberlerine göre, yaralanan işçi kaderine terk edilmiştir.²¹
- Erzincan İliç'te altın üretim faaliyetinde bulunan Anagold Madencilik Şirketine ait tankerin yaptığı kaza sonrasında, tankerdeki sülfürik asit ilçeye yayılmış, yurttaşlarda tedirginlik yaratmıştır.²²
- Fatsa Doğa ve Çevre Koruma Derneğinin Kirlilik Raporunda yer alan bilgilere göre, "Aralık 2019 tarihinde Bahçeler mevkiindeki altın madeni çevresinde yapılan araştırmalarda, yer kabuğunda ortalama 13 ppm/m³ olan arsenik değerlerinin madenin yakın çevresinde 6-7 kat daha fazla ölçüldüğü, altın madeninin yakın çevrelerinde alüminyum değerlerinin madenden daha uzak yerlere oranla 3.000 kat daha fazla olduğu" tespit edilmiştir. Söz konusu durum madencilik'in yarattığı tahribatı açıkça ortaya koyarken, Fatsa'da madenlere ÇED Olumlu Kararı verilmeye devam edilmektedir.
- 06.07.2020 tarihinde, Gümüşhane'nin Merkez ilçesine bağlı Boyluca Köyü sınırlarında bulunan dereye balık ölümlerinin görüldüğü bilgisi üzerine Gümüşhane İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından söz konusu yerde inceleme başlatılmıştır. İnceleme sonucunda siyanür, bakır ve manganez değerleri Su Ürünleri Yönetmeliğinin 11. Maddesi kapsamında belirtilen kabul edilebilir değerlerin üstünde çıkmıştır. Yıldızlar Bakır isimli firmaya 354.020 TL idari para cezası uygulanmış, Gümüşhane Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmuştur.

Suya Erişim Hakkını Kısıtlıyor

Siyanürlü liçleme işlemi sırasında büyük miktarlarda su tüketilmektedir. Yani bir yanıla sular kirlenmekte ve zehirlenmekteyken, diğer yandan yüzey ve yeraltı suları azaltılmaktadır.

Kazdağları, Munzur Dağı, Murat Dağı, Tokat Erbaa, Erzincan İliç, Artvin-Cerattepe gibi alanlarda kurulmak istenen madencilik projeleri su kaynaklarını tehdit etmektedir. Bir örnek vermek gerekirse; Kütahya İdare Mahkemesi tarafından iptal edilen Anadolu Export adlı şirket tarafından Murat Dağında yapılmak istenen proje nedeniyle Gediz Irmağı, Sakarya Irmağı ve Büyük Menderes Irmağı, Banaz Çayı,

19 Sivas 1. Ağır Ceza Mahkemesi 2020/5 E. sayılı dosya

20 Ulukışla Cumhuriyet Başsavcılığı 2019/1131 sayılı CBS soruşturma dosyası ve Ulukışla Asliye Hukuk Mahkemesi 2019/52D.İŞ esas no dosyaları

21 Ayağına sülfürik asit dökülen işçi kaderine terk edildi, <https://www.evrensel.net/haber/381872/ayagina-sulfurik-asit-dokulen-isci-kaderine-terk-edildi>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

22 İliç'te skandal olay: Tanker kaza yaptı, asit ilçeye yayıldı!, <https://www.birgun.net/haber/ilic-te-skandal-olay-tanker-kaza-yapti-asit-ilceye-yayildi-234643>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

Murat Çayı, Orhaneli Çayı, Mustafa Kemal Paşa Çayı, Porsuk Çayı, Susurluk Çayı kirlenme ve kuruma tehdidi yaşamıştır.

Korunması Gereken Doğa Alanlarında Madenciliğin Önü Açılıyor

Maden Kanunu'nda 2004 tarihli değişiklikler öncesinde, ormanlar, milli parklar, sit alanları, meralar, su havzaları, kıyı alanları, sahil şeritleri gibi korunması gereken alanlarda madencilik yapılabilmesi için ilgili yasa hükümlerine göre özel izinler alınması gerekmektedir. 2004 sonrasındaki değişikliklerle, **izin alınması gereken kurumlar, görüş alınan kurumlar haline getirilmiştir.** Sayıştay, maden izin sahalarındaki sınır aşımaları, izinsiz yapılar ve izin amacı dışında kullanımlar tespit ederek Orman Genel Müdürlüğü'nün (OGM) maden izin sahalarının kontrollerine yönelik etkin bir denetim yürütülmediğini tespit etmiştir.²³

On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Madencilik Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporunda dahi, orman bedellerinin madencilik sektörüne sıkıntılar çıkardığı yorumu yapılmıştır. Nitekim, 7061 sayılı Kanun²⁴ ile orman arazi izin bedelleri düşürülmüş ve uç ürün üreten maden işletmelerine teşvik verilmiştir. Gerekli koşulları sağlayan 2. grup (kalsit, kireç, kalsit öğütme) ve 4. grup (kömür dahil) maden ruhsatlarında, işletme izin tarihinden itibaren 10 yıl boyunca orman izin bedeli (ağaç bedelleri hariç) alınmayacaktır. 2018 yılı ve 2019 yıllarında Orman Genel Müdürlüğü'nün Devlet Hakkındaki payının 0 TL olması da benzer bir politikanın ürünüdür.

Teşvikler Genişletiliyor

2004 tarihli değişikliklerden önce, madencilik sektörü, kalkınmada birinci derecede öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlara sağlanan haklardan yararlanabilmekteydi. 2004 yılında getirilen değişikliklerle, Bakanlar Kuruluna yetki verilerek bu haklar genişletilmiştir. Kalkınmada birinci derecede öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlara sağlanan haklar dışındaki haklardan da faydalanma imkânı yaratılmıştır.

2017 yılında Torba yasa ile gelen teşvikler²⁵:

- 50 milyon lira ve üzerindeki sabit yatırım tutarı olanlara, yılın 6 aylık dilimlerinde yüklenilen KDV, 6 ayı takip eden bir yıl içinde, daha düşük sabit yatırım tutarı olanların yıl içinde yüklenilen ancak indirilemeyen KDV ise ertesi yıl iade edilecek. Bu kapsamda yapılacak işlemlerle ilgili usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenecektir.²⁶
- Maden Kanunu çerçevesinde devam eden sözleşmelere yansıtılabilen maliyet artışlarının, Maden Kanunu kapsamında yeni yapılacak rödovans sözleşmelerine de yansıtılması sağlanarak, maliyet artışlarının fiyat farkı olarak ödenmesi öngörülmektedir.²⁷

²³ Orman Genel Müdürlüğü 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu https://www.sayistay.gov.tr/tr/Upload/62643830/files/raporlar/kid/2019/%C3%96zel_B%C3%BCt%C3%A7eli_%C4%B0dareler-B/ORMAN%20GENEL%20MUDURLUGU.pdf, Erişim Tarihi: 28.12.2020

²⁴ Bazı Vergi Kanunları ile Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 05.12.2017 Tarih ve 30261 Sayılı Resmî Gazete

²⁵ Bazı Vergi Kanunları ile Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 05.12.2017 Tarih ve 30261 Sayılı Resmî Gazete

²⁶ On Birinci Kalkınma Planı(2019-2023), Madencilik Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Kalkınma Bakanlığı, Ankara, 2018 <https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/MadencilikPolitikalarıOzellhtisasKomisyonuRaporu.pdf> Erişim Tarihi: 28.12.2020

²⁷ Ibid

Devlet Hakkı Düşürülüyor

2004 yılında getirilen bir değişiklikle, ürettiği madeni yurt içinde ve kendi tesisinde işleyip ek katma değer sağlayanlardan, bu tesislerde üretimde değerlendirilen maden miktarı için Devlet hakkının %50'si alınmayacağı düzenlenmiştir. **28.02.2018 tarihinde, getirilen değişikliklerle; altın, gümüş ve platin ile ilgili madenler için, Devlet hakkının %40'ı alınmayacaktır.**

2001 yılından 2017 yılına kadar geçen 17 yılda toplam 273 ton altın üretimi gerçekleştirilmiş ve devlete 55 ton altına eşdeğer vergi ödenmiştir.²⁸

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün verilerine²⁹ göre yıllara göre devlet hakkı bilgileri tabloda yer almaktadır;

	TAHAKKUK EDEN DEVLET HAKKI	TAHAKKUK İLE ÖDENEN ARASINDAKİ FARK	TEŞVİK İNDİRİMİNDEN SONRA ÖDENECEK DEVLET HAKKI	ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ PAYI
2019	₺ 2.126.009,34	₺ 456,064,91	₺ 1.669.944,43	0.00
2018	₺ 1.618.902,26	₺ 392.404,71	₺ 1.226.497,55	0.00
2017	₺947.418.020,00	₺168.854.620,00	₺778.563.400,00	₺83.538.640,00
2016	₺750.921.560,00	₺153.938.280,00	₺596.983.280,00	₺61.977.790,00
2015	₺606.503.440,00	₺81.249.750,00	₺525.253.690,00	₺54.697.490,00
2014	₺523.182.010,00	₺86.984.990,00	₺436.197.020,00	₺38.763.170,00
2013	₺473.929.730,00	₺81.117.790,00	₺392.811.940,00	₺36.395.050,00
2012	₺418.261.840,00	₺82.497.370,00	₺335.764.470,00	₺31.494.260,00
2011	₺365.851.940,00	₺67.436.090,00	₺298.415.850,00	₺27.721.950,00

Maden Sahaları Rehabilite Edilmiyor, Eski Haline Getirilmiyor

Sayıştay raporunda, Maden işletme sahalarının büyük bir çoğunluğunda rehabilite çalışmalarının yapılamadığı, verilen izinler doğrultusunda, belli bir plan ve proje çerçevesinde işletilmesi ve çalıştırılması gerekirken, sahalarda düzensiz çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir. Özellikle mermer ve taş ocaklarının faaliyetleri sonucunda teras sistemine ve saha rehabilitesine uygun olmayan dik ve derin çalışmalar yaptığı örnek verilmiştir.

Maden faaliyeti sonrasında bu alanların hızla rehabilite edilmesi ve doğaya kazandırılması gerektiğini belirten Sayıştay, aksi takdirde daha büyük bir zaman ve parasal maliyete neden olacağı gibi çevre

²⁸ Ibid

²⁹ http://www.mapeg.gov.tr/maden_istatistik.aspx

ve ekolojik yapıya da büyük zarar vereceğini, bu durumun 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununda belirlenen, “Kamu kaynaklarının tanımlanmış standartlara uygun olarak etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını sağlama” ilkesine aykırı düşeceğini söylemiştir.³⁰

Sosyal Onay Mekanizmaları ile İnsansızlaştırma Politikaları

Erzincan İliç'te Sosyal Onay İçin Yurttaşlara 130.000 TL dağıtılmış, karşılığında dava açmaması beklenilmiştir. Ekonomik Yer Değiştirme ve Geçim Kaynakları Destek Protokolü³¹ kapsamında; madenci firma tarafından protokolün imzalanma tarihi olan 1 Eylül 2016 tarihinden önce Erzincan İli İliç İlçesi Sabırlı Köyünde ikamet edenlere, 40.000 TL yakacak yardımı, 50.000 TL hayvancılık desteği ve 40.000 TL yem desteği olmak üzere 130.000 TL yardım yapılmıştır. Protokol hükümlerine göre, destek alan köy sakinleri, halihazırda çalışan ve/veya ileriki süreçte çalışacak Anagold ve Alacer Gold Maden A.Ş.'ye ortak olduğu grup ve bağlı şirketlerin sürdürdüğü ve sürdüreceği madencilikle bağlantılı projelere onay vermişlerdir. Yardım alanların, “gerçek bir hak ihlali dışında hiçbir türlü özel, idari ve/veya adli başvuruda bulunmaları yasaktır”. Bu yasağın ihlali durumunda, şirket verdiği 130.000 TL'lik yardım miktarını faizi ile birlikte geri isteme hakkına sahip olacaktır.³²

Madenler Ekonomiye Kazandırılacak diye Çevre Kirletilmesin

İklim Haber ve Konda'nın birlikte hazırladıkları “**Türkiye’de İklim Değişikliği ve Çevre Sorunları Algısı 2020**”³³ araştırması yayınlanmıştır. Ankete göre, “Madenlerin ekonomiye kazandırılması için çevre kirliliğine göz yumulabilir” yargısına, katılımcıların %76’sı hayır demiştir.³⁴

“Ekonomik kalkınma için ormanlar kesilebilir” cümlesine katılımcıların %55,5’i “Kesinlikle yanlış”, %29,4’ü ise “yanlış” cevabını vermiştir.

30 Orman Genel Müdürlüğü 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu https://www.sayistay.gov.tr/tr/Upload/62643830/files/raporlar/kid/2019/%C3%96zel_B%C3%BCt%C3%A7eli_%C4%B0dareler-B/ORMAN%20GENEL%20MUDURLUGU.pdf Erişim Tarihi:28.12.2020

31 CHP Doğa Hakları Genel Başkan Yardımcılığı, Erzincan Saha İnceleme Raporu, Ekim 2019

32 Madenci şirketten köylüye sus payı - <https://www.evrensel.net/haber/390483/madenci-sirketten-koyluve-sus-payi> Erişim Tarihi:28.12.2020

33 Türkiye’de İklim Değişikliği ve Çevre Sorunları Algısı 2020, <https://www.iklimhaber.org/wp-content/uploads/2020/11/konda-arastirma-rapor-2020s.pdf>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

34 Kesinlikle yanlış diyenler %39,9, yanlış diyenler ise %36,1

ÖNERİLERİMİZ

Maden üretim işletmelerinde çevrenin korunmasına öncelik verilmeli ve su-hava-toprak sağlığını tehdit eden ve kirleten; zehirli maden atığı felaketlerine neden olan, sağlık, gıda güvenliği, çevre gibi değerler yönünden ağır tehdit içeren siyanür, sülfürik asit, silika gibi zehirli toksik kimyasal maddelerin kullanımını içeren ayrıştırma teknikleri yasaklanmalıdır.

“Adil bir geçiş” hem enerjinin hem de maddi zenginliğin daha adil dağılımı ile mümkündür. Ekonomik kalkınma, madenlerin ekonomiye kazandırılması yoluyla dahi olsa çevrenin kirletilmesine izin verilmemeli, ormanlar ve yeşil alanlar korunmalı, iklim değişikliğine karşı mücadelede tarım ve yenilenebilir enerjiye yatırım yapılmalıdır.

Sosyal onay gibi rüşvet mekanizmaları yasaklanmalı, şeffaflık ve katılımcılık mekanizması işletilmelidir.

Siyanür, sülfürik asit, silika gibi kimyasal maddeler kullanılarak maden üretimi yapılan tesislerin buldukları ilçe ve illerde kanser ve akciğer hastalıklarıyla ilgili yeterli ekip ve ekipmana sahip sağlık tarama merkezleri oluşturulmalı, maden çalışanları ve bölgede ikamet eden yurttaşlar ivedilikle sağlık taramasından geçirilmelidir.

03

ATIK İTHALATI YA DA DÜNYA'NIN ÇÖPLÜĞÜNE DÖNÜŞME TEHLİKESİ

Çin, Malezya, Vietnam, Taylan, Hindistan gibi ülkelerin atık ithalatıyla ilgili kısıtlamalarının da etkisiyle Türkiye'deki atık ithalatı artış göstermiştir.

TÜİK verilerine göre, 2009 yılında 7.169 ton olan plastik atık ithalatı, 2019 yılı Ekim ayı itibariyle yıllık olarak 524.580 tona çıkmıştır. İthal edilen atıkların, karışık kodla getiriliyor olması; ithalat yolu ile tehlikeli atıkların da Türkiye'ye getirildiği yönünde şüphe oluşturmaktadır.

Aynı biçimde, gümrüklerde dönüştürülebilir atık diye beyan edilerek, sahte beyanla yurda getirilen tonlarca çöpün Türkiye'nin çeşitli yerlerine döküldüğü iddiaları da söz konusudur.

Ülkemizde faaliyet gösteren lisanslı işletmelerin gerçekleştirdikleri atık ithalat miktarlarının artış göstermesi sebebiyle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 2019/18 sayılı Atık İthalatı Genelgesi yayımlanmış ve bu genelge ile birlikte atık ithalatçıları için "Atık İthalatçısı Kayıt Belgesi" alma zorunluluğu ile birlikte ithal etmek istedikleri atıklar için kapasitelerinin %80 oranında bir kota getirilmişti. Genelgenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren ilk 7 aylık verilerin, önceki yılın atık ithalat verileri ile kıyaslamasını gösteren miktarlar aşağıda verilmiştir:

Atık Plastikler:

2019	- 559.899 ton	116 milyon 779 bin USD
2020 (ilk 7 ay)	- 426.689 ton	80 milyon 67 bin USD

Atık Kağıt:

2019	- 1.236 331 ton	145 milyon 336 bin USD
2020 (ilk 7 ay)	- 876.954 ton	98 milyon 337 bin USD

Not: [I] Veriler Türkiye İstatistik Kurumu veritabanından alınmıştır.

[II] Söz konusu ithalat miktarları içerisinde Türkiye'de yer alan Serbest Bölgelerden ithal edilen atıkların miktarları da yer almaktadır.

Söz konusu rakamlar incelendiğinde atık ithalatlarına ilişkin alınan tedbirlere, pandemi koşullarına ve ekonomideki durağanlığa rağmen atık plastik ve kağıt ithalatlarının önceki yıla kıyasla artış eğiliminde olduğu açık bir şekilde görülebilecektir. Dolayısıyla alınan tedbirlerin amacına hizmet etmediğini söyleyebiliriz.

Atık İthalat Kotası %50'ye İndirildi

Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğüne hazırlanan 2020/22 sayılı Atık İthalatı Uygulama Genelgesi ile atık ithalatı kotası yüzde 30 azaltılarak yüzde 50'ye indirilmiştir. Genelgenin yürürlüğe girmesiyle 2020'nin kalan kısmı için firmaların kapasite raporlarında belirtilen tesis tüketim kapasitesinin azami yüzde 50'si oranında atık ithalatına müsaade edilmiştir. Yüzde

50'lik kota ile geri kazanım sektörünün yıllık hammadde ihtiyacının yarısını iç piyasadan karşılaması hedeflenmiştir.

Atık Sorunlarının Başlıca Nedenleri:

- Türkiye henüz kendi çöpüyle baş edemeyen bir ülkedir. Atık yönetimi ciddi bir konu, kapsamlı altyapı ve denetim mekanizmaları gerektirmektedir. Kontrolsüz, denetimsiz, şeffaf olmayan atık ithalatı Türkiye'nin kendi geri dönüşüm sisteminde var olan sorunların daha da artmasına neden olmaktadır. İthal edilen atıkların geri dönüştürülebilir olması gerekmektedir. Ancak dönüştürülüp dönüştürülmediği ve bu konudaki işleyişe dair şeffaflık söz konusu değildir.
- Türkiye'de belediyelerin evsel atıkların kaynağında ayrıştırma yoluyla toplaması çalışmaları son derece yetersizdir. Atıkların ayrıştırılması işi büyük oranda sokak toplayıcıları tarafından yapılmaktadır. Geri kalan değerli atıklar ise, belediyelerin atık depolama sahalarında gömülmekte veya doğaya atılmaktadır.
- Kamu tarafından yerine getirilmesi gereken bir hizmet, atıkların ayrıştırılarak toplanması, kayıt dışı bir sektörün, sokak toplayıcılarının eline bırakılmış durumdadır. Kayıt dışı bir sektörün varlığında herhangi bir çevresel önlemden de bahsetmek mümkün değildir.
- Geri dönüşüm amacıyla ithal edilen atıkların gerekli standartları sağlamaması büyük bir sorun. İthal edilen atıkların içinde tehlikeli maddelerle bulaşık örneğin pestisit ve ilaç ambalajları, hastane atıkları, madeni yağ ambalajları gibi tehlikeli atık sınıfına giren atıklar da bulunmaktadır. Bu durumda, atıkların geri dönüşümleri mümkün olmamakta veya geri dönüştürülmeleri için daha fazla enerji ve suya ihtiyaç duyulmakta, dolayısıyla çevresel etkileri de daha yüksek olmaktadır.
- 2019/18 sayılı Genelge incelendiğinde ise "Atık İthalatçısı Kayıt Belgesi" almak isteyen lisanslı işletmelerden sadece kapasite raporu, çevre izin ve lisans belgesi, bir önceki yıla ait GTİP bazlı ithalat rakamlarını içeren gerçekleştirme tablosu ve Döner Sermaye Birim Fiyat Listesinde yer alan belge bedeline dair dekont talep edilmektedir. Ancak talep edilen belgelerin lisanslı işletmelerin niteliklerini sorgulayacak hiçbir unsur içermemesi ve halihazırda sahip oldukları belgeler olması sebebiyle tüm lisanslı işletmeler kolaylıkla söz konusu belgeyi alabilmektedir.
- Bu kapsamda bir önceki yıl sadece lisanslarını beyan ederek atık ithal eden işletmeler, bu yıl atık ithalatçı kayıt belgesi almak suretiyle hiçbir teknik iyileştirme yapmaksızın aynı koşullarda atık ithal etmeye devam etmişlerdir. Uygulamanın bir önceki yıla nazaran tek farkı alınan 15 bin TL'lik belge bedeli olmuştur.
- Atık ithalatına kota getirilmesi üzerine, şirketler kapasite raporlarını güncellemiş ve kapasitelerini artırmıştır, bu durum ithalat miktarlarının artmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla getirilen %80 oranındaki kota hesabının da atık ithalatlarının sınırlandırılmasında herhangi bir etkisi olmamıştır. Özellikle, kağıt/karton sektöründe atık ithalatlarının mevcut kullanım kapasitesinin %25 oranında ve sadece ülke için hurda kağıt/karton fiyatlarını regüle etmek amacıyla yapılması sebebiyle, %80 oranındaki kotanın işletmeler üzerinde bir tesiri olmamıştır.
- Genel olarak değerlendirildiğinde sene başında devreye alınan uygulamaların istenilen etkiyi yaratamadığını, dolayısıyla bir önceki yıl yaşanan sorunların aynı şekilde bu yıla da sirayet ettiğini görmekteyiz.

ÖNERİLERİMİZ

1. Atık İthalatçı Kayıt Belgesi verilecek lisanslı işletmelerin çerçevesi daha net şekilde belirtilmelidir. Bu belge lisanslı işletmelerin niteliklerini ölçecek şekilde tasarlanmalı ve kriterlere uygun olmayan işletmelerin atık ithalatı yapmaları önlenmelidir. Tesis kriteri olarak şu hususlar değerlendirilebilir:
 - a. Atıkların genel itibarıyla hacimli olması sebebiyle tesiste işlenip hammadde haline gelinceye dek bir süre depolanması gerekir. Bu sebeple işletmelerin atık ithalat miktarlarıyla depolama alanlarının uyumlu olması gerekir.
 - b. Özellikle birden farklı ürünü içeren karışık nitelikteki atıkları ithal ederek işleyen lisanslı işletmelerde atıkların ayrıştırılmasına yönelik makine ve ekipmanlar (manyetik seperatör, EDC seperatör, balistik seperatör, optik seperatör, vb.) bulunmalıdır.
 - c. Tesislerde ayrıştırma işlemi sonrasında atıkların kırma, yıkama ve ayrıştırma sürecinin gerçekleştirileceği uygun nitelikte kırma makinesi, çöktürme-yüzdürme havuzları, sıcak yıkama tankları vb. ekipmanlar bulunmalıdır.
 - d. Yıkama işleminin yapıldığı tesislerde mutlak suretle çıkan atık suları arıtacak nitelikte bir arıtma tesisi olmalı, yoksa işletmenin merkezi bir arıtma tesisine üyeliği bulunmalıdır.
 - e. Atık işleme sürecinin doğal bir parçası olarak tesislerde, bakaya atıklar oluşmaktadır. Belge aşaması ve sonrasında oluşan bakaya atıkların ne şekilde değerlendirildiğine dair net veriler talep edilmelidir.
2. İthal edilen atıkların cinslerine ve ülke içerisindeki arz-talep dengesine göre ayrı kota uygulamaları yapılmalıdır.
3. Temel olarak atık ithalatı yapan işletmelerin yerinde denetlenmesi her zaman en önemli kontrol unsuru olmalıdır. Atık ithalatı yapan işletmelerin faaliyetleri düzenli olarak denetlenmelidir.
4. İthalat yapan tesis sayısı arttığında kontrol de güçleşmektedir. Dolayısıyla atığı ithal edecek işletmelerin de bir projesi ve net bir öngörüsü olması talep edilmelidir. Örneğin, bir işletme ithal ettiği atıktan katma değerli bir hammadde elde ederek yeniden ihraç edebilir veya ithal ettiği atıklardan elde edilen hammaddelerin ülke içerisinde orjinale ikame olarak ana sanayide kullanılmasını sağlayacak projeler de söz konusu olabilir. Bu doğrultuda proje ve bir plan çerçevesinde atık ithal etmek isteyen işletmeler için ayrıca bir atık ithalat izin belgesi düzenlenebilir.
5. İthal edilecek atıkların belirlenecek saflıkta olması istenebilir.

Sonuç olarak, kamu asli görevlerinden olan atık toplama hizmetini layıkıyla yerine getirmediğinden yurt içinde oluşan atıklar büyük oranda depolanarak ya da doğaya karışarak çevresel sorunlara yol açarken yurt dışından geri dönüştürülmek üzere atık ithal edilmektedir.

Atık yönetimi düzgün yönetilmediği sürece de havamız, suyumuz, toprağımız kirlenmeye devam edecektir. Geri dönüşüm piyasası ise ithalat avantajıyla, çevresel sorumlulukla değil kar güdüsüyle sürekli olarak büyüyecektir. Atık ithalatı konusunda önlemler alınmadığı takdirde ise Türkiye'nin yeni Çin olması kaçınılmazdır.

04

KURAKLIK KAPIDA: ACİLEN SU KANUNU ÇIKARILMALI

Yağış rejimlerinin düzensizleşmesi, önceki yıllara oranla daha sıcak bir kış geçirme, ezcümle iklim krizi nedeniyle İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Samsun gibi büyük kentler başta olmak üzere, birçok kentin içme ve kullanma sularının karşılandığı baraj havzalarındaki su oranlarının azalması haberleri basında ve kamuoyunda geniş yer almaya başlamıştır. Su fakiri bir ülke olarak iklim kriziyle birlikte, yanlış su yönetim politikalarının ağır hezimetini su stresi ile karşı karşıyayız. Yine buna yol açan uygulama ve davranışlara yönelik bir hamle yerine, yurttaşların bireysel kullanımlarında sağlanacak tasarrufla bu kriz aşılabılır söylemi içeren kamu spotları ve kampanyalarına yer verilmektedir. Bu koşullar altında, her üç İstanbulludan birini susuz bırakacak Kanal İstanbul Projesi kamu yatırımı olarak kabul edilmekte, buna karşı kamusal görevini yerine getirenler hakkında ise soruşturmalar açılmaktadır. Netice itibarıyla, suya erişim oranları ve kişi başına düşen yıllık su miktarları arasındaki eşitsizlik su güvenliği krizini derinleştirilmektedir.

Birleşmiş Milletler ve UNESCO gibi kuruluşların raporlarına göre, iklim değişikliği, kuraklık, nüfus artışları nedeniyle suya duyulan ihtiyaç artmakta, tatlı su kaynakları azalmaktadır.

Dünya Kaynakları Enstitüsü'nün 2019 yılı Ağustos ayında yayınladığı rapordaki³⁵ verilere göre, dünya nüfusunun neredeyse dörtte biri su kıtlığı riski ile karşı karşıyadır. Rapora göre, su kıtlığı riskinin en fazla olduğu 17 ülkede tatlı su kaynaklarının %80'i tüketilmiş durumdadır. Rapordaki, "su kıtlığı riski listesinde" Türkiye 164 ülke arasında 32. Sırada yer almaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığı Ulusal Su Planında [2019-2023]³⁶ yer alan verilerde yıllık kullanılabilir su miktarı 1400 m³ civarı olarak gösterilmiştir.

DSİ verilerinde Türkiye'de kişi başına düşen yıllık su miktarının 2000 yılında 1 652 m³, 2009 yılında 1 544 m³, 2020 yılında ise 1 346 m³ olduğu bilgisi verilerek, "Türkiye, kişi başına kullanılabilir su potansiyeline bakıldığında, su baskısı yaşayan ülkeler arasında yer almaktadır" denilmiştir.³⁷ TÜİK'in 2030 yılında ülke nüfusunun 100 Milyon olacağı öngörüsüyle³⁸ birlikte kişi başına düşen kullanma suyu oranının daha da düşeceği söylenmektedir.

35 Yeni Rapor: Dünya Nüfusunun Dörtte Biri Su Kıtlığı Riski ile Karşı Karşıya, <https://www.iklimhaber.org/yeni-rapor-dunya-nufusunun-dortte-biri-su-kitligi-riski-ile-karsi-karsiya/>, Erişim Tarihi:28.12.2020

36 <https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Belgeler/NHYP%20DEN%C4%B0Z/ULUSAL%20SU%20PLANI.pdf>

37 <https://dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/754>

38 Türkiye'nin nüfusu 20 yıl sonra 100 milyon - <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyenin-nufusu-20-yil-sonra-100-milyon/1527667>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

Avrupa Çevre Ajansı verilerine göre, içme suyu talebinin mevcut miktarı aşması halinde su kıtlığı oluşmaktadır. Yıllık su rezervleri kişi başına bin 700 metreküpün altına düştüğünde bölgenin su kıtlığı yaşadığı kabul edilmektedir³⁹

Türkiye'deki 25 su havzasından her biri ayrı bir soruna sahiptir. Büyük Menderes ve Ergene havzalarında kirlilik sorunu, Konya Kapalı Havzası'nda tarımda aşırı su kullanımı veya havzalar arası su transferi nedeniyle kuraklık sorunu yaşanıyor. **Ancak, Türkiye'nin Nehir Havza Yönetim Planları (NHYP) henüz tamamlanmamıştır.**

Dünya Kaynaklar Enstitüsü su stresini azaltmanın en basit üç yolu olarak; tarımsal verimliliğinin artırılmasını, gri ve yeşil altyapıya yatırım yapılmasını, arıtmak, tekrar kullanmak ve geri dönüştürmek yöntemlerini önermektedir.

Erişilebilir, Adil ve Katılımcı Su Yönetimi Politikası, Kuraklığı Yenecektir

Demografik istatistik ve öngörülere göre, Türkiye nüfusunun 2040 yılında 100 milyonu aşacağı tahmin edilmektedir. Sanıldığına aksine, su azlığı yaşayan ülkemiz, su yönetimini etkin ve doğru şekilde gerçekleştiremezse önümüzdeki 10 yılda **"su fakiri"** ülke konumuna düşecektir. Suyun eşit, adil ve erişilebilir dağıtımı vatandaşlarımızın en temel haklarından. Dağıtımda yaşanan sorunların gelişmiş ülkeler seviyesine çekilmesi önceliklendirilmelidir. Suyun iklim ve kuraklık açısından olduğu kadar stratejik açıdan da uluslararası sorunların başat örneği olduğu bilinciyle doğru su yönetimi planlaması CHP tarafından etkileri göze alınarak değerlendirilmektedir. Yetersiz mevzuattan kaynaklı sorunların çözümü için kapsayıcı su yönetimi içeren **"Su Yasası"** çalışmaları ve uygulamaları, sivil inisiyatiflerin ve iklim konusunda çalışan yaşam savunucularının talepleri göz önünde bulundurularak partimizce takip edilecektir.

Suyun aynı zamanda enerji kaynağı görülmesinden kaynaklı sorunlara dikkat çekmek, yapılacak projelerde akarsu sistemlerinin ve derelerin varlıklarının yok edilmesine sebep olacak HES projelerinin dikkatle izlenmesi elzemdir. Su hakkı, en temel haklardan. Hiç kimsenin fiziki, ekonomik ya da başka özelliklerinden dolayı suya erişimi engellenemez. Dezavantajlı bölgelerde yaşayan vatandaşlarımızın suya erişim hakkının gözetilmesi yerel politikalara da yön veren husus olmalıdır. Su hakkını hem doğa hem insan hakları açısından ele alan CHP, kar amaçlı değil yaşamsal amaçlı hakça ve katılımcı su yönetimi politikası geliştirmeyi, su kirliliğine kalıcı çözümler üretmeyi taahhüt eder.

Bu bağlamda,

- 1.]** Ayrım gözetmeksizin tüm yurttaşların ücretsiz ve güvenilir içme suyuna ulaşabilmeleri sağlanmalı, kişi başına düşen kullanılabilir su oranındaki eşitsizlikleri gidermeye yönelik uygulamalar geliştirilmelidir.
- 2.]** Su politikası; şeffaf ve güncel verilere dayanılarak hazırlanmalı; su havzalarını, sulak alanları koruyan ve varlığını sürdürmesini sağlayan bir yaklaşımla düzenlenmeli. Su Kanunu acilen yürürlüğe konulmalıdır.
- 3.]** Türkiye'de bölgeler arasında yaşanan su sıkıntıları, kişi başına düşen kullanım suyu oranları tespit edilerek, iklim değişikliği, nüfus artışı gibi etkenler de gözetilerek acil eylem planları oluşturulmalıdır.

³⁹ Dünyayı korkutan su kıtlığı tehlikesi kapıda!, <https://www.bik.gov.tr/dunyayi-korkutan-su-kitligi-tehlikesi-kapida/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

05

GÖLLERİMİZİ BEKLEYEN TEHDİTLER

Sulak alanlar, iklim krizi nedeniyle en fazla zarar gören ekosistemlerdendir. Türkiye’de toplam büyüklüğü 1.068.697 ha olan 14 adet Ramsar Alanı, 59 adet Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan, 13 adet Mahalli Öneme Haiz Sulak Alan tescil edilmiştir. Bugüne kadar toplam büyüklüğü 1.545.938,58 ha olan 1648 adet sulak alan tespit edilmiştir.⁴⁰

Yurdumuzdaki sulak alanlar; kuraklık ve yağış rejimlerindeki değişimlerin yanı sıra, su yönetimindeki yanlış politikalar ve plansızlıklar, atık yönetimindeki yanlış uygulamalar, endüstriyel faaliyetler ve tarımsal uygulamalardaki yanlışlıklar nedeniyle de tehdit altındadır. Tahminlere göre, son 50 yılda, Van Gölü’nün 3 katı büyüklüğünde [1,3 Milyon hektar] sulak alan yok olmuştur.⁴¹

Dr. Erol Kesici’nin paylaştığı verilere göre, yanlış su kullanım oranı neredeyse %80’dir. Dr. Erol Kesici’ye göre; göllerin son yıllarda artan biçimde kurumasının ve kuruma sürecine girmesinin başlıca nedeni, göllerin yıllık su bütçelerinin korunarak kullanılmaması, pancar, kavak, mısır vb. çok su tüketen ürünlerin neredeyse her yerde vahşi sulama yöntemleriyle üretilmesidir.⁴²

Göllerin tehdit altında olmalarının ana nedenleri arasında, endüstriyel faaliyetler, havzalar arası su transferi, baraj ve HES’ler, yanlış tarım uygulamaları, çöp doldurma alanları/tehlikeli atık işleme, planlı/plansız yapılaşma, maden işleme ve cevher artığı, kontrolsüz çöp döküm alanları, kömür çıkarma ve işleme, kömürlü termik santral ve ulaştırma altyapı şebekeleri sayılmaktadır.

Göller Bölgesi’nde yer alan Eğirdir, Beyşehir, Akşehir, Burdur gibi göllerimiz kuruma ve kirlilik tehditi ile karşı karşıyadır. Doğa Derneği’nin verileri üzerinden bu göllerimize ait tehdit durumlarını belirtmek gerekirse⁴³;

EĞİRDİR GÖLÜ

Alan üzerindeki tehditlerin başında kontrolsüz sulama suyu alımı ve DSI’nin çok sayıda sulama projeleri sebebiyle gölün su rejimine yaptığı müdahaleler gelmektedir. Gölün su seviyesi son 25 yıl içinde 2,5 metre azalmıştır. Göle kaynak olan sulara HES ve sulama amaçlı barajlar yapılmış, [Kovada HES projeleri], gölün etrafındaki yerleşim alanlarına tarımda kullanılması amacıyla yüksek miktarda göl suyu verilmiştir.

Yasadışı ve aşırı avcılık yapılan alanı, kentsel, tarımsal ve endüstriyel atıkların meydana getirdiği kirlilik de tehdit etmektedir.

40 Sulak Alanlar, <http://www.turkiyesulakalanlari.com/sulak-alanlar/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

41 İklim Değişikliği Karşısında Sulak Alanlarımızı Korumak Zorundayız, https://www.wwf.org.tr/basin_bultenleri/basin_bultenleri/?8420/iklimdegikligisulakalanlar, Erişim Tarihi : 28.12.2020

42 Türkiye’de 70’e yakın göl kurudu, <https://www.sozcu.com.tr/hayatim/yasam-haberleri/turkiyede-70e-yakin-gol-kurudu/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

43 Önemli Doğa Alanları, <https://www.dogadernegi.org/onemli-doga-alanlari/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

BURDUR GÖLÜ

- Sulama projeleri ve yasadışı su alımı
- Tarımsal, evsel ve endüstriyel deşarjlar nedeniyle kirlilik

BEYŞEHİR GÖLÜ

- Sulama projeleri ve yasa dışı su alımı
- Elektroşokla avlanma

AKŞEHİR VE EBER GÖLLERİ

- DSI'nin su rejimine müdahaleleri
- Tarımsal atıkları
- Endüstriyel Atıklar

BAFA GÖLÜ

- Yasa dışı avcılık
- Su rejimini etkileyen sedde
- Tarımdaki kimyasal uygulamalar

IŞIKLI GÖLÜ – DENİZLİ – AYDIN

- Aşırı ve yasadışı su ürünleri ve kara avcılığı

MARMARA GÖLÜ – MANİSA

- Aşırı ve kaçak avcılık
- Çamur düzlükleri ve bataklıkların tarım alanına çevrilmesi
- DSI'nin su rejimine müdahaleleri

GÖLBAŞI GÖLLERİ – ADIYAMAN

- Tarımdaki kimyasal uygulamalar
- Aşırı otlatma
- Sazlıkların kontrolsüz yakılması

MANYAS (KUŞ) GÖLÜ – BALIKESİR

- Su seviyesinin 1992-1997 yılları arasında 1 m civarında yükseltilmesi
- Manyas Baraj gölü
- Endüstriyel atıklar
- Kanalizasyon
- Tarımdaki kimyasal uygulamalar

ULUABAT GÖLÜ – BURSA

- Endüstriyel atıklar
- Evsel atıklar
- Çınarcık Barajı
- Göle yabancı balık türlerinin bırakılması
- Aşırı ve yasadışı avcılık

BÜYÜKÇEKMECE GÖLÜ

- Endüstriyel atıklar
- Kentsel atıklar
- Aşırı ve yasadışı avcılık

İZNİK GÖLÜ - BURSA

- Sulama projeleri ve yasadışı su alımı
- Mahmudiye Barajı projesi
- Tarımsal alanlardan kaynaklı kirlilik
- Aşırı ve yasadışı avcılık

SAPANCA GÖLÜ - SAKARYA

- Göl kenarındaki ormanlıkların tahrip edilerek, kavaklık ve tarım alanlarına dönüştürülmesi
- Endüstriyel kirlilik
- Evsel atıklar
- Otoyol ve yapılaşma

TUZ GÖLÜ

- Aşırı ve plansız yeraltı suyu kullanımı
- BOTAŞ doğal gaz depolama projesi,
- Endüstriyel atık

SEYFE GÖLÜ - KIRŞEHİR

- DSİ uygulamaları nedeniyle kuruma
- Göl kenarındaki bozkırların tarım alanlarına dönüştürülmek istenmesi

GÖLOVA GÖLLERİ - SİVAS

- Devlet Su İşleri (DSİ) uygulamaları, sulak alanları kurutma
- Gölova Barajı projesi

HAZAR GÖLÜ - ELAZIĞ

- Enerji üretimi ve sulama amacıyla tünel vasıtasıyla gölden su alınması
- Endüstriyel kirlilik
- Erozyon
- Rekreasyonel tesislerin yapımı amacıyla doldurulması

ÇILDIR GÖLÜ - ARDAHAN

- DSİ'nin yanlış uygulamaları
- Aşırı hayvan otlatma baskısı
- Karayollarının taşocağı projesi

KUYUCUK GÖLÜ - KARS

- DSİ'nin bölgedeki tarım alanlarını genişletme projesi

HAÇLI GÖLÜ - MUŞ

- Aşırı otlatma baskısı
- Korsu Çayı'na kurulan regülatör ve doğusundaki set

ERÇEK GÖLÜ - VAN

- Sulama amaçlı kullanma
- Tarım alanlarından kaynaklı kirlilik
- Kentsel atıklar
- Aşırı otlatma baskısı
- Aşırı ve yasadışı avcılık sürmektedir.

ACIGÖL - DENİZLİ - AFYON

- Gölün su rejimine yapılan müdahaleler
- Geçmiş dönemde yapılan baraj, pompalama faaliyetleri, tahliye kanalları gibi projeler
- Beylerli Barajı baraj projesi
- Sulak alanların kurutulması tarım alanlarına dönüştürülmesi

KARATAŞ GÖLÜ - BURDUR

- Gölün su rejimine yapılan müdahaleler
- Göl çevresine yapılan seddeler ile Karataş Gölü bir baraj gölüne dönüştürülmesi
- Gölü besleyen Bozçay'ın sularının Karamanlı Barajı'nda tutulması,
- Tarımsal kaynaklı kirlilik

ÖNERİLERİMİZ

- 1.]** Sulak alanların yönetim planları, iklim krizi, su fakirliği, biyoçeşitlilik gibi öncelikler gözetilerek yapılmalıdır.
- 2.]** Sulak alanları besleyen su havzalarında kümülatif etki değerlendirmeleri yapılması, sulak alanların susuz kalmasına neden olacak baraj/HES vb. uygulamalardan sakınılması, mevcuttaki tesislerin durumlarının tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.
- 3.]** Sulak alanların kirlenmesine, ağır metal yükünün artması gibi olgulara neden olacak endüstriyel faaliyetler, atık sahaları, yapılaşma çalışmaları gibi faaliyetler üzerinde çevresel denetimlerin arttırılması, bu alanlarda ve bu alanları besleyen havzalarda her türlü atığa, kanalizasyon uygulamalarına izin verilmemesi, bertaraf gibi önleyici denetimlerin güçlendirilmesi gerekmektedir.
- 4.]** Sulu tarım yerine daha az veya hiç su tüketmeyen ürünlerin havza bazında yaygınlaşması gerekmektedir.
- 5.]** Kapalı sistem yeme dayalı hayvancılık yerine açık mera hayvancılığının yaygınlaşması gerekmektedir.
- 6.]** Atalık tohumların yaygınlaştırılması ve tarım politikalarının doğa dostu uygulamalara dönüştürülmesi gerekmektedir.

06

KANAL DEĞİL, EKOLOJİK KORİDOR OLSUN

Kanal İstanbul Hızlandırılıyor mu ?

Kanal projesi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yapılan imar uygulaması sonucunda Firuzköy Mahallesi'nde bulunan tarla vasfındaki toplam 4 arazinin imara açılması kesinleşmiştir. Kültürel tesis, anaokulu, cami ve park gibi alanlar ile parsel sınırları kesinleştirilmiştir.

Geçtiğimiz Temmuz ayında, İstanbul İli Yenişehir Rezerv Yapı Alanı [Kanal İstanbul Projesi] 1. 2. ve 3. Etabına ilişkin 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planları ve 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planları askıya çıkarılmış, Çevre Düzeni Planına aykırı olarak Kanal İstanbul'un çevresine kurulacak "Yenişehir" plana işlenmiştir.

Yurttaşları, sivil toplum örgütlerini, yerel yönetimleri sürece katmadan, üstten inme kararlarla Kanal projesi gerçekleştirilmek istenmektedir. Kanal projesiyle, İstanbul'un bu bölgede sahip olduğu ormanlar, tarım alanları, yerüstü ve yeraltı su kaynakları tehdit altındadır. Kanal projesi, İstanbulluların temiz su, temiz hava ve temiz gıda hakkını gasp edecek, hava kirliliği de dahil olmak üzere birçok soruna neden olacaktır.

Kanal projesi için verilen ÇED Olumlu kararı ile ilgili yargı sürecinde ise henüz yürütmeyi durdurma talebi hakkında bir karar verilmemiş, mahkeme bilirkişi heyetini oluşturmuş olmakla birlikte henüz keşif tarihi belirlenmemiştir.

Kanal Projesi İstanbul'u Bitirir

Kanal İstanbul demokrasi krizidir. AKP İktidarı; yurttaşları, sivil toplum örgütlerini, yerel yönetimleri sürece katmadan, üstten inme kararlarla Kanal projesini gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

Atanmış Bakanlar süreci hızlandırmak adına her türlü hukuka aykırılığı mübah görmektedir. ÇED raporunda kurum görüşlerinin sümen altı edilmesine ses çıkarmayan, hem projenin sahibi hem de denetleyici konumunda olan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, afete dayanıklı kent oluşturmak amaçlı verilen kanuni yetkiyi afet riski arttıracak projeler için kullanarak meraların vasıflarını değiştiren Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, her 3 İstanbulludan 1'inin içme ve kullanma suyu biter diyen DSİ'nin görüşlerinin akıbetini sormak yerine, bu verilerin kamuoyunda yer alması üzerine disiplin süreci başlatan Tarım ve Orman Bakanlığı. Gördüğü baskı üzerine, nerdeyse kurum görüşünü sahipsiz bırakma eğilimi gösteren TÜBİTAK-MAM. Sürecin denetimsizliği şimdiden bellidir.

Kanal projesiyle, İstanbul'un bu bölgede sahip olduğu ormanlar, tarım alanları, yerüstü ve yeraltı su kaynakları tehdit altındadır. İstanbulluların temiz su, temiz hava ve temiz gıda hakkını gasp edecek, hava kirliliği de dahil olmak üzere çeşitli sorunlara neden olacaktır.

Kanal projesi uygulanırsa;

- 1.]** Devlet Su İşleri verilerine göre, Terkos Gölü ve Sazlıdere Barajı'nın yok edilmesi yüzünden yıllık iyi senaryoda 70 milyon m³, kötü senaryoda 427 milyon m³ içme suyu yok olacak, İstanbul susuzluk yaşayacak. İstanbul'un su kaynaklarının yüzde 29'u ortadan kalkacak.
- 2.]** Marmara Denizi çürük yumurta gibi kokacak ve Karadeniz Ekosistemi çökecek. Su kaynakları ve havzalarda tuzlanma ve kirlenme riski oluşacak.
- 3.]** 5 bin hektarlık orman alanı, yani yaklaşık 20 bin futbol sahası büyüklüğündeki orman yok olacak. En az 400 bin ağaç kesilme riski ile karşılaşacak. Bu kadar ağacın yok olması, 1 milyon 200 bin İstanbullunun bir yıllık oksijen kaynağının ortadan kalkması demek.
- 4.]** 20 bin futbol sahası büyüklüğünde tarım alanı yok olacak. 30 bin kişilik tarımsal istihdam fırsatı, 136 milyon m² tarım alanı heba edilecek.
- 5.]** Kanal İstanbul Projesi kapsamında 440 adet mera, yaylak ya da kışlak vasıflı 418 taşınmazın nitelikleri kaldırıldı. Mera ve otlak alanların yok edilmesi hayvancılığı bitirecek.
- 6.]** İmar ve yapılaşma yüzünden nüfus artacak. 316 bin kişinin yaşadığı bölgeye proje yüzünden 1 milyon 200 bin yeni nüfus eklenecek.
- 7.]** Doğal, tarihi ve kültürel alanlar yok olacak. 14 Milyon m² Arkeolojik, 2 Milyon m² Karma Sit, 850 Bin m² Doğal Sit alanı tehlikeye girecek.
- 8.]** Marmara ve Karadeniz'deki doğal yapı bozulacak, gemi atıkları, yakıt ikmal alanları gibi etkenlerle denizde ve projenin etki sahası içerisinde kirlilik artacak.
- 9.]** Üç ilçe büyüklüğünde, 30 metre yüksekliğinde 1,3 milyar metreküp hafriyat oluşacak. Bu günde on bin kamyonun İstanbul trafiğine çıkması anlamına geliyor. Yani İstanbul trafiği yüzde 10 artacak.

Kanal İstanbul İçin Acele Kamulaştırmalar

4 Kasım tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan kararla, Cumhurbaşkanlığı tarafından İstanbul'un 5 ilçesinde acele kamulaştırma yapılmıştır. Kuzey Marmara Otoyolu projesi kapsamında acele kamulaştırılması yapılan yolun bir bölümü Kanal İstanbul çevresinde yapılacak Yenişehir'in bağlantı yollarını da kapsamaktadır. Cumhurbaşkanı Erdoğan imzasıyla yayımlanan karara göre, kamulaştırma yapılacak mahalleler şöyle: Arnavutköy ilçesinde Deliklikaya, Hadımköy, Ömerli, Sazlıbosna, Yeşilbayır, Avcılar ilçesinde Firuzköy, Başakşehir'de İkitelli 1, İkitelli 2, Kayabaşı, Şahintepe, Şamlar, Tatarcık, Büyükçekmece'de Karaağaç, Çatalca'da Bahsayış ve Nakkaş mahalleleri.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından "Kuzey Marmara Otoyolu [3. Boğaz Köprüsü Dahil] Projesi Nakkaş-Başakşehir [Bağlantı Yolları Dahil] Kesimi" için yap-işlet-devret modeli ile 30 Haziran'da yapılan ihaleyi 8.3 milyar TL'ye Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'ni yapan Rönesans Grubu kazandı.

07

İZMİR DEPREMİ RAPORU⁴⁴

AFAD verilerine göre, 30 Ekim Cuma günü, Türkiye saati ile 14:51'de merkez üssü Ege Denizi, 17.26 km Seferihisar (İzmir) olan Mw 6.6 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir. AFAD tarafından, depremin belirgin süresi ise ilk hesaplamalara göre 15.68 saniye olarak belirlenmiştir. AFAD, 6.6 büyüklüğündeki deprem sonrasında, büyüklüğü 4'ün üzerinde 46 artçı olmak üzere, toplam 2124 artçı sarsıntı yaşandığını açıklamıştır.

Kandilli Rasathanesi ise depremin büyüklüğünün 6.9 olduğunu, 4 Kasım saat 09:00 itibariyle büyüklüğü 4'ün üzerinde 53 artçı olmak üzere, toplam 1875 artçı deprem olduğunu açıklamıştır.⁴⁵ Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Müdürü Haluk Özener, 6 Kasım saat 09:00 itibariyle büyüklüğü 4'ün üzerinde 54 artçı olmak üzere, toplam 2487 artçı deprem çözümünü yapıldığını açıklamıştır.⁴⁶

Tarihteki İzmir Depremleri

İzmir'de 1900 yılından bugüne kadar 695 adet deprem gerçekleşmiş olup, bunların en büyüğü 6.8 şiddetindedir. 1900 yılı itibariyle 6 ve üzerindeki şiddetle yaşanan deprem sayısı - 30 Ekim 2020 tarihli deprem de dahil olmak üzere- 8 [Sekiz]'dir.

Söz konusu bölgede, 1900 yılından öncesi için, 332 adet tarihsel dönem depremi kaydı mevcuttur.

19 Ocak 1909 - Foça Depremi - 6 büyüklüğünde - 700 ev yıkıldı, ayrıca 1000 ev hasar gördü.

31 Mart 1928 - Torbalı Depremi- 6,5 büyüklüğünde- Yaklaşık 2 bin evin yıkılmasına yol açtı. Deprem. İzmir, Manisa, Alaşehir, Uşak, Bayındır, Tire ve Ödemiş'te hasara neden oldu.

22 Eylül 1939 - Dikili Depremi- 6,6 büyüklüğünde - 1000 ev yıkıldı.

23 Temmuz 1949 - Karaburun Depremi - 6,6 büyüklüğünde- 2 bin 200 ev hasar gördü. Evlerin bazıları yıkılırken, bazılarının ağır hasarlı olduğu tespit edildi.

16 Temmuz 1955 - Söke-Balat Depremi - 6,8 büyüklüğünde- 300 ev enkaza dönüştü.

6 Kasım 1992 - Seferihisar Doğanbey Mahallesi merkezli deprem - 6 büyüklüğünde- 60 kadar yapıda hasar oluştu.

12 Haziran 2017- Karaburun merkezli - 6,2 büyüklüğünde

⁴⁴ Bu rapor, 30 Ekim'de yaşanan deprem sonrasında SELİN SAYEK BÖKE [Genel Sekreter], SEYİT TORUN [Yerel Yönetimlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı], Ali ÖZTUNÇ [Doğa Hakları ve Çevreden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı], AHMET AKIN [Enerji ve Altyapı Projelerinden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı] tarafından hazırlanarak CHP Genel Başkanı Sn. Kemal Kılıçdaroğlu'na sunulmuştur.

⁴⁵ https://twitter.com/Kandilli_info/sta

⁴⁶ <https://twitter.com/HalukOzener/sta>

ACİL DURUMLARA MÜDAHALE, NORMAL YAŞAMA DÖNME VE REHABİLİTASYON ÇALIŞMALARI

AFAD'ın verilerine göre, Deprem nedeniyle 114 yurttaşımız yaşamını yitirmiştir. Yaralanan 1035 vatandaşıımızdan 999'u taburcu edilmiş olup, 36 vatandaşımızın tedavisi devam etmektedir.⁴⁷

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın İzmir Büyükşehir Belediyesine aktardığı verilere göre, 114 can kaybının yaşandığı depremde, 34.072 binada tespit yapılmıştır. Buna göre, 231 acil, ağır hasarlı ve yıkılan bina, 251 orta hasarlı bina, 1834 az hasarlı bina bulunmaktadır. Ayrıca, Menemen ilçesi Asarlık bölgesinde 20 hanede zemin kayması yaşanmıştır. Daha önce erozyon nedeniyle çöken bölgede deprem ile birlikte zemin kayması olmuştur.

Depremi hemen ardından depremden etkilenen bölgeye ilk olarak İzmir Büyükşehir Belediyesi İtfaiye ve Arama Kurtarma ekipleri ulaşmıştır. İlk müdahalede enkaz altındaki 55 yurttaşımız İzmir Büyükşehir Belediyesi ekipleri tarafından sağ olarak enkazdan çıkarılmıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi 8 Bin üzerinde personeli ile ilçe belediyeleri ise yaklaşık 4 bin personel ile depremde evleri yıkılan, hasar gören yurttaşların hayatını sağlıklı bir şekilde sürdürmesine, İzmir'de yaşamın normale dönmesine yönelik çaba göstermiştir ve göstermektedir.

MEVZUATTAKİ AFET TEDBİRLERİ VE UYGULAMA

Binalar Hakkında Çürük Raporları Var

* Rıza Bey Apartmanı Hakkındaki Rapor

Bayraklı Belediyesi Deprem Etüt Merkezi tarafından düzenlenen 25 Nisan 2012 tarihli rapora göre, depremde yıkılan Rıza bey Apartmanı için zemin+8 kat olarak 1993 yılında ruhsat verilmiş, bina 1975 tarihli deprem yönetmeliğine göre inşa edilmiştir. Söz konusu raporda, sıklaştırma bölgelerinde sıklaştırma olmadığı, zemin katta dükkanlar ve ağır çıkmalar olduğu, bu ağır çıkmaların bina için risk teşkil ettiği, 2005 yılındaki deprem sonrasında kolon giriş bağlantı noktalarında oluşan çatlakların epoksi ile tamir edildiği, merdiven boşluğunda tesisattan kaynaklanan rutubetlenme olduğu, beton sınıfı C15 ile C17 arasındaki seviyede olduğu, beton kalitesinin düşük olduğu, düz demir kullanıldığı, etriye aralıklarının düzensiz ve kolon giriş bağlantılarında etriye sıklaştırmasının yapılmamasının deprem riski açısından önemli olduğu tespit edilmiştir.

Raporda, binanın temel alanının bulunduğu bölgede zemin etüdü yapılması gerektiği, zeminel sıkıntı varsa bu sıkıntının ortadan kaldırılması gerektiği, zemin etüt raporu hazırlandıktan sonra 2007 deprem yönetmeliğine göre performans analizinin yapılmasının bina için iyi olacağı, bu sebeple, gerekli ortak kararın alınması halinde Dokuz Eylül Üniversitesi Deprem Araştırma Uygulama Merkezi ile irtibata geçerek zemin etüdü ile beraber performans analizi yaptırılması önerilmiştir.

*Doğanlar Apartmanı Hakkındaki Rapor

Bayraklı Belediyesi Deprem Etüt Merkezi tarafından düzenlenen 27 Şubat 2018 tarihli raporda, 1990 yılında 1975 tarihli deprem yönetmeliğine göre inşa edilen binada, depremler ve zemindeki sıvılaşmadan kaynaklı olarak zemin kattaki dükkanlarda kapı sıkışması ve deformasyon olduğu; dükkan zeminlerinde

⁴⁷ İzmir Seferihisar Depremi-Duyuru, <https://izmir.afad.gov.tr/izmir-seferihisar-depremi-duyuru-67-04112020---2240>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

bombeleşmeler, birinci kat balkonlarında gözle görülecek seviyede sehim, ayrılma ve deformasyon, iki bina arasındaki deprem dilatasyon derzinde deformasyon, kopma, dökülmeler, dış cephede siva çatlağı ve dökülmeler olduğu tespit edilmiştir.

Raporda, yapı güvenliğinin tehlikede olduğunun düşünüldüğü bina için, 2007 deprem yönetmeliğine göre belirlenen risklerin yapı açısından tehlikeli bir durum olup olmadığının tespiti için performans analizinin ve zemin etüt çalışmasının yapılması, 6306 sayılı kanun gereği Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yetki verdiği kurum ve kuruluşlar aracılığıyla binanın risk tespitinin yaptırılması ve gerekli tedbirlerin alınması tavsiyesinde bulunulmuştur.

Sorumluluğu Yurttaşla Yükleyen Afet Yönetimi

Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum, 1 Kasım 2020 tarihli açıklamasında, İzmir Bayraklı'daki Rıza Bey ve Doğanlar Apartmanlarına ilişkin herhangi bir riskli bina başvurusu yapılmadığı için, binaya ilişkin riskli bina şerhi olmadığından söz etmiştir. Bu binalara ilişkin çalışmanın 3194 sayılı İmar kanununa göre değil, 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanuna göre denetlenmesi gerekmektedir.

Oysa ki, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı uygulamada ekseriyetle "soylulaştırma" amaçlı kentsel dönüşüm uygulamaları üzerine yoğunlaşmaktadır. Şahısların başvurusu üzerine riskli yapı ilanı yapılabileceği gibi Cumhurbaşkanlığının riskli alan ilanı yapabilmesi de hukuken mümkündür. Cumhurbaşkanı'nın zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıyan alanı riskli alan olarak ilan etme yetkisi bulunmaktadır.

Diğer yandan 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanunda, "Yıkılacak derecede riskli olan yapıların bulunduğu alanlar ile kendiliğinden çöken veya zeminin kayması, heyelan, su baskını, kaya düşmesi, yangın, patlama gibi sebeplerle ağır hasar gören veya ağır hasar görme riski bulunan yapıların bulunduğu alanlarda dönüşüm uygulamaları maliklerin ve ilgililerin muvafakati aranmaksızın Bakanlıkça resen yapılabilir veya yaptırılabilir. Uygulama yapılacak alanın sınırları uygulama bütünlüğü gözetilerek belirlenir" denilerek, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının bu konuda bir başvuru beklemeden de re'sen çalışmalar yürütebileceği düzenlenmiştir.

Söz konusu Rıza Bey, Doğanlar ve Karagül Apartmanları hakkında Bayraklı Belediyesi Deprem Etüt Merkezi tarafından hazırlanan raporlarda, bu binaların çürük oldukları, güçlendirilmeleri gerektiği yönünde görüş bildirilmiştir. Söz konusu binaların zemin yapısındaki sorunlara da işaret edilmiştir.

Bu binaların riskli yapı statüsüne kavuşabilmeleri için illa ki yurttaşlar tarafından bir başvuru yapılmasını beklemek ihmalleri ortaya koymaktadır. Uygulamada, yapı denetiminin özelleştirilmiş olması da denetimsizliğin boyutunu arttırmaktadır. Son yıllarda, sık sık deprem yaşanan İzmir'de, Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca re'sen araştırma yapılmamış olması, önleyici tedbirlere başvurulmaması ihmaldir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, TOKİ ve Belediyeler; riskli alan, riskli yapı gibi kavramları, kentsel dönüşüm projelerine yasal bir kılıf gibi kullanmakta, bu konuda yeterli teknik raporlar hazırlanmadan işlemler tesis edebilmektedir. Böylelikle, afet riski altında olmayan kırsal ve kentsel alanlar da kentsel dönüşüm uygulama alanları haline dönüştürülmektedir.

İMAR BARIŞI VE İZMİR DEPREMİ DEĞERLENDİRİLMESİ

* İzmir, İmar Barışından En Fazla Faydalanan 2. Şehir

İzmir'de 672 bin 211 bağımsız birim imar barışından faydalanmıştır. İmar barışından en fazla faydalanan 5 il sırasıyla İstanbul, İzmir, Ankara, Antalya, Muğla'dır.

İmar barışından İstanbul'da 1 milyon 87 bin 963 bağımsız birim, İzmir'de 672 bin 211 bağımsız birim, Ankara'da 361 bin 85 bağımsız birim, Antalya'da 349 bin 375 bağımsız birim, Muğla'da 303 bin 249 bağımsız birim faydalanmıştır.

* Kamu İmar Barışı Kapsamında Afet Denetim ve Tedbir Görevlerini Ertelıyor

Mevzuata göre, imar barışı kapsamında yapı kayıt belgesi verilen yapılarda, afete karşı dayanıklı olup olmadığı konusunda bir inceleme yapılmamakta, imar barışından faydalanan yapı, sahibinin beyanları esas alınarak kayıt altına alınmaktadır.

Önemle belirtmek gerekir ki; yapı kayıt belgesi, ilgili yapıya 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Yapılar Hakkındaki Kanundan muaf olma hakkı vermemektedir. Ancak, idare, imar barışı ile 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Yapılar Hakkındaki Kanundan kaynaklı yükümlülüklerini yerine getirme hakkını saklı tutarak, ruhsatlı ya da ruhsatsız yapılarda afete karşı dayanıklılıkla ilgili denetim ve tedbir görevlerini belirsiz bir şekilde ertelemektedir.

AFETE MÜDAHALE EDENLERİN GÜVENCESİZLİĞİ

Afet öncesinde alınması gereken tedbirlerden birisi de afet müdahale ekiplerinin oluşturulmasıdır. Afete müdahalenin hızlılığı ve verimliliği, can ve mal kaybının büyüklüğünü belirlemektedir. Ülkemizde AFAD ve İtfaiye Birimlerine bağlı personeller, AKUT gibi sivil toplum örgütleri ve yurttaşların katılımıyla müdahaleler yapılarak deprem enkazlarında çalışmalar yürütülmektedir. Bu konuda özel eğitim gören personellerin sayılarının artması, özlük haklarının güçlendirilmesi önem taşımaktadır. Özellikle, deprem riski yüksek olan kentlerde daha hızlı biçimde müdahale edilmesini sağlayacak personel istihdam edilmeli, ekipman bulundurulmalıdır.

Deprem anında müdahalede, toplumsal dayanışma ve sivil toplum örgütlerinin katılımı da önem taşımaktadır. Bu nedenle, gönüllü müdahale timleri oluşturulması buna ilişkin eğitimlere ağırlık verilmesi müdahalenin güvenliği ve verimliliği açısından önem taşımaktadır.

İzmir'deki müdahalelerde de görülmüştür ki, saatlerce müdahale işlemi gerçekleştiren personellerin bu süreç esnasında temel ihtiyaçlarını gidermelerine yönelik aksaklıklar yaşanmıştır. Şöyle ki, bu kişilerin dinlenme saatlerinde karavan vb. araçlarda barındırılması, temel ihtiyaçlarını giderebilecekleri mekan ve koşullara sahip olması, müdahalenin verimliliği yönünden önem taşımaktadır.

DEPREME DİRENÇLİ KENTLER

Depreme dirençli kentlerin inşası için, afetlerin fiziki, doğal, tarihi, kültürel ve ekonomik zararlarının azaltılmasına ilişkin önleyici tedbirler güçlendirilmeli, afet riski azaltma politikaları belirlenmeli, imar uygulamaları gibi öncelikli uygulamalarda Afet Riskini Azaltma politikalarına göre hareket edilmelidir.

“Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015-2030)”⁴⁸ kapsamında ülkelerin afet risklerini azaltmak birinci öncelik olarak belirlenmiştir [UNISR 2015]. Kentlerde fay hatları, depreme ve aşırı doğa olaylarına karşı hassas ve dirençsiz bölgelerde yapılaşmalardan öncelikli olarak kaçınılmalıdır. Kentlerdeki nüfus yoğunlukları, iklim değişikliği gibi etkenler de afetin boyutlarını arttırmaktadır.

Halkın karar alma ve planlama süreçlerine katılımını öncüleyen şeffaf bir yönetim anlayışı, Afet Riskini Azaltma politikası için ön koşuldur. Türkiye’de deprem kapsamında toplanan vergilerin akıbetlerinin belirsizliği gibi, deprem kapsamında alınan tedbirlerin neler olduğu da bilinmemektedir

ÖNERİLERİMİZ

- 1.]** Fay Kanunu Teklifi bir an önce kanunlaştırılmalıdır.
- 2.]** Bağımsız bir deprem kurulu oluşturulmalıdır.
- 3.]** Toplanan deprem vergileri depremin zararlarını azaltacak tedbirler ve deprem sonrasındaki normale dönüş ile rehabilitasyon çalışmaları için harcanmalıdır.
- 4.]** Öntedbirlik ilkesi gereğince, Afet Riskini Azaltma politikaları belirlenmeli, imar uygulamaları gibi öncelikli uygulamalarda Afet Riskini Azaltma politikalarına göre hareket edilmelidir.
- 5.]** Büyükşehir Belediyeleri bünyesinde Deprem ve Aşırı Doğa Olayları ile Mücadele Daire Başkanlıkları, il ve ilçe belediyeleri bünyesinde Deprem ve Aşırı Doğa Olayları İle Mücadele Müdürlükleri kurulmalıdır. Bu birimler tarafından deprem çalışmaları yapılmalıdır.
- 6.]** Afetlere karşı dayanıksız yapı stokunun iyileştirilmesi ve kentsel dönüşüm uygulamaları yapılırken, soylulaştırma, zorla tahliye, mülkiyet hakkı ihlali, borçlandırma gibi uygulamalardan kaçınılmalı; yurttaşların sağlık ve konut haklarını tesis edecek adil uygulamalar geliştirilmelidir.
- 7.]** Afet riski tespitlerinin bilimsel ve objektif verilere göre hazırlanan raporlar ile yapılması; bu raporların neticelerine göre iyileştirme ya da kentsel dönüşüm uygulamalarının yapılıp yapılmamasına karar verilmelidir. Bu kapsamda, fay hattı üzerindeki tüm yerleşim birimlerinde bulunan yapı stokunun risk analizi bir an evvel yapılmalıdır.
- 8.]** Kamusal müşterek alanlar, afet durumlarında kullanılabilecek mekanlar olarak kurgulanmalıdır. Arama-kurtarma, ilk yardım ve diğer temel ihtiyaç malzemelerinin bulunduğu üniteleri taşıması gereken, yurttaşların kolayca ulaşabileceği konuma sahip toplanma alanlarının sayıları artırılmalıdır.
- 9.]** Arama kurtarma ekiplerinin personel sayıları artırılmalı, afetle mücadele sırasındaki temel ihtiyaçlarını gidermeye yönelik koşullar iyileştirilmelidir.
- 10.]** İzmir Seferihisar Merkezli deprem nedeniyle oluşan mağduriyetlerin giderilmesi için zarar gören yerleşim alanlarına ve yurttaşlara herhangi bir ayırım gözetmeksizin eşit hizmet sunulmalı, mağduriyetleri oranında eşit koşullarda kamu hizmetlerinden yararlandırılmaları sağlanmalıdır.
- 11.]** Deprem sonrasında evleri “oturulmaz” hale gelen mülkiyet sahibi ve kiracı yurttaşlara barınma imkânları sunulmalı; zararları tazmin edilmeli, eşya ve kira yardımı yapılmalıdır.

48 http://uclg-mewa.org/uploads/file/748e86d91ae4409e9188794ddb6c004d/Sendai_TR.pdf, Erişim Tarihi : 28.12.2020

Giresun'da meydana gelen felaket nedeniyle 11 vatandaşımız yaşamını yitirmiştir. Sel nedeniyle kaybolan 5 yurttaşımızı arama çalışmaları devam ettirilmektedir.⁵⁰

CHP Heyeti olarak olayın yaşandığı ilk andan itibaren sahada olunmuştur. Saha incelemeleri sonrasında yaptığımız açıklamalar ve hazırladığımız rapor basında geniş yer edinmiştir.

İl Genel Meclisi üyelerinin uyarılarına, yazılı başvurularına rağmen, yetkililerin eylemsiz kalması, gerekli tedbirleri almayı ihmal etmeleri 5 askerimizin yaşamını yitirmesine yol açmıştır.

Yetkililerin gerekli tedbirleri almamaları, sel nedeniyle zarar gören bölgede yaşanan ihlaller, "7 Doğa Hakkı İhlalleri" olarak sıralanarak, görsel çalışmalar ile kamuoyu bilgilendirmeye çalışılmıştır.

CHP, sadece sorun tespiti yapmakla kalmamış, özellikle Karadeniz bölgesinde daha yoğun olarak yaşanan aşırı doğa olaylarına karşı çözüm önerileri de getirmiştir. Çözümüne dair önerilerimiz, bütün açıklamalarımızda özellikle vurgulanarak, CHP'nin çözüme ve yönetme iradesi deklare edilmiştir. Çözüm önerilerimiz, basında geniş yer edinmiştir.

GİRESUN SAHA İNCELEMESİNE AİT BİLGİ NOTLARI

Genel Başkan yardımcıları ve diğer milletvekillerinin bölgeye intikalinin ardından ilk olarak selden çok büyük zarar gören Dereli ilçesi ziyaret edilmiştir. Dereli'de bulunan 241 esnafın 221'inin işyeri tamamen yok olmuş durumdadır. Kamu binalarının da büyük zarar gördüğü Dereli'de selin nedeni ilçe girişindeki iki köprünün üst üste yapılmış olmasıdır. Yıllardır var olan eski köprünün hemen üstüne bir süre önce yeni bir köprü yapılmıştır. Ancak eski köprü maalesef kaldırılmamıştır. Dağdan dereye gelen şiddetli yağmur üst üste iki köprünün olduğu bölgede birikmiştir. Sel suyu ile birlikte gelen ağaçlar bir anlamda baraj etkisi yaratmıştır. Yağmur suyunun şiddetini arttırmamasından sonra bu köprülerden eski olan köprünün bir bölümü dayanamayarak yıkılmıştır. Böylece biriken sel suyu baraj kapağı açılır gibi şehir merkezine girmiş ve önüne gelen her şeyi yıkıp götürmüştür. Yeni köprüyü yapan hükümet eskisini kaldırmadığı için bu facia yaşanmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sözünü ettiği "Yıkılması gereken köprü" bu köprüdür. Şayet zamanında bu köprü kaldırılmış olsaydı şiddetli yağmur Dereli ilçesini bu kadar vurmazdı. Kayıpların çoğu da Dereli ilçesinde yaşanmıştır.

Tirebolu – Doğankent ilçeleri arasındaki Harşit Vadisinde bulunan menfezin sel nedeniyle çökmesi

⁴⁹ Bu rapor, SEYİT TORUN [Yerel Yönetimlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı], Ali ÖZTUNÇ [Doğa Hakları ve Çevreden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı] hazırlanarak CHP Genel Başkanı Sn. Kemal Kılıçdaroğlu'na sunulan CHP Giresun Raporu ile CHP Merkez Yürütme Kuruluna sunulan CHP Doğa Hakları raporlarından özetlenerek hazırlanmıştır.

⁵⁰ Giresun'da Müdahale ve İyileştirme Çalışmaları Devam Ediyor, <https://www.afad.gov.tr/giresunda-mudahale-ve-iyilestirme-calismalari-devam-ediyor-31082020>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

maalesef 5 askerimizin şehit olmasına neden olmuştur. Dereden 25-30 metre yüksekteki menfez sel suyunun 30 metrenin üstüne çıkması nedeniyle çökmüştür. Menfezin alt kısmında bulunan çakıl ve kum bölgede bulunan ocak işletmecileri tarafından yıllardır alınınca menfezin alt kısmı boşalmıştır. **Bu durumu tespit eden CHP'li İl Genel Meclisi üyesi Ömer Cebeci, 04.07.2019 tarihinde İl Genel Meclisi Başkanlığına dilekçe vererek burada inceleme yapılmasını ve bu menfezin güçlendirilmesini istemiştir. Ancak AKP'li İl Genel Meclis Başkanı Ahmet Şahin bu dilekçeyi işleme koymamış sadece bilgi amaçlı olarak üstüne "Vali bey AFAD'a talimat vermiş" notu düşmüştür. Şayet 2019 yılındaki bu başvuru işleme konulsa ve gereği yapılırsa askerlerimiz bu menfezin yıkılmasından dolayı şehit olmayacaktır.** Kısacası facia bir kez daha bağırarak gelmiştir. Bu büyük ihmalin sorumluları mutlaka hesap vermelidir.

Selden etkilenen Yağlıdere ve Espiye İlçesinin Soğukpınar Beldesi de ziyaret edilmiş, belediye başkanı ile görüşülmüştür. Gerek Soğukpınar gerekse Tirebolu İlçe belediyelerine gerekli destek başta İstanbul, İzmir ve Ankara olmak üzere belediyelerimiz tarafından verilmiştir.

CHP heyeti tüm çalışmaların ardından İl Başkanlığında bir basın toplantısı düzenleyerek hem tespitlerini paylaşmış hem de önerilerini dile getirmiştir.

Sel sonucu Doğankent İlçesi'nde 32 işyeri ile 1 ticari taksi, Yağlıdere İlçesi'nde ise 6 işyeri kullanılamaz hale gelmiştir.

GİRESUN'DAKİ HİDROELEKTRİK SANTRALLER (HES'LER)

Giresun'da 38 adet Hidroelektrik Santrali [HES] faaliyet halindedir. Bu santrallerin 35'i Yenilenebilir Enerji Kaynaklarından Elektrik Üretimini Destekleme Mekanizması [YEKDEM] kapsamındadır.⁵¹ Giresun'da üretim lisansına sahip HES sayısı ise 48'dir. YEKDEM mekanizması bir teşvik amacıyla işletilmekte, bu mekanizma üzerinden alım garantisi sunularak kamu kaynaklarından firmalara pay sağlanmaktadır. Bu nedenle, aynı vadi içerisinde birden fazla HES projesi kurulabilmektedir.

22 Ağustos'ta taşan Aksu Deresi üzerindeki 6 adet baraj ve/veya HES'in toplam kurulu gücü 172 MW olup bu santraller ile Türkiye'deki HES'lerden üretilen elektriğin yüzde 0,418 oranı, toplam elektrik tüketiminin ise yüzde 0,123 oranı karşılanmaktadır.⁵²

51 Giresun cinayeti: Kime kol kanat geriyorlar? <https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2020/08/25/giresun-cinayeti-kime-kol-kanat-geriyorlar/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

52 Aksu Nehri, <https://www.enerjiatlas.com/akarsular/aksu-nehri.html>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

GİRESUN
22 AĞUSTOS 2020

10 YIL ÖNCESİ

1 YIL ÖNCESİ

2 Fotoğraf Arasındaki Farktan Ortaya Çıkan

7 DOĞA HAKKI İHLALİ

- 1.) Dere ıslah çalışmaları adı altında betonlaştırma uygulaması
- 2.) Dere yatağını daraltan, yağış sularının akmasını engelleyen menfez uygulaması
- 3.) Dere tabanından kum, taş, çakıl vb. malzemelerin alınması
- 4.) Dere yatağında yol yapılması
- 5.) Dere yatağının değiştirilmesi ve doğallığının bozulması
- 6.) Halkın dere ile bağlantısının koparılması
- 7.) Hayvanların dereye erişiminin kısıtlanması

SONUÇ

ALİ ÖZTUNÇ
CHP Doğa Haklarından Sorumlu
Genel Başkan Yardımcısı

İHMALİ SURETLE SUÇ İŞLENMİŞTİR

Giresun Tirebolu Harçık Vadisi'nde yer alan ve sel nedeniyle menfezin 10 yıl önceki fotoğrafı ile 1 yıl önceki fotoğrafı sadece doğa tahribatının değil, 5 askerimizin yaşamını yitirmesine neden olan ihmal suçunun da delilidir.

10 yıl önceki fotoğrafa baktığımızda, dere ıslah ve betonlaştırma çalışmalarının henüz yapılmadığı, dere tabanının menfezin seviyesinde olduğunu, yurttaşların dere kenarında oturduklarını görmekteyiz. 1 yıl önceki fotoğrafta ise, CHP'li üyelerimizin İl Genel Meclisine can ve mal kaybı olmaması için tedbir alın diye başvurularına sebep olan manzarayla karşılaşıyoruz. Dere yatağından sürekli malzeme çıkarılmış, dere tabanı 25 ile 35 metre düşmüştür.

İki fotoğrafı bir arada yorumladığımızda; tahribat ve ihlallerden başka bir şey göremiyoruz. Bu ihmal, 5 askerimizin yaşamına mal olmuştur. Uyarılara rağmen tedbir almayanlar ihmalî suretle suç işlemişlerdir. Bu ihmalle ilgili inceleme başlatmalı, sorumlu kişiler yargı önüne çıkarılmalıdır.

DEĞERLENDİRME

İnsan kaynaklı doğa tahribatları, yanlış imar ve yapılaşma politikaları, yanlış su yönetimi politikaları, HES'ler, dere ıslah çalışmaları vb. etkenler bu felaketleri tetiklemektedir.

Afet öncesinde önleyici tedbirler almayan idare, afet sırasında, zamanında ve işlevli araçlarla müdahale etmeyerek zararın boyutlarının artmasına sebebiyet vermiştir. Yurttaşlar yağış öncesinde uyarılmasına karşın, yurttaşların anılan zaman diliminde güvenli bölgeye sevk edilmesine yönelik tedbirler alınmamıştır.

Devletin afet ile ilgili olarak aktif ödevlerinden birisi ön tedbirlilik ilkesi gereğince afet oluşmasını önleyecek politikalar geliştirmesidir. Diğer ise, afet oluşması durumunda oluşan zararların giderilerek, bölgeyi afet öncesindeki haline geri getirebilmektir.

*** Acilen Afet bölgesi kararı alınmalıdır.**

Tüm Giresun ili genelinde afetin “Genel Hayata Etkili” olduğu ve bu afet sebebiyle yapıları hasar gören vatandaşların afetzede kabul edilmesi gerekmektedir. Diğer yandan, mağdur olan yurttaşların kamusal yardım ve hizmetlerden eşit faydalanmalarını sağlayacak koşullar sağlanmalı, bu bağlamda gerekli kanun değişiklikleri yapılmalıdır. Bu nedenle Giresun ili Afet bölgesi ilan edilmelidir.

*** Sakınım Planları Oluşturulmalıdır**

Aşırı yağış, toprak kayması gibi ani doğa olayları bir gerçeğimiz haline gelmiştir. Ancak, bunu normalleştiremeyiz. İklim ve coğrafi özellikleri göz önüne alarak, doğanın ve yaşamın devamlılığını sağlayacak tedbirleri almalı, sakınım planları oluşturmalıyız.

*** Tekil Afet Önleme Politikasından Uzaklaşılmalıdır**

Aşırı doğa olaylarının sık yaşandığı riskli coğrafyalarda, bu riski bir krize dönüştürmeyecek yatırım planlaması en önemli risk önleme biçimidir. Ön tedbirlilik yaklaşımının sonucu olarak, riskin artmasına ve riskin yönetilmesi için maliyetlerin şişmesine yol açacak yatırım planlamasından uzak durulmalıdır. Doğa olaylarının bir afete dönüşmesini engellemek için birtakım sakınım planlama adımlarına ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, çevre düzeni planlarının sakınım planlarına göre yeniden geliştirilmesi gerekir. Tekil afet önleme politikasından uzaklaşarak, bölge planlaması düzeyinde afet önleme politikası geliştirilmesi gerekmektedir.

*** Karadeniz İklim Eylem Planına Rağmen Dere Yatakları, Sahiller, Yaylalar Tahrip Ediliyor**

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan Karadeniz İklim Eylem Planı’nda, Karadeniz Sahil Yolu ve bölgedeki yapılaşma, dere yataklarındaki imar uygulamalarının aşırı doğa olaylarını tetiklediği dile getirilmiştir. Ancak, dere yatağı üzerinden yapılan yol uygulamaları dışında, TOKİ gibi kurumların da dere yataklarında yapılar inşa ettikleri de bir gerçekliktir. Nitekim, şu ana kadar herhangi bir biçimde uygulamasına şahit olunamayan Karadeniz İklim Eylem planı da mevcut yapılaşmaların yıkılarak yeni yapılaşma-inşaat alanlarının oluşturulmasından başka bir çözüm getirmemektedir.

ÖNERİLERİMİZ

- 1.]** Giresun ili geneli için afet bölgesi kararı alınmalıdır.
- 2.]** Afet bölgesi gereğince Giresun İli geneli için 22.08.2020 tarihinde meydana gelen ve genel hayata etkili olan sel afeti nedeniyle oluşan mağduriyetlerin giderilmesi, Giresun ilinin normal yaşamına dönebilmesi ve iyileştirilebilmesi, tüm mağdurların eşit olarak kamu yardım ve hizmetlerinden faydalandırılabilmesi için 7269 Sayılı Kanununun 29. Maddesinde yer alan bazı koşul ve kısıtlamalardan istisna tutulmalarına dair kanun değişikliği yapılması gerekmektedir. Bu değişikliğe CHP olarak katkı vermeyi taahhüt ediyoruz.
- 3.]** Doğa olaylarının bir afete dönüşmesini engellemek için sakınım planlaması yapılmalıdır. Bu bağlamda, çevre düzeni planlarının sakınım planlarına göre yeniden geliştirilmesi gerekmektedir.

Tekil afet önleme politikasından uzaklaşılarak, bölge planlaması düzeyinde afet önleme politikası geliştirilmesi gerekmektedir.

- 4.)** İklim krizini derinleştiren ormansızlaştırma, orman alanlarının tarım alanlarına dönüştürülmesi, dere yataklarının değiştirilmesi, imara açılması, dolgu alanları yaratılması gibi çarpık kentleşme-yerleşme politikaları terk edilmeli, doğa ile uyumda yöredeki kültürel miras ve kadim bilgi de esas alınarak doğayla ve iklimle uyumlu yerleşim pratiklerine geçilmelidir.
- 5.)** Selden zarar gören yerleşim alanları ve yurttaşlara herhangi bir ayırım gözetmeksizin eşit hizmet sunulmalı, mağduriyetleri oranında eşit koşullarda kamu hizmetlerinden yararlandırılmaları sağlanmalıdır.
- 6.)** Sel sonrasında evleri “oturulmaz” hale gelen mülkiyet sahibi ve kiracı yurttaşlara barınma imkânları sunulmalı; zararları tazmin edilmeli, eşya ve kira yardımı yapılmalıdır.
- 7.)** Sel felaketi öncesi ve sonrasındaki ihmaller tespit edilerek ilgili kişi ve kurum yetkilileri hakkında suç duyurusunda bulunulmalıdır.

HATAY YANGINLARI VE ORMAN YANGINLARI HAKKINDA GÖRÜŞLERİMİZ⁵³

Orman Yönetimi Şeffaf Değil

Kamuoyu nezdinde, büyük güvensizlik oluşturan, imara açılacak, orman vasfı değiştirilecek, tekrar ormanlaştırılmayacak gibi kaygılara neden olan ki resmi istatistiklerde büyük çoğunluğu faili meçhul olarak nitelendirilen orman yangınlarına ait yangın yönetim planlarının resmi internet sitesinde olmaması, öncelikle gerçekten böyle bir planları yok mu sorusunu ortaya çıkarmaktadır. İkinci olarak da, kurumun orman yönetimini, orman yangınları ile mücadeleyi şeffaf olarak yürütmediğini ortaya koymaktadır.

Bu ihmal, yurttaşların ve orman canlılarının sağlık, can ve mal güvenliği açısından korku ve endişe duymalarına neden olmaktadır. Yangın ile etrafa dağılan zararlı gazların bölgenin ikliminde yaratacağı değişiklik, bölgede yaratacağı kirlilik bölgenin sağlık ve ekonomik koşullarını da olumsuz yönde etkileyecektir.

Netice olarak; yangın yönetim süreçleri şeffaf olarak yönetilmemekte, Orman Genel Müdürlüğü'nün orman yangınlarıyla ilgili güncel bilgiler paylaştığı resmi internet sitesinde⁵⁴ sürekli yangın sayısı 200 olarak gösterilmektedir. Yangın yönetiminin kamu eliyle yürütülmesi, denetimlerin sıklaştırılması, yangın sebeplerinin etkin olarak araştırılması gerekirken; yangın söndürme işleri özelleştirilmeye çalışılmaktadır. Türk Hava Kurumu, kayyum eliyle etkisiz hale getirilmekte, orman yangın söndürme ihaleleri mimarlık ofislerine verilebilmektedir. Ormanlardaki yabani hayat sonlandırılmakta, av turizmi gibi isimler altında canlılar katledilmektedir. İslah çalışmaları adı altında ormanlarda kaçak kesimler yapılmaktadır.

Mevsimlik İşçi İstihdamı Yangınla Mücadele İçin Yetersiz

Orman yangınının hızla kontrol altına alınamamasındaki genel ihmal, orman yangınıyla ilgili görev alacak işçilerin, mevsimlik işçi olarak istihdam edilmesinden kaynaklanmaktadır. Yangınların en yoğun olduğu dönemde işe alınan personellerin, orman yangınına müdahale edebilmesi beklenmektedir. Oysa ki, tek görevi orman yangınlarıyla mücadele olan, yangın eğitimi almış, bu alanda uzmanlaşan kadrolu istihdam alanı açılmalıdır. Diğer yandan orman köylülerine yönelik eğitimler arttırılmalıdır.

53 Bu bölüm, Hatay'da yaşanan yangınlar sonrasında CHP Dağa Hakları ve Çevre Birimi olarak hazırlanarak CHP Genel Başkanı Sayın Kemal Kılıçdaroğlu'na sunulan Hatay Yangını Raporu-14.09.2020, Hatay Belen, Arsuz, İskenderun İlçelerini Tesir Altına Alan Yangın Hakkında Rapor - 12.10.2020 [CHP Genel Sekreteri Sn. Selin Sayek ile birlikte hazırlanmıştır], Hatay Dört Yol, İskenderun, Samandağ Ve Belen İlçelerini Tesir Altına Alan Yangın Hakkında Rapor - 27.10.2020 isimli 3 rapordan derlenerek hazırlanmıştır.

54 <https://www.ogm.gov.tr/Sayfalar/OrmanYanginlari.aspx>

İmar Planlarında, Yangın Sakınım Planları Kriter Olmalı

Yangın sakınım planları, alt ve üst ölçeklerde kıstas olarak ele alınmalı, ormanlık alanlarda yapılaşmaya izin verilmemesi, ormana yakın yerleşim alanlarının altyapı ve üst yapı çalışmalarının yangın güvenliği kapsamında yapılması gerekmektedir.

Yangın öncesinde; yangının bir risk olarak her zaman göz önünde bulundurulması ve bu riskin gerçekleşmesini önleyecek, gerçekleşmesi durumunda sürecin nasıl yönetileceğine ilişkin yönetim planları oluşturulmalıdır. Bu bağlamda, yangın sebepleri araştırılırken, yangına neden olan denetimsizlik ve/veya ihmale ilişkin de soruşturma yapılmalıdır.

Tarım ve Orman Bakanlığına ait resmi internet sitesi ve Orman Genel Müdürlüğü resmi internet sitesinde yaptığımız araştırmalara göre; internet sitesinde yer alan yangın yönetim planları, çok az sayıda orman işletme müdürlüğüne ait. Başka bir deyişle, birkaç orman işletme şefliği dışında, orman yangın yönetim planına sahip başka şeflik/müdürlük bulunmamaktadır.

Yangın nedenleri etkin olarak soruşturulmuyor

2020 yılında çıkan 197 adet yangının 181'i Ağustos ayının ilk 18 gününde çıkmıştır. Orman yangınlarının sebeplerinin etkin bir şekilde soruşturulmamaktadır. Resmi verilerde birçok orman yangını fail meçhul olarak işaretlendiği için söz konusu alanların, imara açma ya da orman vasfını değiştirme amaçlı olarak kasten yakıldığı şüphesi güçlenmektedir.

Yanan Alanlar Tekrar Ağaçlandırılmalıdır

Anayasa'nın 169. Maddesi gereğince, "Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz." Anayasanın 169. Maddesi gereğince, Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Esasen ormanlık alanlarda HES, Maden vb. için yangın çıkarıldı söylemi, hukuken hatalı bir söylemdir. Ormanlık alanlarda herhangi bir yangın olmadan da; maden , HES, Termik santral vb. projelere izin verilmektedir. Uygulamada orman yangını çıkan alanlar, izin dışı alanlar olarak nitelendirilmektedir. Ancak buna rağmen, yangın sonrasında söz konusu alanların Anayasa md 169 kapsamında tekrar ormanlık alana çevrilip çevrilmediği, ağaçlandırma yapılıp yapılmadığı denetlenmelidir. AKP İktidarı ormanları denetlemeyerek, çıkan yangınları ihmal sonucu ya da faili meçhul olarak tanımlayarak, bu alanları imara açarak; ormanların daha da çok yakılmasının siyaseten önünü açıyor, tabiri caizse teşvik etmektedir.

HATAY'DA 3 BÜYÜK ORMAN YANGINI

5 Eylül 2020 – Samandağ - YANGINA GEÇ MÜDAHALE EDİLDİ, İHMAL VAR!

Hatay Samandağ Batıyaz Yeniköy civarında 5 Eylül 2020 saat 10:40 itibariyle başlayan yangının söndürülmesi 5 gün sürmüştür.

Yangına geç müdahale edilmiştir.

Yangın, resmi verilere göre 5 Eylül 2020 günü saat 10:40 itibariyle başlamıştır. Bakan Pakdemirli'nin sözlerinin aksine, yangına kısa bir süre sonra değil, 4 saat sonra müdahale edilmeye başlanmıştır. Yangının başlama anından 4 saat sonra, saat 15:40'ta yangın söndürme helikopterleri ve uçak, yangın çıkan bölgeye gelmiştir. Yangının çıktığı an itibariyle makul süre içerisinde, yangını söndürmeye elverişli olacak sayı ve kapasitede yangın söndürme aracı/helikopteri/uçağı ile müdahale edilmemiştir. Yangın daha geniş alana yayılmış, yangını kontrol altına almak daha da güçleşmiştir. Bu nedenle, ihmali suretiyle orman yangınının daha da geniş alanlara zarar vermesine yol açılmıştır.

Hatay Büyükşehir Belediyesiyle İletişim ve Koordinasyon Kurulmamıştır

Bakan Pakdemirli, "belediyelerden ve çeşitli kamu kuruluşlarından da 50 kadar itfaiye ve 20 iş makinesi takviyesiyle de yangınla mücadelemizi sürdürdük" demiştir. Ancak, Hatay'da kurumsal kapasite olarak en geniş imkana sahip olan Büyükşehir Belediyesi ile yangına müdahale konusunda bir iletişim kurulmamış, yangına ortak müdahaleyle ilgili bir koordinasyon sağlanmamış, Büyükşehir Belediyesi sürecin dışında bırakılmaya çalışılmıştır. Yangına müdahaleye yönelik teknik ekipman ve kapasiteye sahip olan en güçlü kurumun siyasi kaygılarla sürecin dışında bırakılması da yangının olması gerekenden daha geç sürede kontrol alınmasına, daha geniş alanların yangın nedeniyle zarar görmesine neden olmuştur.

9 Ekim – Belen HATAY YANMIYOR, YAKILIYOR !

Hatay Belen Sarımazı civarında 9 Ekim günü saat 10:15 itibariyle başlayan yangın Hatay'ın İskenderun, Belen ve Arsuz ilçelerini etkisi altına alacak biçimde yayılmış, yerleşim alanları yangın nedeniyle zarar görmüş, orman habitatındaki birçok orman canlısı yanarak yaşamını yitirmiştir.

Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre 300-400 hektarlık orman alanını kapsayan yangından, 7 daire, 11 müstakil ev, 14 iş yeri, 8 fabrika, 4 araç, 3 depo, 35 arı kovanı ve 70 vatandaşımız etkilenmiştir.

27 Ekim 2020 - DÖRTYOL, İSKENDERUN, SAMANDAĞ VE BELEN İLÇELERİNİ TESİR ALTINA ALAN YANGINLAR

- * İskenderun Karayılan Bölgesinde Askeri alan civarındaki ormanlık bölgede 27 Ekim günü saat 10.30 civarında meydana gelen yangın, can kaybı ve/veya yaralanan olmadan kontrol altına alınmış, 13.30'da söndürülmüştür.
- * Dört Yol Rabat bölgesindeki ormanlık alanda 27 Ekim günü saat 13.15 civarında meydana gelen yangın, can kaybı ve/veya yaralanan olmadan kontrol altına alınmış, 13.30'da söndürülmüştür.
- * İskenderun Denizciler Mahallesiindeki ormanlık alanda 27 Ekim günü saat 14.36 civarında yangın meydana gelmiştir. Hava araçlarının katılmadığı müdahaleler, Hatay Büyükşehir Belediyesi ve Orman İşletme Müdürlüğü, çevre illerden gelen takviye kuvvetlerin ortak komutasında gerçekleştirilmiştir.

Hatay Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı'nın raporuna göre, 19.45 itibariyle İsdemir içindeki ağaçlık alanda kontrol altına alınmış, ilerleyen zaman diliminde kuvvetli rüzgarın etkisi ve parlamalar ile tekrar kuvvetlenen yangın Azganlık mahallesinde yerleşim yerlerine ulaşmış ve ekipler tarafından bu noktada ve Nato depoları bölgesinde hatlar teşkil edilerek yangın durdurulmuştur. Yangınlar Sarıseki

Mahallesi yerleşim yerlerinde, Otoyolda ormanlık bölgede gece 00.00 sularında kontrol altına alınmıştır. Aynı zaman diliminde yangın Azganlık- Erikli yaylası uzantısında enerji nakil hatlarına zarar vermiştir. Sabah 07.00 sularında Erikli yaylası kırsalında yangın kontrol altına alınmıştır.

Yangın birden çok noktada eş zamanlı olmak üzere; otoban kenarında ormanlık alanda, İskenderun OSB, Tosyalı Doğalgaz boru fabrikası civarı, İsdemir arazisi ağaçlık alanda ve malzeme depolama sahasında, yerleşim yerlerinin bulunduğu Azganlık, Akarcalı, Sarıseki, Kavaklıluk mahallelerini etkilemiştir.

- * Samandağ Çökek-Toygarlı arasında kalan kırsal alandaki zeytinlik ve makilik alanlar 27 Ekim günü saat 23.15'te meydana gelen yangın saat 03.00 sularında kontrol altına alınarak 03.45'te söndürülmüştür.
- * Belen Çakallı'daki zeytinlik ve makilik alanda 28 Ekim günü 09.24'te başlayan yangın, saat 10.20 de kontrol altına alınmış, saat 11.00 itibariyle tamamen söndürülmüştür.

ÖNERİLERİMİZ

- 1.]** Anayasanın 169. Maddesi gereğince, yanan orman yerlerinde yeni orman yetiştirilmeli, bu alanlarda kesinlikle başka bir faaliyete izin verilmemelidir. Bu alanlar imara açılmamalı, bu alanlarda yapılaşmaya izin verilmemelidir.
- 2.]** Orman alanlarındaki denetimler artırılmalı, önleyici denetim mekanizmaları güçlendirilmelidir.
- 3.]** Orman muhafaza memurlarının görev ve yetkileri genişletilmeli, ormanlardaki suçüstü hallere müdahale edebilme yetkileri arttırılmalıdır.
- 4.]** Görevi Orman yangınıyla mücadele olan, yangın eğitimi almış, bu alanda uzmanlaşmış kişilere kadrolu istihdam alanı açılmalıdır. Orman köylülerine yönelik eğitimler arttırılmalıdır.
- 5.]** Yangının sorumluları etkin bir biçimde araştırılmalı, yargı makamları önüne çıkarılmalıdır.
- 6.]** Orman yangınlarının makul sürede kontrol altına alınmasını sağlayacak ve daha geniş alanlara yayılmasını önleyecek stratejiler oluşturularak, buna yeterli ekipman ve personel bulundurulmalıdır. Bu yeterliliğe sahip olmayan özel firma ile yapılan sözleşme feshedilmeli ve orman denetimleri kamu eliyle yürütülmelidir.

10

HAYVAN HAKLARI YASASININ MECLİSE GELMESİ İÇİN NE OLMASI LAZIM ?

Hayvanlar katlediliyor, işkence ve kötü muameleye uğruyor, turizm adı altında yaban hayatı yok ediliyor. Her gün başka bir haberle canımız yanarken, Hayvan Hakları Yasası neden hala TBMM’de gündem olamıyor. AKP neyi bekliyor, bu sorunun cevabı verilmelidir.

Toplumsal Uzlaşuya Aykırı

Tüm toplumsal kesimlerin üzerinde uzlaşabileceği nadir alanlardan biri, Hayvan Haklarıdır. TBMM’de tüm partiler bir araya geldi, komisyon kuruldu. Komisyonun raporu, tüm siyasi partiler tarafından kabul edildi. Toplumsal uzlaşının sağlandığı ve dört gözle beklenen Hayvan Hakları Yasası neden TBMM gündemi gelmiyor. Neyi bekliyoruz? Hangi torba yasaya elinizi uzatsanız, ya maden ya enerji... Hayvan Hakları neden aciliyet listesinin üst sıralarında yerini alamıyor?, Hayvan hakları konusunda rant olmadığı için mi bu konu geçiştiriliyor? Bir düzenleme yapılması için illa işin içinde para mı olmalı? AKP paralı işler dışında kanun çıkartmak istemiyor mu? Yasa yürürlüğe girerse hayvanların ekonomik olarak sömürülmesine son verilecek diye mi korkuyor? AKP bu soruların cevabını vermelidir. Çünkü, AKP toplumsal uzlaşuya aykırı davranıyor.

Hayvanlara Haklarını Teslim Etmeliyiz

Yürürlükte olan 2004 tarihli Hayvanları Koruma Kanunu’nun yetersizlikleri üzerinde hem fikiriz. Ayrıca, 2004 yılında çıkan Hayvanları Koruma Kanunu o dönem için anlamlı olsa da artık toplumun ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzaktır. Kanunlar, toplumların gelişiminden azade değildir.

Hak İhlalinde Başvuru Mekanizmaları Yetersiz

Bir hayvanın işkence gördüğüne şahit olan duyarlı bir vatandaşımız, bu durumu hangi mekanizmalarla çözebileceğini dahi bilmiyor. Hayvanların sahip oldukları hakları tanımak, bu hakların aktif olarak kullanılmasını sağlamak, bu hakkın ihlali durumunda hangi mekanizmalara başvurulabileceğini net olarak tanımlamak gerekiyor.

Hayvanlar Hak Öznesidir

Kanunun adının hayvan hakları kanunu olarak değiştirilmesi dahi önemli bir detaydır. Hayvanlar korunacak bir mal değil, hak öznesidir. Hayvan dostlarımızın korumanın yanı sıra, bizlerle paylaştıkları tabiat içerisinde, bizler gibi doğuştan sahip oldukları haklar da var. Bu hakları da onlara teslim etmemiz gerekiyor. Bunun için Hayvan Hakları Yasası’nın bir an önce TBMM’ye getirilmesini talep ediyoruz.

TBMM Başkanı Sayın Şentop’a çağrımızdır

Her gün başka bir haberle canımız yanıyor. Hayvanlar katlediliyor, işkence ve kötü muameleye uğruyor, cinsel saldırılara maruz kalıyor, turizm adı altında yaban hayatı yok ediliyor. Bu vebali daha fazla taşımayalım. TBMM Başkanı Sayın Şentop’a çağrımızdır. AKP bu yasayı getirmiyor, bari siz elinizi taşın altına koyup devreye girin ve bu kanunu uzlaşılı yürürlüğe geçirelim.

TÜRKİYE ÇEVRE AJANSI KURULDU

Türkiye Çevre Ajansı kurulmasına yönelik kanun TBMM’de kabul edildi.⁵⁵ Kanununun 1. Maddesinde, “Çevre kirliliğini önlemek ve yeşil alanların korunmasına, iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlamak, döngüsel ekonomi ve sıfır atık yaklaşımı doğrultusunda kaynak verimliliğini artırmak ile ulusal ölçekte depozito yönetim sistemi kurulmasına, işletilmesine, izlenmesine ve denetimine yönelik faaliyetlerde bulunmak üzere Türkiye Çevre Ajansının kurulmasıdır” denilmektedir.

Faaliyet Alanı Dışını da Denetleme Yetkisi Verilmek İsteniyor

Kanununun 14. Maddesinde, Çevre Kanununun 12. Maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Sahil Güvenlik Komutanlığına, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre belirlenen denetleme görevlilerine” ibaresi “Türkiye Çevre Ajansına, Emniyet Genel Müdürlüğüne, Jandarma Genel Komutanlığına ve Sahil Güvenlik Komutanlığına” şeklinde değiştirilmiştir. Değişiklik ile Çevre Kanunu kapsamındaki denetim yetkisinin Türkiye Çevre Ajansı’na da verilebileceği düzenlenmiştir.

Çevre Kanununun 12. Maddesinin birinci fıkrasında daha önce de değişiklik yapılmak istenmiş⁵⁶, “veya Bakanlıkça uygun görülen diğer kurum ve kuruluşlara” ibaresi eklenmiştir. Ancak, söz konusu değişiklik Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.⁵⁷

Depozito sistemini denetlenmesi amacıyla kurulan Türkiye Çevre Ajansı’nın söz konusu değişikliklerle faaliyet alanı dışındaki konularda da denetleme yetkisi arttırılabilir. Ajansın birim ve organlarının hangi kriterlere göre seçileceği belirsizdir. Kanununun 5. Maddesinde, meslekleri ile ilgili konularda kamu kurum ve kuruluşları veya özel kuruluşlarda en az beş yıl süreyle görev yapma zorunluluğu getirilmiştir. Yönetim kurulunda, özel sektör çalışanları ya da temsilcileri de yer alabilecektir. Zira bu

55 7261 Sayılı Türkiye Çevre Ajansının Kurulması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k7261.html>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

56 26.04.2006 günlü, 5491 sayılı “Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

MADDE 9 – 2872 sayılı Kanununun 12 nci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Denetim, bilgi verme ve bildirim yükümlülüğü

MADDE 12 – Bu Kanun hükümlerine uyulup uyulmadığını denetleme yetkisi Bakanlığa aittir. Gerektiğinde bu yetki, Bakanlıkça; il özel idarelerine, çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıklarına, Denizcilik Müsteşarlığına, Sahil Güvenlik Komutanlığına, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre belirlenen denetleme görevlilerine **veya Bakanlıkça uygun görülen diğer kurum ve kuruluşlara** devredilir. Denetimler, Bakanlığın belirlediği denetim usûl ve esasları çerçevesinde yapılır.

Askerî işyerleri, askerî bölgeler ve tatbikatların bu Kanun çerçevesindeki denetimi ve neticelerine ait işlemler; Genelkurmay Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Bakanlık tarafından müştereken hazırlanacak yönetmeliğe göre yürütülür.

İlgililer, Bakanlığın veya denetimle yetkili diğer mercilerin isteyecekleri bilgi ve belgeleri vermek, yetkililerin yaptıracakları analiz ve ölçümlerin giderlerini karşılamak, denetim esnasında her türlü kolaylığı göstermek zorundadırlar.

İlgililer, çevre kirliliğine neden olabilecek faaliyetleri ile ilgili olarak, kullandıkları hammadde, yakıt, çıkardıkları ürün ve atıklar ile üretim şemalarını, acil durum plânlarını, izleme sistemleri ve kirlilik raporları ile diğer bilgi ve belgeleri talep edilmesi halinde Bakanlığa veya yetkili denetim birimine vermek zorundadırlar.

Denetim, bilgi verme ve bildirim yükümlülüğüne ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

57 Anayasa Mahkemesi’nin 15.01.2009 tarih ve 2006/99E, 2009/K sayılı kararı

kişilere ajanstaki yönetim kurulu üyeliği süresi ve sonraki sürelerde ajansın faaliyeti konusunda ticaret yasağı gibi bir kural da konulmamıştır. Teşekkülünün nasıl olacağı açıkça belirtilmeyen, özel hukuk hükümlerine tabi olabilecek bir yapıya kamusal denetim yetkisi verilemez. Bu haliyle, bir özel sektör temsilcisinin kamusal bir gücü kendi ticari emelleri için kullanmamasının hiçbir güvencesi yoktur.

Ajansın Başkanı Kim Olacak Belirsiz

Kanun 5. Maddesinde, yönetim kurulu, başkan ve danışma kurulu düzenlenmiş; yönetim kurulu üyeleri ve başkanlık görevini yürütecek kişilerin sahip olması gereken özelliklere yer verilmemiştir. Bu kişilerin hangi somut kriterlere göre belirleneceği konusu düzenlenmemiştir.

TBMM Çevre Komisyonunda, AKP'li Komisyon üyelerinin önerileri kabul edilmiş, teklifin 5. Maddesininin 2. Fıkrası "Yönetim Kurulu; Ajansın karar organı olup, yedi üyeden oluşur. Yönetim Kurulu; en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş, meslekleri ile ilgili konularda kamu kurum ve kuruluşları veya özel kuruluşlarda en az beş yıl süreyle görev yapmış, mesleki açıdan yeterli bilgiye, deneyime ve Devlet memuru olma niteliğine sahip kişiler arasından Bakan tarafından üç yıl süre ile görevlendirilir ve üyeler gerektiğinde süresi dolmadan görevden alınabilir" olarak değiştirilmiştir. Madde, TBMM'de bu şekilde kabul edilmiştir.

Ajansın karar organı olan Yönetim Kurulu, yedi üyeden oluşacaktır. Kurulun başkan ve üyeleri Bakan tarafından üç yıl süreyle görevlendirilecek, süresi dolmadan Bakan tarafından görevden alınabilecektir. Komisyonunda eklenen haliyle; yönetim kurulu üyelerinin nitelikleri belirtilmektedir. İlk teklifte yönetim kurulu üyesi atanabilmek için bir şart öngörülmemişken, değişiklikle üyelerin, en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş, meslekleri ile ilgili konularda kamu kurum ve kuruluşları veya özel kuruluşlarda en az beş yıl süreyle görev yapmış, mesleki açıdan yeterli bilgiye, deneyime ve Devlet memuru olma niteliğine sahip kişiler arasından Çevre ve Şehircilik Bakanı tarafından atanacağı belirlenmiştir.

Ajans Organlarının Yükümlülükleri Belirsizdir

Kanunun Mali Haklar başlıklı 7. Maddesinde Ajans başkanı, ajans başkan yardımcısı, yönetim kurulu başkanı ve üyelerinin maaşlarına ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Ancak, sayılan kişilerin yükümlülükleri ve ajansın faaliyeti konusunda ticaret yasağı vb. sayılmamıştır.

Ajansın Mali Destekleri Eşitsiz Uygulamalara Yol Açabilir

Kanunun Türkiye Çevre Ajansının faaliyetleri başlıklı 4. Maddesininin 1. Fıkrasının g bendinde, "... **uygun görülmesi halinde** belediyelere, il özel idarelerine, eğitim kurumlarına ve diğer kurum ve kuruluşlara mali ve teknik destek sağlamak" denilmektedir.

Madde metnindeki "uygun görülmesi halinde" ibaresi, ajans bütçesinin mali destek olarak kullanılması konusunda ajansa takdir yetkisi tanımakta olup, bu takdir yetkisi uygulamada eşitsizliklere yol açma riski taşımaktadır. Ajansın bütçesi sadece AKP'li belediyelere de aktarılabilir. Bu ve benzeri uygulamaların önünde yasal bir engel yoktur. Tamamen takdire bağlanmıştır.

Söz konusu metindeki "eğitim kurumlarına ve diğer kurum ve kuruluşlara" ibaresi muğlak bir ifade içermekte olup, kamu kurumları dışındaki eğitim kurumları ve diğer kurum ve kuruluşlara mali destek verilebilmesi ihtimalini de beraberinde getirmektedir.

Söz konusu mali destek kapsamındaki harcamalar, Kanunun 8. Maddesinin 2. Fıkrası gereğince, Ajansının faaliyetleri olarak değerlendirilecektir.

İç Denetim Mekanizması Yok

Teklif metninde, ajansın nasıl denetleneceğine ilişkin bir madde olmadığı için, teklifin Ajansın Organ ve birimleri başlıklı 5. Maddesinde ajansın iç denetim mekanizmasını sağlayacak bir organ sayılmadığı da gözetsilirse, Kanun'un 8. Maddesi kapsamında kendi bütçesini düzenleme yetkisine sahip olan ajans yönetim kurulu faaliyetleri denetimden yoksun olacaktır.

Mal ve Hizmet Alımlarına İstisna

Kanunun 28 maddesi ile 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun İstisna başlıklı 3. Maddesine "*depozito yönetim sisteminin kurulması ve işletilmesi faaliyetlerine ilişkin olarak Türkiye Çevre Ajansının yapacağı mal ve hizmet alımları*" ifadesi eklenmiştir. Bu bağlamda, söz konusu mal ve hizmet alımları ihalesiz yapılabilecektir.

ÇED BAŞVURUSU YAPMAYANLARIN CEZAI YÜKÜMLÜLÜKLERİ KALDIRILYOR MU ?

Komisyonadaki değişiklikle; 2872 Sayılı Çevre Kanununun 20. maddesinin 1. fıkrasında yapılacak değişiklikte kısmi düzenlemeye gidilmiştir. Yeni düzenlemeyle, idari para cezası verilecek kimseler sadece ÇED başvurusu yapmış ama süreci tamamlamamış olanları kapsamaktadır. Madde metni bu haliyle TBMM'de kabul edilmiştir.

Değişiklik öncesindeki düzenlemede, ÇED sürecine başlamadan veya bu süreci tamamlamadan inşaata başlayan ya da faaliyete geçenlere idari para cezası öngörülmekteydi. Değişiklik ile kanun metninden, "ÇED sürecine başlamadan" inşaata başlayanlara, faaliyete geçenlere verilecek cezai yaptırım kanun metninden çıkarılmıştır.

Değişikliğe göre, sadece ÇED sürecine başvurmuş ama süreci tamamlamadan inşaata başlayan/ faaliyete geçenlere idari para cezası verilecektir. Başvuru yapmayanların cezai durumu ise kanunda düzenlenmemiş olacaktır. Başka bir deyişle, kanunda ceza olmaktan çıkarılıyor. Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi gereği suç olmaktan çıkarılmış olacaktır.

Uygulamada ÇED raporu ya da proje tanıtım dosyasında taahhüt edilen alanın sınırı dışına çıkılması halinde, kapasite artışı üzerinden ÇED süreci işletilmesi gerekmektedir. Bu biçimde taahhüt edilen sınırın dışında, ÇED başvurusu yapmadan çalışmış firmaya idari ceza verilmesinin önüne geçilecektir.

12

KORUMA STATÜLÜ KIYILAR MUÇEV'DE

Muğla Kıyılarında Koruma statüsü olan kısımlarda tek yetkili hale gelen MUÇEV, Ticari bir yapı olarak doğa koruma önceliği değil, kar güdüsüyle çalışan bir şirket gibi kıyıları yasadışı yetki kullanarak kiralamaya başlamıştır.

Kimsenin mülkü olmayan ancak Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan kıyı alanlarına ve sahillere halkın girişi engellenemez ve kısıtlanamaz. Muğla yaklaşık 1500 km uzunlukta bir kıyı şeridine sahip olup bu kıyıların büyük kısmı çeşitli doğa koruma statüleri ile koruma altındadır.⁵⁸ Kıyıları, MUÇEV Turizm Ticaret Limited Şirketi ile Kamu yararı adı altında ticarileştirilmektedir.

MUÇEV'in Vakıf olduğuna dair Kamuoyunda bir algı yaratılmaya çalışılmaktadır. Muçev Tur.Tic.Ltd.Şti., Muğla'ya Hizmet Vakfı ve Türkiye Çevre Koruma Vakfı ortaklığı ile 04.04.2014 tarihinde kurulmuş bir şirkettir. Sermayesinin %50 si Muğla'ya Hizmet Vakfına,% 50' si Türkiye Çevre Koruma Vakfına aittir.

Şirketin Müdürler Kurulu; Türkiye Çevre Koruma Vakfı adına ÇŞB Müsteşarı ve bir üye Muğla Hizmet Vakfı adına Muğla Valisi ve bir üyenin iştirakiyle toplam 4 kişiden oluşuyor. Elde edilen gelirler sermaye payları oranında eşit olarak dağıtılmaktadır. Bu gelirler ilgili vakıfların çevre koruma faaliyetlerine ve sosyal projelerine katkı sağlamaktadır ifadesi kullanılıyor.

Tabiat Varlıkları ve Doğal Sit Alanıyla, Özel Çevre Koruma Bölgelerinde bulunan Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin idaresi hakkındaki yönetmelik gereğince Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve MUÇEV Tur.Tic.Ltd.Şti. arasında yapılan protokoller ile Fethiye Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesinde Ölüdeniz Kumburnu, Belcekız, Gemiler Koyu, Çalış Plajı, Şat Burnu Günöbirlik alanları, Muğla İli Dalaman ilçesi Sarıgerme Sahilleri, Muğla İlçesi Akyaka Kadın Azmağı Günöbirlik Alanı İskelesi ile Muğla İli Menteşe ilçesi Akbük Günöbirlik alanlarının işletmeciliği şirket tarafından yapılmaktadır.

MUÇEV'in Ticaret Sicil Gazetesinde "...Bu amaçlara uygun olarak proje etüt,fizibilite çalışmaları yapmak,Kamu arazisi ve Gayrimenkul tahsisi yaptırmak,kiralamak,intifa [bir başkasına ait olan taşınır taşınmaz mallar üzerinde tam yararlanma ve kullanma] ve irtifak hakkı[taşınır taşınmaz malların kullanım hakkı] elde etmek..." ifadelerine yer verilmiştir. Yani bir şirket Kamu arazilerinin yönetimi konusunda kendini söz ve iktidar sahibi olarak görmektedir.

Şirket, ana sözleşmesine göre "Her türlü ihalelere girebilir, artırım ve eksiltme yapabilir, alınmış ihaleleri devralabilir, devredebilir her türlü sözleşmeleri yapabilir..." Türk Ticaret Kanununa göre, ana sözleşmede belirtilmeyen hiçbir faaliyet yapılamaz eğer öyle olmasaydı tahsis edilmiş kamu arazilerini bile kiraya verebilir,devir işlemi gerçekleştirebilirdi.

Anayasanın 43.maddesi, 3621 sayılı Kıyı Kanununun 5.maddesi gereğince, Devlet Tüzel Kişiliği adına davranan Kamu Kurum ve Kuruluşlarının dahi kıyıları kiralama yetkisi yoktur.

58 Kıyı kullanımları ve MUÇEV Çalışma Grubu <https://mucep.org/kiyi-kullanimlari-ve-mucev-calisma-grubu/> Erişim Tarihi : 28.12.2020

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından şirket, ana sözleşmesine göre Turizm şirketi olmasına rağmen madde kapsamında kamu yararına faaliyet gösteren, kar amacı güden bir şirket olarak görülmektedir. Bu gerekçeyle; Fethiye'den-Datça'ya Muğla'nın çeşitli kıyılarının işletim hakkı MUÇEV'e verilmiştir. Muğla 2. İdare Mahkemesi, MUÇEV hakkında Bakanlar Kurulunca verilmiş kamu yararına faaliyet yürüten kuruluş statüsü olmadığını gerekçe göstererek, işlet protokolünü iptal etmiştir. Akyaka Kadın Azmağının işletme hakkını MUÇEV'e veren protokol de Muğla 1.İdare Mahkemesi tarafından aynı gerekçeyle iptal edilmiştir.

MUÇEV'e kıyı kiralamalarının dayanağı gösterilen Tabiat Varlıkları ve Doğal Sit Alanları İle Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Bulunan Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altındaki Yerlerin İdaresi Hakkında Yönetmelik'in 65. Maddesi Danıştay tarafından iptal edilmiş olmasına rağmen, yönetmelikte tekrar benzer düzenlemeler yapılmıştır.

Yönetmelik'in 65. maddesinin iptal edilmiş olması sonrasında, MUÇEV ya da başka bir kişi ya da kuruluşa kıyı alanı tahsisinin hukuki dayanağı kalmamıştır. Ancak, iptal edilen 65. maddenin kenar başlığı, 'Kıyı ve sahil şeritlerinde yapılacak düzenlemeler' idi. İptal edilen maddenin yerine getirilen yeni maddenin başlığı, "Kıyılarda yapılacak düzenlemeler" olmuştur. Söz konusu düzenlemeyle hukuk dolanılmış, sahil şeritlerinde mümkün olmasına karşın kıyılarda yasak olan uygulamalar; söz konusu başlıkla yasak olmaktan çıkarılmıştır.

1.) MUÇEV KENDİ BELİRLEDİĞİ DEĞERLEME RAPORLARI ÜZERİNDEN İHALE ALIYOR

Raporda, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından kiraya verilen, devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin ihalelerinde, tahmin edilen bedel tespit edilirken yeterli araştırmanın yapılmadığı, söz konusu yerlerin bir kısmını kiralayan Muçev Turizm Limited Şirketi tarafından hazırlattırılan gayrimenkul değerlendirme raporlarının kullanıldığı tespit edilmiştir.

Mevzuat gereğince bu bedelin İdare tarafından tespit edilmesi gerekmektedir.

Raporda “Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından sözleşme düzenlenerek değerlendirme şirketine hazırlattırılan 48 rapor dışında, aynı şirket tarafından 52 adet gayrimenkul değerlendirme raporu daha hazırlandığı, bunların da Genel Müdürlüğün kiralama ihalelerinde temel alındığı, ancak, bu raporların Genel Müdürlük tarafından değil, Muçev Turizm Limited Şirketi tarafından hazırlattırıldığı ve bedelinin de Muçev tarafından karşılandığı anlaşılmıştır” denilmiştir.

MUÇEV İHALESİNİ ALMADIĞI GAYRİMENKULLERİN RAPORLARININ HAZIRLANMA ÜCRETLERİNİ ÖDEMIŞTİR
Sayıştay raporundaki verilere göre, MUÇEV tarafından hazırlanan 52 adet gayrimenkul değerlendirme raporunun, hazırlanma ücretleri de MUÇEV tarafından karşılanmıştır. Oysa ki, MUÇEV tarafından hazırlanan 52 adet değerlendirme raporu kullanılarak yapılan kiralama ihalelerinin 25’inde kiracının MUÇEV olduğu tespit edilmiştir.

Antalya-Side-Sorgun Kıyı Kumulu Hizmet Alanlarının MUÇEV Tarafından Kiralanması

Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından Side Sorgunda Kumul alanda bulunan 4 hizmet noktası 12.12.2019 tarihli sözleşme ile 10 yıllığına MUÇEV Turizm Ticaret Limited Şirketine kiraya verilmiştir. Ancak, İdare tarafından hesaplanması gerekirken MUÇEV tarafından hazırlanan tahmini kira bedeli eksik ve hatalı tespit edilmiştir.

Kiralama işlemine göre 21.027,00 m² büyüklüğündeki alan 4 adet hizmet noktasından oluşmuş 2019 yılı için tahmini kiralama bedeli 500.175,00-TL olarak belirlenmiştir.

Firma Kira bedel tespitini 21.027 m² alanın tamamı için değil sadece 7.758 m² büyüklüğündeki hizmet alanı için 561.132,00 TL olarak hesaplamıştır.

Oysa ki hesaplama; $21.027m^2 * 561.132,00 / 7.758 m^2 = 1.520.871,00$ TL olmalı idi.

59 Bu bölüm, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu’ndan özetlenmiştir. https://www.sayistay.gov.tr/tr/Upload/62643830/files/raporlar/kid/2019/Genel_B%C3%BCt%C3%A7e_Kapsam%C4%B1ndaki_%20Kamu_%C4%B0dareleri/CEVRE%20VE%20SEHIRCILIK%20BAKANLIGI.pdf Erişim Tarihi:28.12.2020

Eksik alan hesaplaması ile tahmini kira bedeli belirlendiğinden sözleşme bedeli düşük tutulmuştur. Kira Sözleşmesi 10 yıllık yapıldığından ilk belirlenen tutar üzerinden 10 yıl boyunca enflasyon oranında artış yapılması gerekecek ve idarenin kira hasılatı kaybı her sene artarak 10.yılın sonunda en yüksek tutar kaybına erişecektir. Kamu zararının meydana gelmesine neden olacaktır.

2.) ATIK SÜREÇLERİNE DAİR EKSİKLİKLER

- Atık Yönetim Planları Sunulmuyor

Mevzuat gereğince atık üretici işletmeler tarafından 3 yıllık atık yönetimi planı hazırlanarak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüklerine sunulması gerekmektedir. Atık yönetim planlarının, firmaların ürettikleri ya da üretecekleri atıkların kodları, atık süreci ve faaliyetlerine ilişkin bilgiler, üretilen atık miktarları, atıkların geri kazanım miktarları, atıkların kime verildiği gibi bilgileri içermesi gerekmektedir.

Sayıştay incelemesinde; atık yönetim planlarının atık üreticisi işletmeler tarafından sunulmadığı ve İl Müdürlüklerince işletmelerin planlarını sunup sunmadıklarının tespiti için düzenli denetimler yapılmadığı, gerekli bilgi ve belgeleri sunmayan işletmeler için idari ceza para kesilmesine ilişkin işlemler yapılmadığı tespit edilmiştir.

Atık İthalatçılara Maktu Ücret Uygulanması, İthal Edilen Atığın Miktarının Belirlenebilmesini Önlüyor

Sayıştay incelemesinde, Atık ithalatçılarından alınan atık ithalatı uygunluk yazısı ücretinin, maktu bir ücret uygulanmasının, atık ithalatı yapılan miktarın öğrenilebilmesini zorlaştırdığı, atık miktarının ithalatçıların beyanı üzerinden alındığı, atık üreticilerinin genelde tek ücret ödemek adına bütün atık kamyonlarını birlikte sınırdan geçirmeye çalıştığı, bu konuda denetimlerin yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Özel ve Yetkili Atık Yönetim Kuruluşları Denetlenmiyor

Bakanlığın atık yönetimi konusunda yetki verdiği kuruluşların etkin bir şekilde denetlenmediği, bu kuruluşların da 2 yılda bir bağımsız denetim firmaları tarafından denetlenip denetlenmediğinin kontrol edilmediği tespit edilmiştir. Sayıştay'a göre, bu durum, söz konusu firmaların yükümlülüklerine uygun hareket edip etmedikleri noktasında belirsizlik oluşturmaktadır.

3.) ÇED SÜREÇLERİNDEKİ USULSÜZLÜKLER

Proje Bedeli Düşük Gösterilerek Düşük Başvuru Ücretleri Ödeniyor

ÇED Başvuru ücretleri, proje bedeli üzerinden nispi olarak hesaplanmaktadır. Sayıştay tespitinde, proje sahipleri tarafından belirtilen proje bedelleri doğruluğu araştırılmamaktadır. Bundan dolayı proje sahiplerinden normalde ödemeleri gerekenden daha düşük başvuru ücretleri tahsil edilmektedir.

Proje Bedelleri Düşük Gösterildiği İçin İdari Para Ceza Olması Gerekenden Daha Düşük Hesaplanıyor

Mevzuat gereği, İdare tarafından yapılan denetimlerde, Yönetmelik kapsamında olup ÇED süreçlerine başvuru yapmayan ve faaliyete başlayan işletmelere verilen idari para ceza proje bedelinin %2'sidir. Ancak, proje bedeli düşük gösterildiği için Çevre Kanunu kapsamında kesilen idari para cezaları olması gerekenden düşük hesaplanmaktadır. Sayıştay raporunda, birçok işletme tarafından proje bedellerinin

olması gerekenden düşük beyan edildiği ve İdare tarafından proje bedellerinin kontrolüne ilişkin bir mekanizma işletilmediği tespitine yer verilmiştir.

ÇED Yönetim Sisteminde Entegre Veriler Yer Almıyor

Raporda, ÇED sürecine ilişkin iş ve işlemler, Çevrimiçi ÇED Süreci Yönetim Sisteminden (e-ÇED) yürütülmektedir. E-ÇED sisteminde, başvuru yapılan alana veya çevresine ilişkin veri alınmadığı için, entegre bir değerlendirme yapılamadığı belirtilmiştir. Bu durum, kümülatif etki değerlendirmesi yapılmasını engellemektedir. Uygulamada, ÇED raporlarında, proje sahiplerinin verdiği bilgiler üzerinden proje yeri ve çevresindeki diğer kirletici tesislerin olup olmadığı esas alınmakta, kümülatif etki değerlendirmeleri de bu veriler üzerinden yapıldığı için Mahkemeler tarafından eksik değerlendirme olarak kabul edilmektedir.

4.) ÇED YÖNETMELİĞİNİN UYGULANMASINDAKİ USULSÜZLÜKLER

Kapasite Düşük Gösterilerek ÇED Raporu Hazırlama Yükümlülüğünden Kaçılıyor

Sayıştay raporunda, ÇED Raporu ya da Proje Tanıtım Dosyası hazırlaması gereken bazı işletmelerin, söz konusu belgeleri hazırlamamak için kapasitelerini olması gerekenden daha düşük gösterdiği tespit edilmiştir.

Sayıştay'a göre; "yatırımcı kişi ya da kuruluşlar, ÇED raporu hazırlamamak; ÇED Gerekli Değildir kararı alabilmek ya da kapsam dışı kalabilmek için kapasitelerini ya da ÇED sahalarını olduğundan farklı gösteriyor. Yatırımcılar bu amaçları için, yapacakları yatırımı parça parça işletecek farklı isimlerdeki şirketler üzerinden ya da bitişik ve işletmecisi aynı olan ruhsat sahalarından ayrı ayrı sundukları belgelerle göstermektedir.

Sayıştay, söz konusu uygulamanın, özellikle madencilik, balıkçılık ya da güneş enerjisi alanlarında faaliyet gösteren işletmeler tarafından gerçekleştirildiğini belirtmiştir.

Bitişik Ada-Parsellerdeki İşletmeler ÇED Yönetmeliği Kapsamının Dışında Kalabilmek İçin Ayrı Ayrı Muafiyet Başvurusunda Bulunuyor

Sayıştay'ın tespitinde, bitişik ada-parcel üzerinde yer alan işletmelerin, ÇED sürecinde kapsam dışı kalabilmek için, normalde tek işletme olmasına rağmen iki farklı işletmeymiş gibi başvuru yaptığından söz edilmiştir. Bu yöntemle, mevzuatta yer alan sınır değerlerin altında kalmaktadırlar. İdarenin bu hileleri önlemeye yönelik denetim mekanizmaları işletmediğinin altı çizilmiştir.

5.) EKOLOJİK TEMELLİ BİLİMSEL RAPORLAR BAKANLIKÇA HAZIRLANMIYOR

Sayıştay'ın raporuna göre, doğal sit alanlarına ilişkin hazırlanan ekolojik temelli bilimsel araştırma raporlarının Bakanlık tarafından hazırlanması gerekirken, Bakanlık bu konuda ihale yoluna giderek hizmet almaktadır.

6.) SERA GAZLARI İZLEME PLANLARI VE RAPORLARI BAKANLIĞA SUNULMUYOR

Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik kapsamında yer alan işletmelerden, izleme planlarını ve raporlarını Bakanlığa sunmayanlar bulunduğu ve bu durumda olan işletmelere Çevre

Kanunu'nun 20'nci maddesi gereğince uygulanması gereken idari yaptırımların uygulanmadığı tespit edilmiştir. İzleme planlarını ve raporlarını Bakanlığa sunmayan işletmelerin bir kısmına halen İl Müdürlüklerince cezai işlem tesis edilmediği tespit edilmiştir.

7.) İMAR BARIŞI SÜRECİNDEKİ HATA VE EKSİKLER KAMU ZARARINA YOL AÇMIŞTIR

Bakanlığın imar barışı sürecinde aşağıda yer alan işlem ve eylemleri nedeniyle bakanlık aleyhine açılan davalar kaybedilmiş, İl Müdürlüklerinin bütçesinden mahkeme ve yargılama giderleri ödenmek zorunda kalmıştır. Söz konusu dava kaybetme nedenlerinin, Yapı Kayıt Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar'da tam olarak düzenlenme yapılmadığından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Söz konusu nedenlerden başlıcaları;

-Yapının 31.12.2017 tarihinden önce yapılmış olmasını tespit usulü yönetmelikte düzenlenmemiştir. İl Müdürlüklerinin yapının inşaat zamanının tespitine ilişkin olarak faydaladığı uydu görüntülerinin her bölge için günceli yansıtması nedeniyle hatalı tespitler yapılmıştır.

-Uydu görüntülerinin yukarıdan alınması sebebiyle, binanın kat sayısına ya da iç mekanlardaki değişikliklere ilişkin denetim yapılamamıştır. Bu nedenle kaçak katlar ya da iç mekanlar için Yapı Kayıt Belgesine başvurulması durumunda, idarenin nasıl tespit yapacağı konusunda belirsizlik oluşmuştur.

-Binaların ortak alanlarına (otopark, sığınak vs) ve paylı mülkiyet içeren yerlere ilişkin Esaslar'da bir düzenleme yoktur. Maliklerden herhangi birisi tarafından ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı olarak yapı yapılması halinde, yapıyı yapan malikler/hissedarlar tarafından diğer maliklerin/hissedarların muvafakatı aranmaksızın Yapı Kayıt Belgesi verilmiştir.

8.) ESKİ BAKANLARA ARAÇ TAHSİS EDİLMESİ

Sayıştay, görevden ayrılan Bakanlara araç tahsis edildiğini, araçların kiralamalarının hizmet alımı yoluyla yapıldığını, dolayısıyla araçlar için kira ücreti ödendiğini, ayrıca araçların yakıt ve diğer giderlerinin de Bakanlık bütçesinden karşılandığını tespit ederek, bu durumun mevzuata aykırı olduğunu tespit etmiştir.

14

ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 2019 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU ÖZETİ⁶⁰

Maden Sahaları Rehabilite Edilmiyor, Eski Haline Getirilmiyor

Sayıştay raporunda, maden işletme sahalarının büyük bir çoğunluğunda rehabilite çalışmalarının yapılamadığı; verilen izinler doğrultusunda belli bir plan ve proje çerçevesinde işletilmesi ve çalıştırması gerekirken, sahalarda düzensiz çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir. Özellikle mermer ve taş ocaklarının faaliyetleri sonucunda teras sistemine ve saha rehabilitesine uygun olmayan dik ve derin çalışmaların yapıldığı örnek olarak verilmiştir.

Maden faaliyeti sonrasında bu alanların hızla rehabilite edilmesi ve doğaya kazandırılması gerektiğini belirten Sayıştay, aksi takdirde daha büyük bir zamana ve parasal maliyete neden olunacağını belirtmiştir. Ayrıca, çevre ve ekolojik yapıya da büyük zarar vereceği ve bu durumun 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi Ve Kontrol Kanununda belirlenen, “kamu kaynaklarının tanımlanmış standartlara uygun olarak etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını sağlama” ilkesine aykırı düşeceğini ifade etmiştir.

Orman Maden İzin Sahalarında Etkin Bir Denetim Yürütülüyor

Sayıştay, maden izin sahalarındaki sınır aşımaları, izinsiz yapılar ve izin amacı dışında kullanımlar tespit ederek Orman Genel Müdürlüğü'nün maden izin sahalarının kontrollerine yönelik etkin bir denetim yürütmediğini tespit etmiştir.

Yapılan incelemede, örnekleme seçilen .kml uzantılı 687 maden izin sahasından, 497 sahada 330 sınır aşımı olduğu, 49 idare izni olmayan yapılar yapıldığı, 31 sahada, izin amacı dışında kullanımlar olduğu, 78 sahada ise hem izin amacı dışında kullanılan idare izni olmayan yapılar yapıldığı ve 20 sahanın ise koordinatlarının sorunlu olduğu tespit edilmiştir.

Sayıştay tarafından, maden izin sahasında sınır aşımaları tespit edilmiş olan 330 saha hakkında gerekli hukuki işlemlerin başlatıldığı ancak ağaçlandırma ve arazi kullanım bedelleri tespitinin muhasebeye intikalinin sağlanmadığı; 49 izin sahasından 46 sında “idare izni olmayan yapılar” olduğu 31 izin sahasının biri dışında “izin amacı dışında kullanımlar” olduğu; 78 maden izin sahasından üçü dışında “hem idare izni olmayan yapı hem de izin amacı dışında kullanımlar” olduğu; ayrıca 27 maden izin sahasında ise çeşitli nedenlerle idarece inceleme yapılamadığı anlaşılmış olup bunların tespit, takip ve kontrolü bakımından etkin bir denetim yürütülmediği değerlendirilmiştir.⁶¹

60 Bu bölüm Orman Genel Müdürlüğü 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporundan özetlenmiştir. https://www.sayistay.gov.tr/tr/Upload/62643830/files/raporlar/kid/2019/%C3%96zel_B%C3%BCt%C3%A7eli_%C4%B0dareler-B/ORMAN%20GENEL%20MUDURLUGU.pdf Erişim Tarihi : 28.12.2020

61 Orman Genel Müdürlüğü 2019 Yılı Sayıştay Düzenlilik Raporu, syf. 27

Maden izin sahalarında kontrol denetiminin yeterince yapılmadığı konusu geçmiş yıl Sayıştay Denetim Raporlarında yer almış olup, kurumca talimat ve uyarılar yapılmasına rağmen gelinen noktada, kontrollerin iyileştirilmesi ile ilgili gereken sonuçların alınmadığı değerlendirilmiştir.

Maden İşletme ve Tesislere Ait Sahaların Sınır Köşe Noktaları Standartlara Uygun Değil

Sayıştay'a göre, izinli sahalarının sınırlarını belirleyen koordinat noktalarının en az 2 metre yükseklikte ve 25 metre aralıklarla sabit beyan veya demir kazık çakılarak tespit edilmesi kuralına uyulmadığı tespit edilmiştir. Sayıştay bu durumun, hassas ölçümün yapılamaması ve saha aşımı gibi risklere neden olabileceğini söylemiştir.

Orman Alanlarının %16'sı Tapuda Tescil Edilmediği İçin Ormanlar Etkin Korunamıyor

Sayıştay'a göre, kadaströ çalışmaları tamamlanan orman alanının %16'sı tapuya tescil edilmediği için ormanlar etkin korunamamaktadır.

İzin ve İrtifak Hakları ile Kurum Görüşlerinin Sonradan Alınmasının Olumsuz Etkileri

Ormanlık alan sınırlarında maden ruhsatı verirken, muhafaza ormanı alanı içinde kalan sahalar dışında, kurum görüşü sormadan ruhsat verilmektedir. Sayıştaya göre, orman mevzuatında yer alan "kamu yararı ve zaruret bulunması" koşuluna ilişkin değerlendirmeler, bu konudaki analiz ve raporlara dayalı olarak yapılmamaktadır.

Sayıştay, belgelerini tamamlayan her başvuru sahibine izin verildiğini; izin raporlarında, madencilik faaliyetlerinden sağlanacak "ekonomik yarar" ile oluşacak "ekolojik ve toplumsal kayıpların" karşılıklı değerlendirilmediğini; izin ve irtifak hakkı işlemlerinde, ormanların uğrayacağı zararların ekonomik analizi ve çıkacak madenlerin getirisi ile sosyal etki değerlendirmelerinin yapılmadığını tespit etmiştir.

Sayıştay, ÇED Olumlu ya da ÇED Gerekli Değildir kararlarının izne konu sahalarla sınırlı olarak kısım kısım hazırlandığını ve Stratejik Çevresel Etki Değerlendirme raporları hazırlanmadığı için ormanların bütünü hakkında çevresel sonuçlar ortaya konulamadığını ifade ederek orman izinlerinin kapsamlı değerlendirmeler yapılmadan verilmesinin telafisi mümkün olmayan zararlara yol açacağından söz etmiştir.

Sayıştay maden ruhsatı verilirken, ilgili sahada orman, kültür, sit alanı veya tarım alanı olduğunun koordinatlarıyla birlikte coğrafi bilgi sisteminden görülerek verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu nedenle, işletme sahiplerinin de mağduriyet yaşamaması için, ruhsat öncesinde kurum görüşlerinin alınması önem taşımaktadır.

Sayıştay ayrıca, "ormanlık alanlarda verilecek izin ve irtifak hakkı taleplerinde, OGM tarafından oluşturulacak bir heyet tarafından orman ekosisteminin bütün alınmasını sağlayacak analiz yapılmasıyla, kamu yararına ilişkin gerekçeli rapor hazırlanmalıdır" ifadelerinde bulunmuştur

Uluslararası Norm ve Standartlara Uygun Bir Ulusal Orman Envanteri Yok

Sayıştay'a göre, Türkiye'de ormanların izlenebilmesi açısından önemli bir yöntem olan Ulusal Orman Envanteri bulunmamaktadır. Sayıştay, ulusal orman politikasına yön vermek, orman araştırmalarını desteklemek, ulusal ve uluslararası raporlama taahhütlerini yerine getirebilmek için kapsamlı, güvenilir,

güncel ve tutarlı bilgilere ihtiyaç duyulduğunu, bu nedenle de Ulusal Orman Envanteri'nin hazırlanması gerektiğini belirtmiştir.

OGM'nin faaliyetlerinde biyoçeşitlilik ve ekosistem hizmetlerinin entegrasyonu için Sayıştay, Ulusal Orman Envanterinin hazırlanması durumunda, orman alanlarından çayır, mera, otlak alanları, yerleşim yerleri, sulak alanlar, tarım alanları ve diğer alanlara dönüşen sahaların tespit edilmesi mümkün olacağını, orman yangınlarının yanı sıra taşkın, su baskını, çığ, heyelan, gibi doğal afetlerle ilgili izleme de yapılabileceğini vurgulamıştır.

Sayıştay, "Ormanların sadece hasılatı dayalı olan planlama şekli yerine ekosistem tabanlı fonksiyonel planlama modeline geçilmelidir" diyerek Ulusal Orman Envanterinin geliştirilmesinin gerektiğinden söz etmiştir.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI 2019 YILI SAYIŞTAY DENETİM RAPORU ÖZETİ⁶²

Tahsis Amacı Değişikliği Dolayısıyla Zarar Gören Meraların Eski VASFİNA Getirilmesinin Sağlanmaması

Mera Kanunu'nun 14. Maddesi kapsamında tahsis amacı değişikliği yapılan meralardan tahsis amacı değişikliği sona eren meralara yönelik yapılan incelemelerde bazı il müdürlükleri (örn. Adana, Ankara, Niğde, Manisa, Muğla, Afyonkarahisar, Bayburt, Karaman,) tarafından meraların eski vafına getirilmesinin sağlanması yönünde gerekli işlemlerin yapılmadığı tespit edilmiştir. Bazı il müdürlüklerinde ise [Adana] meralar eski vafına getirilmediği halde bu amaçla alınan teminatların iade edildiği anlaşılmıştır.

Tahsis süresi sonunda meraların eski vafına getirilmemesinin bir yandan meraların yok olmasına ve hayvancılığın olumsuz etkilenmesine, diğer yandan ise can ve mal kaybı riskine yol açabileceği, eski vafına getirilmeyen meralara ait teminatların iade edilmesinin ise kamu zararı doğmasına yol açabileceği değerlendirilmiştir.

Tarımsal Amaçlı Arazi Kullanım Plân ve Projelerinin Tamamlanamaması

Sayıştay, Tarımsal Amaçlı Arazi Kullanım Plân ve Projelerinin tamamlanamadığını tespit etmiştir. Potansiyel arazi ve toprak kaynaklarının sınıflandırılarak, niteliklerine uygun, teknik ve ekonomik biçimde kullanılmasının, korunmasının ve tarım arazilerindeki kayıp ve tarım yapılamayan, atıl kalan arazi miktarının tespitinin ve üretime kazandırılması ile üretimde kayıt dışılığın ve tarım dışı kullanımın önlenmesi açısından gerekliliğini ifade etmiştir. Arazi yönetimi çerçevesinde, veri tabanı üzerinden tarımsal üretim planlamasının yapılmasının, su ve çevre, toprak gibi doğal kaynakların da sürdürülebilir yönetimini sağlamak Tarım Kanunu, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun hükümlerinin gereği olarak; Tarımsal amaçlı arazi kullanım plân ve projelerinin tamamlanarak tarım parsellerinin envanterinin çıkarılması gerektiğini belirtmiştir.

Türkiye'de toplam 7 Milyon 120 bin hektar olan 265 adet büyük tarımsal ova, Cumhurbaşkanlığı Kararı ve Bakanlar Kurulu Kararıyla Büyük Ova Koruma Alanı olarak koruma altına alınmıştır.

Ülkemizin Toplam arazi varlığı 78,1 milyon hektardır. Bu alan içindeki 20,2 milyon hektar orman alanı, 14,5 milyon hektar çayır ve mera alanı bulunmaktadır. Su yüzeyleri ve yerleşim vb diğer alanlar yaklaşık 19,6 milyon hektardır. Toplam tarım arazisi ise 23,8 milyon hektar olup ÇKS'ye kayıtlı tarım arazi 14,8 milyon hektar, **kayıt altına alınamayan tarım arazisi ise 9,0 milyon hektardır.**

62 Bu bölüm Tarım ve Orman Bakanlığı 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu'ndan özetlenmiştir. https://www.sayistay.gov.tr/Upload/62643830/files/raporlar/kid/2019/Genel_B%C3%BCt%C3%A7e_Kapsam%C4%B1ndaki_%20Kamu_%C4%B-Odareleri/TARIM%20VE%20ORMAN%20BAKANLIGI.pdf Erişim Tarihi : 28.12.2020

Sulak Alanları Koruma Çalışmaları ve Ulusal Su Planının Uygulanmasında Veri Paylaşımı İhtiyacının Bulunması

Sulak alanlarda izinsiz olarak açılan su kuyusu bulunup bulunmadığına ilişkin olarak, Devlet Su İşleri [DSİ] Genel Müdürlüğünden izinli su kuyuları listesi talep edilmiş, DSİ'den, 3226 su kuyusu bulunduğu bilgisi alınmıştır.

Sayıştay'ın, toplam sayısı 15 olan Doğa Koruma ve Milli Parklar [DKMP] bölge Müdürlükleri arasından, 10 Müdürlükten elde ettiği verilere göre, 3170 su kuyusu izinsiz faaliyet göstermektedir.

Sayıştay'ın söz konusu veriye erişmeye çalışması, kurumların birbirleriyle veri paylaşmadığını ve eşgüdümlü çalışmadığını ortaya koymaktadır. Sayıştay, DKMP'nin Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesindeki sistemlere erişimin sağlanması gerektiği değerlendirmesini yapmıştır. "Su kuyularının denetimsizliği, sulak alanlarda kuraklaşma tehditi yaratabilmektedir."

2020'DE DOĞA HAKLARINDA NELER OLDU?

DOĞA HAKLARI

01

KOVID 19 VE HAVA KİRLİLİĞİ

Dünya Koronavirüsü Atlatabilir, Peki Ya İklim Değişikliğini?¹

Oxford Üniversitesi bünyesinde çalışan iki araştırmacı, koronavirüs salgını ile iklim değişikliğinin etkilerini karşılaştırdı. Araştırmaya göre, iklim tahribatı salgına göre daha sinsi ve karmaşık. Küresel salgının 18 aylık bir sosyal mesafeyle son bulması öngörülüyor. İklim değişikliğinin sebep olduğu ölümcül olaylar ise birçok şekilde gerçekleşiyor ve her yıl fosil yakıt yüzünden milyonlarca can kaybı yaşanıyor. 2050 yılına kadar sıcaklık stresi, yetersiz beslenme ve doğrudan etkiler sonucu 7 milyon can kaybı yaşanacağı tahmin ediliyor. Öte yandan iklim değişikliği, artan sel, sıcaklıklar, mahsul kıtlığı ve hava kirliliği gibi olumsuz etkilerin sıklığını ve şiddetini kalıcı olarak değiştiriyor. Bu nedenle sebep oldukları hasar her yıl artmaya devam ediyor. Ancak, hemen yatırım yapıldığı takdirde büyük bir fark yaratılabilir. İklim değişikliğinin ne kadara mâl olacağı hala tahmin edilemiyor.

Hava Kirliliği Koronavirüs Ölümünde En Büyük Nedenlerden Biri Olabilir²

Science of the Total Environment dergisinde yayımlanan bir araştırma, koronavirüs ölümlerinin %78'inin hava kirliliğinin en yoğun olduğu beş bölgede yaşandığını gösteriyor. 66 bölgedeki Ocak ve Şubat aylarındaki NO₂ seviyelerini 19 Mart'a kadar yaşanan ölümlerle karşılaştıran araştırmada, 4443 ölümün %78'i Kuzey İtalya'nın dört bölgesi ile Madrid'de gerçekleşti. Bu beş bölgenin en kötü NO₂ kombinasyonuna ve az hava hareketliliği koşullarına sahip olduğu görüldü.

Kentlerde Kirliliğin Yüzde 15'i Ulaşımdan Kaynaklanıyor

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2002 yılında 8,6 milyon olan taşıt sayısı 2020 yılının Temmuz itibarıyla 23 milyonu aştı. Son yıllarda motorlu taşıt sayısında yaşanan bu artış, şehirlerdeki ulaşımdan kaynaklı kirlilik oranlarını da yükseltti. Motorlu araçlar yaşlandıkça tükettikleri yakıt miktarı ve kirlenici emisyonu da aynı ölçüde artıyor. Türkiye'de 0-5 yaş arasındaki taşıtların toplam içindeki oranı yüzde 33,4 iken, 6-10 yaş arası taşıtların oranı yüzde 21,7, 10 yaş üzeri taşıtların oranı ise yüzde 44,9'u buluyor.

Sağlık Uzmanlarından G20 Liderlerine: Covid-19 Toparlanma Paketlerinin Merkezinde Halkın Sağlığı Olmalı³

40 milyondan fazla doktor, hemşire ve sağlık uzmanı, G20 liderlerine gönderdikleri mektupta gelecekte

- 1 Dünya Koronavirüsü Atlatabilir, Peki Ya İklim Değişikliğini?, <https://www.iklimhaber.org/dunya-koronavirusu-atlatabilir-pek-ya-iklim-degisikligi/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020
- 2 Hava Kirliliği Koronavirüs Ölümünde En Büyük Nedenlerden Biri Olabilir, <https://www.iklimhaber.org/hava-kirliligi-koronavirus-olumlerinde-en-buyuk-nedenlerden-biri-olabilir/>, Erişim Tarihi:28.12.2020
- 3 Sağlık Uzmanlarından G20 Liderlerine: Covid-19 Toparlanma Paketlerinin Merkezinde Halkın Sağlığı Olmalı, <https://www.iklimhaber.org/saglik-uzmanlarindan-g20-liderlerine-covid-19-toparlanma-paketlerinin-merkezinde-halkin-sagligi-olmaligi/>, Erişim Tarihi:28.12.2020

oluşabilecek krizlerden kaçınmak ve dayanıklılığı artırmaya yardımcı olmak için, halk sağlığının ekonomik toparlanma paketlerinin merkezine konulmasını talep etti.

Koronavirüs Döneminde Filtresiz Termik Santraller Kapatılmalı⁴

Greenpeace, salgın döneminde filtresiz kömürlü termik santrallerin sağlık üzerindeki etkilerini hatırlatarak, 2020 sonu beklenmeden faaliyetlerinin durdurulması için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na başvuru yaptı. Greenpeace söz konusu idari başvurusunda, salgın döneminde ve sonrasında hastalıkların artmaması, sağlıklı yaşamın sağlanması için 2020 yılı başında "geçici faaliyet belgesi" ile çevre yatırımlarını yapmadan filtresiz şekilde çalışmaya devam eden 9 santralin kapatılmasını talep etti.

BM İklim Değişikliği Konferansı- COP26 Koronavirüs Salgını Nedeniyle Ertelendi

Bu yılın kasım ayında Glasgow'da İngiltere ve İtalya'nın ortaklığıyla yapılacak olan BM İklim Değişikliği Konferansı - COP26 tüm dünyaya yayılan koronavirüs salgını nedeniyle 2021 yılına ertelendi. Berirlenen konferans tarihi 1-12 Kasım 2021.

Evde Kalmak Havamızı Temizledi Mi?⁵

Greenpeace Türkiye tarafından yayınlanan "Evde Kalmak Havamızı Temizledi mi?" isimli makalede, korona kapsamındaki evde kalma, dönüşümlü çalışma, sokağa çıkma yasakları vb. tedbirler neticesinde havanın temizlendiği konusunda yapılan değerlendirilmelerin gerçeği yansıtmadığı ileri sürülüyor.

Hava kirletici tesislerin çalışmaya devam ettiğini belirten makale, hava kirliliğinin düştüğüne dair değerlendirmelerin "ulaşım faaliyetlerindeki azalma, kirlilik oranını düşürdü" hipotezine dayandığını, halbuki, partikül madde kirliliğinin tek kaynağı içten yanmalı motorlu araçlar olmadığı, kömür ile çalışan enerji santralleri ve sanayi tesisleri faaliyetlerine hala devam ettiğinden söz ediliyor. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın verilerine göre, İstanbul'da hava kirliliği oranı yüksek ilçelerdeki PM 10 verilerinde aslında pek de değişiklik olmadığı belirtilerek, enerji, üretim ve şehir politikalarında köklü bir değişikliğe gidilmedikçe; temiz enerjiye yönelmedikçe hava kirliliğinin azaldığından söz edebilmenin mümkün olmayacağı iddia edildi.

Temiz Kömür Masalları: 30 Büyük İl Ve Neden Zonguldak?⁶

COVID-19 tedbirleri kapsamında uygulanan şehre giriş çıkış yasakları ve kısmi süreli sokağa çıkış yasağı tedbirlerinin 30 Büyükşehir Belediyesi'nin yanı sıra, "akciğer hastalıklarının yüksek olduğu" gerekçesiyle Zonguldak'ta da uygulandı. Zonguldak'taki akciğer hastalıklarının yoğunluğunun en önemli nedenleri, kamuoyunda bu kentteki kömür madenleri ve kömürlü termik santralleri olarak gösteriliyor.

4 Koronavirüs Döneminde Filtresiz Termik Santraller Kapatılmalı, <http://m.bianet.org/bianet/ekoloji/224647-koronavirus-doneminde-filtresiz-termik-santraller-kapatilmali>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

5 Evde Kalmak Havamızı Temizledi Mi?, <https://www.greenpeace.org/turkey/blog/evde-kalmak-havamizi-temizledi-mi/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

6 Temiz Kömür Masalları: 30 Büyük İl Ve Neden Zonguldak?, <https://www.iklimhaber.org/temiz-komur-masallari-30-buyuk-il-ve-neden-zonguldak/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

Türkiye’de 75 Milyon Kişi Kirli Hava Soluyor⁷

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası’nın Türkiye 2019 Hava Kirliliği Raporunda, tüm kentlerde hava kirliliği sorununun yaşandığı, hava kirliliğinin en yoğun olduğu kentlerin ise Bursa, Adana, Ankara, İstanbul, Iğdır, Şırnak, Muş, Manisa, Kahramanmaraş, Karabük, Çanakkale, Denizli, Zonguldak, Edirne – Keşan, Şanlıurfa olduğu belirtildi.

Raporun ana bulguları şöyle:

- Ülkemizde en az 75 milyon insan 2019 yılında kirli hava soluyor.
- Kömürlü termik santrallerin olduğu bölgelerdeki istasyonların bir kısmında [Muğla – Yatağan, Sivas Kangal] ölçüm yapılmıyor. Bu santrallerin etkisini tespit etmesi gereken istasyonlarda tüm kirlilik parametreleri [PM 2,5] ölçülüyor.
- Doğrudan akciğerlere ulaşan ve alt solunum yolu enfeksiyonu, akciğer hastalıkları yapan Partikül Madde 2,5 [PM 2,5] ülkemizin birçok büyük kentinde izlenmiyor.
- Hava kirliliği yaşayan kentlerimizin birçoğunda Temiz Hava Eylem Planları oluşturulmamış.
- Özelleştirilen ancak çevre mevzuatına uygun olmadığı için kapatılan yada geçici faaliyet belgesi verilen kömürlü termik santrallerin olduğu bölgelerin tamamında [partikül madde ve kükürtdioksit başta olmak üzere] yoğun hava kirliliği sorunu görülmektedir.

Afşin - Elbistan Hava Kirliliği Ölçümleri⁸

Greenpeace ile Hayatı ve Doğayı Koruma Platformu, 5 Ekim – 11 Kasım tarihleri arasında Afşin - Elbistan’da dört noktada gerçekleştirdiği hava kalitesi ölçüm sonuçlarını raporladı. Rapora göre; Afşin-Elbistan bölgesi, tüm dünyada kömürlü santrallerden kaynaklı hava kirliliği sıralamasında 5. sıraya yerleşmiş durumda.

5 Ekim – 11 Kasım tarihleri arasında Afşin - Elbistan’da dört noktada yapılan hava kalitesi ölçüm sonuçlarına göre;

Bölgede ölçülen en yüksek 24 saatlik PM10 değeri Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) önerdiği yıllık limit değeri olan 20 µg/m³’in 16 katı, Avrupa Birliği’nin (AB) mevzuatında belirlenen yıllık ortalama limit değeri olan 40 µg/m³’in ise 8 katı,

Bölgede ölçülen en yüksek 24 saatlik PM2,5 değerinin ise DSÖ’nün önerdiği yıllık limit değeri olan 10 µg/m³’in 10 katından, AB’nin mevzuatında belirlenen yıllık ortalama limit değeri olan 25 µg/m³’in ise 4 katından yüksek,

Türkiye’de havada ölçülen en yüksek 24 saatlik PM10 limit değeri 50µg/m³ olması gerekirken, ölçüm noktalarından birinde bu değer 320’nin üzerinde,

7 Türkiye’de 75 Milyon Kişi Kirli Hava Soluyor, <https://yesilgazete.org/blog/2020/05/06/turkiyede-75-milyon-kisi-kirli-hava-soluyor/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

8 Afşin - Elbistan Hava Kirliliği Ölçümleri, <https://www.greenpeace.org/turkey/raporlar/hava-kalitesi-olcum-raporu-afsin-elbistan-a-ve-b/>, Erişim Tarihi:28.12.2020

Türkiye'nin limit değer uygulaması bulunmayan, DSÖ ve AB tarafından yıllık ortalama değer olarak sırasıyla 10 µg/m³ ve 25 µg/m³ sınırları belirlenen havadaki PM_{2,5} miktarı bir noktada 105'i aştı,

Ölçülen PM₁₀ değerlerinin, her iki noktada da, ölçüm yapılan 30 günün tamamında; Türkiye, DSÖ ve AB'nin belirlediği günlük ve yıllık değerleri aştı,

Ölçülen PM_{2,5} değerlerinin de yine her iki noktada da, ölçüm yapılan 30 günün tamamında DSÖ ve AB yıllık limit değerlerinin üzerindedir.

Şu Ana Kadar 17 Bin Erken Ölüm Yaşandı

Greenpeace'in 2019 yılında yaptığı modellemede, 1984-2019 yılları arasında termik santral yüzünden 17 Bin erken ölüm yaşandığı, planlanan 6 santral de bunun üzerine katlandığında bu sayının 32 Bin olacağı hesaplandı.

02

AFETLER VE AŞIRI DOĞA OLAYLARI

2020 Dünya Afet Raporu Yayınlandı⁹

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) tarafından hazırlanan 2020 Dünya Afet Raporu, Cenevre’de gerçekleştirilen bir toplantıda kamuoyu ile paylaşıldı. Tüm dünya COVID-19 pandemisiyle mücadele ederken geçen yıla kıyasla küresel olarak daha büyük afetlerin yaşandığına dikkat çekilen raporda, iklim değişikliği, dünyada artan afet sayısı, afetlere müdahale maliyetinin artması, beşeri afetler, COVID-19 pandemisi, afetlere hazır toplumlar, afet müdahale kapasitesini geliştirmek için bağış geliştirme kanalları ve harekete geçmek için atılacak adımlara yer verildi.

Elazığ Depremi

24 Ocak 2020 tarihinde meydana gelen Elazığ-Sivrice merkezli 6,8 büyüklüğündeki deprem nedeniyle 41 kişi hayatını kaybetti. Deprem nedeniyle Elazığ merkez, Maden ilçesine bağlı Gezin ve Malatya Doğanyol’da 45 kişi enkaz altından sağ olarak çıkarıldı. Depremde, 1466 kişi yaralandı.

Bingöl Karlıova Depremi

14 Haziran 2020 tarihinde meydana gelen Bingöl Karlıova merkezli 5,7 büyüklüğündeki depremde 1 kişi yaşamını kaybetti, 21 kişi yaralandı.

Doğubayazıt’ta Sel Nedeniyle Bir Çocuk Yaşamını Yitirdi

Ağrı’nın Doğubayazıt Karaşeyh köyüne bağlı Yolüstü mezrasında sele kapılan 16 yaşındaki Nurşah Taş adlı çocuk hayatını kaybetti.

İstanbul’da Sel Nedeniyle Yaşam Kayıpları

23 Haziran 2020’de İstanbul’da yaşanan sağanak yağış nedeniyle Esenyurt’ta 1 kişi hayatını kaybetti.

Ankara, Burdur ve Bursa’daki Aşırı Hava Olaylarının Maliyeti 38 Milyon TL’ye Ulaşabilir¹⁰

Türkiye Sigorta Birliği (TSB), 2020 yılı Haziran ayında Ankara, Burdur ve Bursa’da yaşanan sel ve dolu felaketleri ilgili Ankara, Burdur ve Bursa’dan 1.500 adet hasar ihbarı aldıklarını, ekspertizlerin ve ödemelerin tamamlanmasının ardından toplam hasarın yaklaşık 38 milyon TL’ye ulaşacağını tahmin ettiklerini söyledi.

⁹ 2020 Dünya Afet Raporu Yayınlandı , <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/5621>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

¹⁰ Ankara, Burdur ve Bursa’daki Aşırı Hava Olaylarının Maliyeti 38 Milyon TL’ye Ulaşabilir, <https://www.iklimhaber.org/ankara-burdur-ve-bursadaki-asiri-hava-olaylarinin-maliyeti-38-milyon-tlye-ulasabilir/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

Bursa'da Sel Nedeniyle 6 Kişi Hayatını Kaybetti

21 Haziran 2020'de Bursa Kestel Dudaklı mahallesinde yaşanan sel nedeniyle 6 kişi yaşamını yitirdi

Ankara'da Kum Fırtınası

12 Eylül 2020'de Ankara Polatlı'da yaşanan kum fırtınası nedeniyle 6 kişi yaralandı. Kum fırtınası nedeniyle gökyüzünde toz bulutları oluştu.

Artvin'de Sel Nedeniyle 4 Kişi Hayatını Kaybetti

13 Temmuz 2020'de Artvin Yusufeli'de yaşanan sel ve heyelan nedeniyle 4 kişi yaşamını yitirdi

Rize'de Sel Nedeniyle 2 Kişi Hayatını Kaybetti

13 Temmuz günü, Rize'nin Çayeli ve İkizdere ilçelerinde daha yoğun olarak etkisini gösteren yağışlar, 24 saatte metrekareye düşen 250 kg yağış sonrasında sel ve heyelan yaşandı. Yaşanan aşırı doğa olayı nedeniyle Çayeli'nde Ali Uzun ve Havva Tüysüz isimli iki yurttaş yaşamını yitirdi, 11 kişi yaralandı.

İzmir'de Sel Nedeniyle 2 Kişi Öldü

14 Aralık 2020'de İzmir Menemen'de yaşanan sel nedeniyle 2 kişi yaşamını kaybetti.

İngiltere'nin Çöpleri Adana'da Yakılıyor¹¹

Geri dönüşüm için İngiltere'den ithal edilen çöplerin Adana'da yakılarak yok edilmesinin BBC tarafından görüntülenmesi, çöp ticareti konusunu yeniden tartışmaya açtı. Görüntülerde ithal edilen atıkların boş arazilere kamyonlarla taşındığı ve toprakla karışan atıkların küçük çapta bir tepe oluşturduğu görülüyor. Ayrıca atıkların arasından çıkan veya dönüşüm sonrası oluşan çöpler yakılarak yok ediliyor.

Türkiye'ye plastik çöp ihraç eden ülkeler arasında ilk sıralarda İngiltere, Belçika, Almanya, ABD, Hollanda, İspanya, İtalya, Slovenya, Fransa ve Japonya yer alıyor. Yapılan araştırmalara göre, Türkiye dünyada en fazla plastik çöpü ithal eden üç ülkeden biri konumunda bulunuyor.¹²

Sonraki aylarda Greenpeace'in Adana'da çektiği görüntüler de ithal edilen plastiklerin bir kısmının doğaya atıldığını ya da yakıldığını tekrar gözler önüne serdi.¹³

Greenpeace Akdeniz'in Eurostat'dan derlediği veriler şöyle:

- * Avrupa'dan plastik çöp almada birinci olduk. Avrupa Birliği ülkelerinden 2019 'da ithal edilen 14 milyon ton atığın 582 bin 296'sı plastikti.
- * 2019'da plastik atık ithalatı en yüksek seviyeye ulaşarak aylık ortalama 48 bin 500 tona yükseldi. Bunun ilk beş sorumlusu İngiltere, İtalya, Belçika, Almanya ve Fransa'dan gelen atıklar.
- * 2004'ten bugüne plastik atık ithalatımız 173 kat artı. Bu her gün 213 kamyon dolusu plastiğin ülkemize boşaltılması anlamına geliyor.

Akdeniz'i Plastiğe Boğan İlk Üç Ülke Mısır, İtalya ve Türkiye¹⁴

Uluslararası Doğa Koruma Birliği'nin [IUCN] hazırladığı, plastik kirliliğinin Akdeniz'deki etkisini ele alan "Akdeniz: Mare plasticum" raporuna göre, Akdeniz, plastik kirliliği açısından dünyanın en çok etkilenen ortamlarından biri. Her yıl yaklaşık 230.000 ton plastik atığın ulaştığı Akdeniz için araştırmacılar, en kısa sürede iddialı adımların atılmaması halinde bu çöp yığınının 2040'a kadar ikiye katlanabileceği konusunda uyarıyor. Raporda 33 ülke değerlendirildi.

11 İngiltere'nin çöpleri Adana'da yakılıyor, <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2020/07/28/ingilterenin-copleri-adanada-yakiliyor>, Erişim Tarihi: 21.12.2020

12 AKP'nin tehlikeli yeni rant kapısı: İthal plastik çöp, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/akp-nin-tehlikeli-yeni-rant-kapisi-ithal-plastik-cop-1533977>, Erişim Tarihi: 21.12.2020

13 İthal plastik atıklar Adana'nın havasını ve suyunu zehirliyor, <https://bianet.org/bianet/ekoloji/234675-ithal-plastik-atiklar-adana-nin-havasini-ve-suyunu-zehirliyor>, Erişim tarihi: 21.12.2020

14 Akdeniz'i plastiğe boğan ilk üç ülke Mısır, İtalya ve Türkiye, <https://yesilgazete.org/akdenizi-plastige-bogani-ilk-uc-ulke-misir-italya-ve-turkiye/>, Erişim Tarihi: 21.12.2020

Araştırmacılara göre, Akdeniz’de biriken toplam plastik atık, 1.178.000 ton civarında. Atıkların çoğu, deniz tabanında ya tortulardaki mikropplastikler şeklinde ya da deniz tabanına dağılmış makropplastikler ve mezoplastikler şeklinde birikmiş görünüyor. Raporda, denize salınan plastik miktarına göre ilk üç ülke Mısır, İtalya ve Türkiye olarak listelendi. Kişi başına hesaplamalarda ise, Karadağ, Arnavutluk, Bosna-Hersek ve Kuzey Makedonya en yüksek plastik atık kaçağına sahip ülkeler. Araştırma ayrıca 2040’a kadar 500 bin ton plastik birikebileceğini ortaya koydu.

ÇMO İzmir: İzmir Halkı Radyoaktif Atıklarla Yaşamaya Devam Ediyor¹⁵

Tüm dünya nükleer santrallerden vazgeçme sürecine girerken, Türkiye’de nükleer riskler devam ediyor. ÇMO İzmir Şubesi, Mersin ve Sinop’taki risklere vurgu yaparken, İzmir Gaziemir’de bulunan radyoaktif atıkların bertaraf edilmediğine dikkat çekti. İzmir halkının radyoaktif atıklarla beraber yaşadığı belirtilen açıklamada, “Gaziemir’de 1940’lı yıllarda kurulan Aslan Kurşun Fabrikası sahasında 2007 yılında tespit edilen tehlikeli ve radyoaktif atıklar ile ilgili 7 yıl önce tarihin en büyük çevre cezasının kesildiği süreçte 13 yıllık zaman dilimi sonunda atıklar hala sahada bertaraf edilmeyi bekliyor” denildi.

Sır Barajı Kendi Kendine Kirlenmiş (!)

Kahramanmaraş’ta Ceyhan Nehri üzerinde enerji üretmek amacıyla 1991 yılında açılan barajda suyun rengi siyaha döndü.¹⁶ Sır Barajında yaşanan endüstriyel atıklara bağlı kirlilik üzerine CHP Doğa Haklarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Ali Öztunç tarafından suç duyurusunda bulunuldu. Dosyayı inceleyen Kahramanmaraş Cumhuriyet Başsavcılığı, barajdaki kirliliğe neden olan endüstrileri aktif olarak denetlemediği için ihmali suretle suya ortak olan Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü’nden aldığı bilgilendirme yazısını esas alarak takipsizlik kararı vermiştir. Halk ve çevre sağlığı açısından önem arz eden bir konuda, Cumhuriyet Başsavcılığı’nın söz konusu soruşturma kapsamında kamusal yükümlülüklerini yerine getirmediği için şüpheli olarak yargılanma ihtimali bulunan kurum görevlilerinin hazırladığı raporu esas alması adil yargılama ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Etkin soruşturma yürütülmeden, tarafsız bilirkişilerden görüş alınmadan verilen takipsizlik kararına itiraz edildi.

Bursa’da Bir Çevre Katliamı Daha¹⁷

Osmangazi’ye bağlı Gündoğdu Mahallesi’nde bulunan ormanlık alana binlerce ton mesken atığı ve moloz döküldü. Çevreciler duruma tepki gösterirken, orman sınırına konulan tel örgülerin de fayda etmediği ortaya çıktı.

Antalya’da Karaya Vuran Balinanın Midesinden Plastik Çıktı¹⁸

Türk Deniz Araştırmaları Vakfı (TÜDAV), 14 Ağustos tarihinde Antalya’nın Kumluca ilçesi sahilinde karaya vurduktan sonra gömülen yaklaşık 13 metre boyundaki kaşalot balinasının müze materyali

15 ÇMO İzmir: İzmir halkı radyoaktif atıklarla yaşamaya devam ediyor, <https://www.birgun.net/haber/cmo-izmir-izmir-halki-radyoaktif-atiklarla-yasamaya-devam-ediyor-298741>, Erişim Tarihi : 22.10.2020

16 Kahramanmaraş Sır Barajı kirlilik alarmı veriyor, <https://www.marasgundem.com.tr/kahramanmaras/kahramanmaras-sir-baraji-kirlilik-alarmi-veriyor-1483071h>, Erişim Tarihi : 22.10.2020

17 Bursa’da çevre katliamı daha, <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/bursada-cevre-katliami-daha-6078605/>, Erişim Tarihi : 22.12.2020

18 Antalya’da karaya vuran balinanın midesinden plastik çıktı, <https://yesilgazete.org/antalyada-karaya-vuran-balinanin-midesinden-plastik-cikti/>, Erişim Tarihi : 23.12.2020

olarak kullanılması amacıyla olduğu yerden çıkartılması için çalışma başlattı. Vakıf başkanı Prof. Dr. Öztürk, balınayı çıkartırken hayvanın midesinde ana besin kaynağı olan kafadan bacaklıların çeneleri ile plastik çöpler bulduklarını ifade etti.

Gaziemir'deki Radyoaktif Atıklarla İlgili Arazi Sahiplerinin Açtığı Davada Bilirkişi Raporu Açıklandı¹⁹

İzmir'in Gaziemir ilçesindeki, yıllar önce kapatılmasına rağmen toprağa gömülen radyoaktif maddeler nedeniyle halk arasında İzmir'in Çernobil'i olarak bilinen eski kurşun fabrikası hakkında inceleme yapılması üzerine hazırlanan bilirkişi raporu ağır kimyasal ve radyoaktif kirleticilerin bölgede hala yer aldığına ve bu maddelerin doğayı ve insan sağlığını olumsuz etkilediğine işaret etti. Radyoaktif kirliliğin söz konusu olmasından dolayı mutasyona uğrayarak gelecekte de bu etkilerin devam edeceğinin vurgulayan raporda, ayrıca iş güvenliği ve çevre ihlallerinin yapıldığının da altı çizildi.

Bölgedeki arazi sahipleri tarafından Aslan Avcı Döküm Sanayi Ticaret A.Ş.'ye açılan davada, arazi sahipleri şirketi radyoaktif madde ile topraklarını ve yeraltı sularını zehirlenmek ile suçluyordu. 2014 yılında açılan dava sonrasında yürütülen süreç, 5,7 milyon TL ile şirketin Türkiye tarihinin en yüksek çevre cezasına çarptırılmasına imkan vermişti. Ancak, ortaya çıktığı 13 yıl öncesinden bu yana atıklar hala mahalle sakinleri için tehdit oluşturmaya devam ediyor.

Balıkesir'de Maden Ocağı Atıklarını Dere Yatağına Atıyor

Balıkesir'e bağlı Balya ilçesi Koyuneri köyünde kurulu bulunan Metehan Hafriyata ait maden ocağı atıkları dere yatağına dökülmektedir. Aşırı yığılma sonucu pasa biriktirme havzalarında kaymalar olmuş, dere yatağının yönü değişmiştir. Koyuneri köyü, Balya ve Gönen ilçeleri sınırında olduğu için, şirket arazinin Gönen'e düşen yamacında kuruludur. Ancak, maden çıkarma ve pasa atık çıkarım alanı olarak Balya Koyuneri kullanılmaktadır.

CHP Balıkesir Milletvekili Ensar Aytekin'e bilgi veren şikayet sahipleri; toprak zemin üzerinden alınan numunelerin incelenmesi sonucuna göre bu arazide madene izin vermenin katliama izin vermekten farksız olduğunu ifade etmişlerdir. Ensar Aytekin yapılan tespitlerde; ocağı işleten firmanın, atıklarını dere kenarına bıraktığı, dere yatağının değiştiği, yaşanacak kuvvetli bir yağışta bu yığınların kayacağı, pasanın biriktirildiği Gölcük göleti ve Koyuneri köyünün heyelan riskiyle karşı karşıya kalacağı iddia ediliyor.

Hollanda'da Bir Evin Çöp Torbası Nasıl Oluyor da Türkiye'de Bir Yol Kenarına Bırakılıyor?²⁰

Hollanda'nın plastik atıkları Türkiye'de yasadışı bir şekilde boşaltılıyor. NRC ve Lighthouse Gazeteciler Birliği'nin yaptığı araştırmanın raporuna göre Hollanda'nın atıkları Türkiye'de çöp alanlarına, açık arazilere ve doğaya terk ediliyor. Yapılan araştırmada Katja ve Klene marka şekerleme ürünlerinin, Heineken birasının kutusu ve rendelenmiş Hollanda peynirlerinin ambalajları Adana'nın çeşitli yerlerinde bulundu. Ayrıca Hollanda sauna hediye kartları ve Oud-Beijerland'daki bir unlu mamüller fırının kuş üzümlü Hollanda lokması [oliebol] için hazırlanmış bir indirim etiketi de bulundu.

¹⁹ Gaziemir'deki radyoaktif atıklarla ilgili arazi sahiplerinin açtığı davada bilirkişi raporu açıklandı, <https://yesilgazete.org/gaziemirdeki-radyoaktif-atiklarla-ilgili-arazi-sahiplerinin-actigi-davada-bilirkisi-raporu-aciklandi-2/>, Erişim Tarihi : 23.12.2020

²⁰ Hollanda'da bir evin çöp torbası nasıl oluyor da Türkiye'de bir yol kenarına bırakılıyor?-1, <https://yesilgazete.org/hollandada-bir-evin-cop-torbasi-nasil-oluyor-da-turkiyede-bir-yol-kenarina-birakiliyor-1/>, Erişim Tarihi : 23.12.2020

Maden Şirketi Atıkları Önce Yola Sonra Ormana Döktü, Ağaçlar Zarar Gördü²¹

Ordu'nun Fatsa ilçesine bağlı Altıntepe mevkiinde siyanürle altın işletmeciliği yapan şirket, işlenmiş toprağı yola döktü. Tepkiler üzerine şirket maden atıklarını yoldan kaldırıp bu sefer de ormana döktü, ağaçlar yan yattı. Köylülerin şikayeti üzerine jandarma ve belediye ekipleri bölgeye gelerek tutanak tuttu.

Kömür Ocakları Hezil ve Habur Çaylarını Zehirliyor²²

Şırnak'ın Silopi ilçesine bağlı Görümlü Beldesi'ndeki Cudi Dağı eteklerinde bulunan kömür ocakları, bölgedeki Hezil ve Habur çaylarına ciddi anlamda zarar veriyor. Kış aylarında kömür ocaklarında biriktirilen tahliye suları, bahar aylarıyla birlikte her iki çaya akıtılıyor. Söz konusu tahliye sularından kaynaklı önce kireç gibi beyaza, ardından kömür karasına bürünen çaylar kirleniyor. Yurttaşlar çayların kirlenmesinden kaynaklı suyu tarla ve bostanlarında kullanamazken, Başverimli Beldesi'ne kadar uzanan bölgedeki hayvanlar da söz konusu sudan faydalanamıyor.

21 Maden Şirketi Atıkları Önce Yola Sonra Ormana Döktü! Ağaçlar Zarar Gördü! Halk Tepkili, https://ankahaber.net/haber/detay/maden_sirketi_atiklari_once_yola_sonra_ormana_doktu_agaclar_zarar_gordu_halk_tepkili_17625, Erişim Tarihi: 23.12.2020

22 Kömür Ocakları Hezil ve Habur Çaylarını Zehirliyor, <https://www.evrensel.net/haber/403296/komur-ocaklari-hezil-ve-habur-caylarini-zehirliyor>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

04

ÇEVRE VE HALK SAĞLIĞI

Alpu Termik Santrali 11 Milyon Kişinin Sağlığını Etkileyecek²³

Temiz Hava Hakkı Platformu tarafından hazırlanan “Eskişehir/Alpu Kömürlü Termik Santrali Sağlık Etki Değerlendirmesi” raporuna göre, Alpu Termik Santralinde yakılacak kömür nedeniyle Eskişehir ile birlikte toplam 24 ilde 11 Milyonu aşkın insanın sağlık sorunu yaşayacağı söylendi. Proje hava kirliliğine bağlı 3200 erken ölüme neden olacak. Santral toplam 6 milyar 411 milyon avro sağlık maliyetine yol açacak. Proje kapsamında toplam 419,9 hektar tarım alanı tarım amacı dışında kullanılarak yok olacak.

Fatsa’da Maden Yüzünden Sudaki Arsenik ve Ağır Metal Oranları Arttı

Fatsa’da altın madenciliği yapılan Bahçeler mevkiinde yapılan araştırmalara göre, sulara arsenik ve ağır metal tespit edildi. Fatsa Doğa ve Çevre Koruma Derneğinin Kirlilik Raporunda yer alan bilgilere göre “Aralık 2019 tarihinde Bahçeler mevkiindeki altın madeni çevresinde yapılan araştırmalarda, yer kabuğunda ortalama 13 ppm olan Arsenik değerlerinin madenin yakın çevrelerinde 6-7 kat daha fazla olduğu, altın madenin yakın çevrelerinde alüminyum değerlerinin madenden daha uzak yerlere oranla 3000 kat daha fazla olduğu” tespit edildi. Madenciliğin yıkımları açıkça ortadayken, Fatsa’da madenlere ÇED Olumlu Kararı verilmeye devam ediliyor.

Ulukışla’da Siyanür Sızıntısı

Niğde Ulukışla’da Tepeköy mevkiinde faaliyet gösteren Gümüştaş Madenciliğe ait tesisteki siyanür havuzundan sızan siyanür, köyün iç kesimlerine kadar sızarak köy merkezine yakın bir tarlada birikmiştir. Durumla ilgili Ulukışla Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma başlatılmıştır. Bu olaydan kısa bir süre sonra, Gümüştaş Madenciliğe yeni ÇED Olumlu kararı verilmiştir.

Gümüşhane’de Siyanür Tespit Edildi

6 Temmuz 2020 tarihinde, Gümüşhane’nin Merkez ilçesine bağlı Boyluca Köyü sınırlarında bulunan dereye balık ölümlerinin görüldüğü bilgisi üzerine Gümüşhane İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından yapılan inceleme sonucunda siyanür, bakır ve manganez değerleri Su Ürünleri Yönetmeliğinin 11. Maddesi kapsamında belirtilen kabul edilebilir değerlerin üstünde çıktı. Yıldızlar Bakır isimli firmaya 354.020 TL idari para cezası uygulanarak, Gümüşhane Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunuldu.

²³ Alpu Termik Santrali 11 Milyon Kişinin Sağlığını Etkileyecek, <https://www.temizhavahakki.com/alpused/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

Şırnak'ın Toptepe Köyü'ne Yağan Kömür Tozu Bağı Bahçeyi Kuruttu, Köylüler İsyanda²⁴

Şırnak'ın Toptepe köyünde birden fazla kömür kırma ve eleme sahasının bulunduğundan yakınan yurttaşlar, çıkan toz nedeniyle evlerinin ve tarım alanlarının zarar gördüğünü, şikayetçi olmalarına rağmen bir çözümün üretilmediğini ileri sürüyorlar.

Fay Hattındaki Dolgu Alana Kimyasal Depo²⁵

Tekirdağ'da birinci derece deprem bölgesinde kurulmak istenen kimya depolama alanına yurttaşlar tepki gösterdi. Söz konusu alanın civarında 2 adet okul, hastane ve adalet sarayı gibi kamu binaları da yer alıyor.

Aydın'da JES Borusu Patladı

Aydın Pamukören'de JES reenjeksiyon borularının geçtiği tarlalar, borularda meydana gelen patlama nedeniyle zarar gördü. Köylüler, JES'ler nedeniyle tarlalarının zarar gördüğünden, şikayetlere rağmen Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün etkin biçimde denetim yapmadığından, oluşan masrafları kendilerinin karşılamak zorunda kaldıklarından, yakınıyorlar.

Kamu Zararı Gereğiyle Halk Sağlığı Tehlikeye Düşürüldü²⁶

Edirne'nin Havsa ilçesine bağlı Necatiye köyünde kanalizasyon suları nedeniyle yaşanan kirlilik ve halk sağlığı tehdidine rağmen kamu kurumları "kamu zararı" gerekçesiyle eylemsiz kalmışlardır. Köylülerin yaptıkları başvurulara rağmen, gerekli önlemler alınmamış, yurttaşlara söz konusu derede ıslah çalışmaları da yapılacağı nedeniyle, ıslah çalışması öncesinde kanalizasyon sorunuyla ilgili eylemde bulunmanın kamu zararına neden olacağı cevabı verilmiştir. Olayın basında geniş yer alması üzerine, 5 Eylül'de Necatiye köyündeki yurttaşlardan edindiğimiz bilgiye göre, DSİ bölgede çalışmalara başlamıştır.

Sansür Getiren Madde Geri Çekildi

Gıda, Tarım ve Orman Alanında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Teklifi içerisinde yer alan Gıdayla ilgili haberlere sansür getireceği için tepki alan maddeler kanun teklifinden Cumhurbaşkanı'nın talimatı ile geri çekildi.

24 Şırnak'ın Toptepe Köyü'ne yağan kömür tozu bağı bahçeyi kuruttu, köylüler isyanda, <https://yesilgazete.org/sirnak-in-toptepe-koyune-yagan-komur-tozu-bagi-bahceyi-kuruttu-koyluler-isyanda/>, Erişim Tarihi:28.12.2020

25 Fay hattındaki dolgu alana kimyasal depo, <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/tartisma-yaratti-fay-hattindaki-dolgu-alana-kimyasal-depo-5760453/>, Erişim Tarihi:28.12.2020

26 Kamu Zararı Gereğiyle Halk Sağlığı Tehlike Düşürüldü, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/koyluler-tedirgin-koronavirusten-degil-koleradan-korkuyoruz-41603761>, Erişim Tarihi:28.12.2020

Küresel Gıda Krizi Raporu COVID-19'un Etkisiyle Savunmasız Ülkeler İçin Yeni Gıda Krizi Risklerini Ortaya Koyuyor²⁷

Gıda Krizlerine Karşı Küresel Ağ tarafından hazırlanan 2020 Küresel Gıda Krizi Raporu'na göre 2019 yılı sonu itibariyle 55 ülke ve bölgede 135 milyondan fazla insan akut gıda güvensizliği²⁸ yaşıyor. Gıda krizi yaşanan 55 ülkede 75 milyon çocuk boy kısalığı, 17 milyon kişi ise aşırı zayıflık yaşıyor. Salgın nedeniyle 2020'de bu rakama çoğunluğunu kadın ve çocukların oluşturduğu yaklaşık 100 milyon kişi daha eklendi.

2020 yılına kadar ki raporlardaki gıda güvensizliği nedeni olarak çatışmalar, iklim krizi ve aşırı hava koşulları ile ekonomik krizler gösterilmekteydi. Raporun Nisan ayında yayınlanan versiyonuna göre, 34 milyon insanın gıda güvensizliğinin sebebi iklim değişikliği ve aşırı hava koşulları.

Raporun Eylül ayında yayınlanan güncellemesinde COVID-19'un esas olarak ekonomide yarattığı durgunluk nedeniyle, diğer güvencesizlik nedenlerini de şiddetlendirdiği, geçim kaynakları ve gıda güvenliğini etkilediği, hali hazırda gıda kriziyle karşı karşıya kalan ülkeler, kadınlar, mülteciler gibi savunmasız topluluklar için endişe yarattığı vurgulandı.

Beslenme ve Gıda Güvenliği Bildirgesi

Türk Tabipleri Birliği'nin 2020 yılı Mayıs ayında yayınladığı Beslenme ve Gıda Güvenliği Bildirisinde tarım ve gıda endüstrisi ile halk sağlığı arasında güçlü bir ilişki olduğunun altı çizilerek, kılavuz ilke ve öneriler paylaşıldı.

- * Devlet sağlıklı beslenme hakkından her bir yurttaşın eşit olarak yararlanmasını sağlayacak önlemler almakta sorumludur.
- * Gıda maddelerinin temini, üretimi ve tüketimi doğal yaşam alanlarını tahrip edici nitelikte olmamalıdır.

²⁷ Global Report on Food Crisis , Food Security Information Network, 2020, https://www.fsinplatform.org/sites/default/files/resources/files/GRFC2020_September%20Update_0.pdf, Erişim Tarihi: 29.12.2020

Covid-19 and Global Food Security, International Food Policy Research Institute, Johan Swinnen and John McDermott, USA, 2020, https://www.fsinplatform.org/sites/default/files/resources/files/IFPRI_COVID19%20and%20Global%20Food%20Security.pdf, Erişim Tarihi: 29.12.2020

Latest figures of acute hunger and malnutrition, www.fightfoodcrises.net/food-crisis-and-covid-19/en/ , Erişim Tarihi: 28.12.2020

İklim Değişikliği ve Ekonomik Kriz Altında Gıda Sistemi Dönüşümü, <https://ekoiaq.com/2020/11/18/iklim-degisikligi-ve-ekonomik-kriz-altinda-gida-sistemi-donusumu/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

²⁸ Akut gıda güvensizliği bir kişinin yeterli gıda tüketememesi sonucu hayatı ve geçim kaynaklarının ciddi tehlikede olduğu anlamına gelmektedir.

- * Endemik türlerin korunmasında gerekli önlemler alınmalıdır.
- * Gıda maddelerinin temini, üretimi ve tüketiminde açığa çıkan kirliliği azaltacak ve eleyecek kamusal önlemler alınmalıdır.
- * Toplumun küçük üreticiler ile kendine yeterli düzeyde gıda üretebilmesi yeteneğinin zarar görmesinin insanların kötü beslenmesine ve sağlıklarının bozulmasına neden olacağı bilinciyle ve kapitalizmin tüketime yönelik yapısına karşı kendi kendine yeterliliği ve doğa korumacılığını da sağlamak amacıyla gıda maddelerinin üretiminde küçük üreticiyi koruyan ve destekleyen politikaların oluşturulması yeterli ve dengeli beslenme için gereklidir.
- * Gıda üretim ve tüketiminde insanların gıdaya erişimleri kolaylaştırılmalı, bölgesel olarak kendine yeterliliği artırılmalı ve iklim krizine olumsuz etkisinin daha az olması gibi nedenlerle yerel ölçekte üretim ve tüketim uygulamaları teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.
- * Tarımsal üretimde, bitkisel ve hayvansal üretimi birbirinden ayırarak toprak ve su kirlenmelerine neden olan teknikler yerine, ekolojik döngülerle uyumlu yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.
- * Hayvan yetiştiriciliğinde, hayvansal gıda üretim yöntem ve tekniklerinin hayvan sağlığı ve refahına zarar verici olmaması; ülke coğrafi ve ekolojik koşullarına uyum sağlamış yerel hayvan çeşitlerinin korunması ve geliştirilmesi önemsenmelidir.
- * Gıda maddelerinin üretim ve tüketim süreçlerinde daha az enerji kullanımı ve daha az toksik atık çıkmasına dayalı çevre dostu yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.
- * Gıdalara uygulanan işlemlerde minimum teknolojik işlem ilkesine bağlı kalınarak gıdaların besin ögesi içeriğine zarar vermeyecek ya da olabildiğince az zarar verecek yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.
- * İnsanların yaşadığı beslenme sorunlarının çözümünün sadece bireysel tercihlerin değiştirilmesi bağlamında ele alınması ciddi bir eksiklik olarak görülmelidir.
- * Gıda güvenliğini sağlamaya yönelik ölçüm, izleme ve kontrol faaliyetleri bir kamu hizmeti olarak görülmelidir.
- * Devlet, yerel üretimin yetersizliği durumunda zorunlu kalınan gıda ithalinde ortaya çıkabilecek toplum sağlığı sorunlarını önlemek üzere gerekli ölçüm, izleme ve kontrol çalışmalarını yapmalıdır.

Bildirgede önerilerin yanı sıra, mesleki ve toplumsal ödevlere de yer verilmiştir.

TÜSİAD: İklim Değişikliği Türkiye Tarımını Doğrudan Etkileyecek²⁹

TÜSİAD'ın "Sürdürülebilir Büyüme Bağlamında Tarım ve Gıda Sektörünün Analizi" isimli raporunda, iklim değişikliği yüzünden Türkiye'de kayısı üretiminin %40, üzüm üretiminin % 20 azalacağı öngörülüyor. İklimle bağlı verim kayıpları ve dalgalanmaların yaşanacağından bu durumun gıda fiyatlarındaki artış riskini arttırdığından bahsedilen raporda;

²⁹ Tarım ve Gıda 2020: Sürdürülebilir Büyüme Bağlamında Tarım ve Gıda Sektörünün Analizi, <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/10544-tarim-ve-gida-2020-surdurulebilir-buyume-baglaminda-tarim-ve-gida-sektorunun-analizi>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

- Türkiye’de yılda değeri yaklaşık 80 milyar lirayı bulan 50 milyon ton yaş meyve ve sebze üretiliyor, ancak söz konusu gıdalar tarladan sofraya ulaşıncaya kadar önemli kayıplara uğruyor.
- Tarım-gıda tedarik zincirinde ürünlerin yaklaşık 3’te 1’i zincir boyunca kayboluyor. Kayıpların %40’ı halka ulaşmadan lojistik süreçlerinde [depolama, nakliye ve paketleme] oluyor.

tespitlerinde bulunuldu.

TÜSİAD;

- İklim Değişikliğine Uyum Seferberliği: En Pahalı Politika Alternatifi – Uyum Sağlamama
- İklim Değişikliğine “Uyum Fonu’nun” Acilen Oluşturulması
- Tarımda İklim Değişikliği Araştırma ve Uygulama Enstitüsü
- Düşük Gelirli Çiftçi ve İhracat Merkezli İklim Değişikliğine Uyum Desteklemeleri
- Organik Tarımda Hedef: %10 ve Üstü Pazar Payı
- Tarımda %100 Basıncılı Sulamaya Geçiş
- İklim Bazlı Dinamik Tarımsal Sigorta
- Risk-Yönetim Merkezli Uluslararası Ticaret Politikaları
- Çiftçi, Çocuk ve Genç Eğitimi ve Dinamik Bilgilendirme

önerilerinde bulundu.

17 Nisan Dünya Çiftçilerinin Mücadele Günü!³⁰

Çiftçiler Sendikası [ÇİFTÇİ-SEN], 17 Nisan Dünya Çiftçilerinin Mücadele Gününde yaptığı açıklamada; korona virüsünün doğanın tahrip edilmesi, ekolojik sistemin bozulması, endüstriyel tarımın yıkıcı etkisi yeni salgınların da habercisi olduğu belirtildi. Açıklamada, şirketlerin gıda sisteminin salgınların ortaya çıkmasında önemli bir rolünün olduğu gibi, ürettikleri besin değeri düşük, sağlıksız gıdalarının da insanların bağışıklık sistemlerini zayıflattığı, hastalıklar karşısında güçsüz kıldığı değerlendirildi.

Yerelde üreten, çeşitliliğe dayanan, ekolojik tarımsal üretim temelli bir sisteme yönelmenin artık bir zorunluluk olduğunu açıklayan Çiftçi-Sen, ülkelerin tarımsal reformlar yapması, ekolojik köylü tarımını yaygınlaştırarak şirketlerin kontrolündeki bir gıda sistemi yerine gıda egemenliğini inşa etmesinin insanlık için daha da aciliyet kazandırdığı söylenerek;

- Marketlerden değil, yerel köylü kooperatiflerinden, yerel üretici topluluklarından tüketelim.
- Küçük ölçekli, yerel tohumlarla, yerel çeşitleri üreten çiftçi ve köylülerin ürünlerini tüketiciye ulaştıran mekanizmalar oluşturulmalı, tüketici olarak ta tercihimiz bu ürünlerden yana olmalıdır.
- Komşumuzun dükkanından alışveriş yapalım. Yerel ekonomiyi güçlendirelim.

önerilerinde bulunuldu.

³⁰ Korona Günlerinde 17 Nisan Dünya Çiftçilerinin Mücadele Günü!, <http://www.ciftcisen.org/2020/04/16/korona-gunlerinde-17-nisan-dunya-ciftcilerinin-mucadele-gunu/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

AB, Organik Tarımın Payını 2030'a Kadar %25'e Çıkarmayı Hedefliyor³¹

Avrupa Birliği [AB], koronavirüs salgınının insan eylemleri ve doğa arasında daha sağlıklı bir ilişkiye ihtiyaç duyulduğunu ortaya çıkarmasıyla, gıda üretiminin daha sürdürülebilir olması ve biyoçeşitlilik kaybının azaltılması için çalışmalarını hızlandıracaklarını açıkladı.

Avrupa Komisyonu insan ve hayvanların yakın temasının olabileceği bölgelerin tahribatını önlemek adına yeni hedefler önerdi. Komisyon, AB'nin organik tarım payının mevcut %8'den 2030'da %25'e çıkmasını istiyor. 2030 itibarıyla kimyasal ilaç kullanımının %50, gübre kullanımının ise %20 azaltılması hedefleniyor.

Yeni hedefler henüz yasal olarak bağlayıcı değil. Taslak yasaların üye ülkelerden ve Avrupa Parlamentosu'ndan onay alması gerekiyor.

Çiftçi grupları ise organik tarımın genellikle daha az ürün verdiğini ve doğal alanların korunmasının çiftçilerin artan talebe yetişmesini zorlaştıracağını söylüyorlar.

Komisyon, tekliflerin Avrupa'nın gıda güvenliğinden taviz vermeyeceğini ve -blok ekonomik bir gerileme ile karşılaşsa da- pandeminin tüketicileri yerel ve sürdürülebilir gıdaları tüketmeye teşvik edebileceğini söylüyorlar.

Bakanlık Açıkladı: 16 Tarım Zehiri Yasaklandı³²

Tarım ve Orman Bakanlığı 16 pestisit [tarım zehiri] etken maddesinin yasaklanmasına karar verdi. Zehirsiz Sofralar Sivil Toplum Ağı karar için "Bu olumlu bir adım ve kullanılan diğer tüm pestisitlere yönelik de aynı kararın alınmasını bekliyoruz" açıklamasını yaptı.

Sofralardaki Zehir: Pestisit³³

Endüstriyel tarımda kullanılan pestisitler, başta anne karnındaki bebekler ve çocuklar olmak üzere, insan sağlığını tehdit ediyor. Pestisitlerin gıdalarda bıraktığı kalıntı, bu gıdaları tüketen insanlarda akut yada kronik, pek çok sağlık sorununa yol açıyor. Kullanılan pestisitlerin önemli bir bölümü hormonal sistem bozucu ve nörolojik gelişim bozucu özellikler barındırıyor. Bebekler ve çocuklar bu tür pestisitlerin yol açtığı sağlık zararı açısından en kırılgan grubu oluşturuyor. Bebek ve çocuklardaki kanser riski yetişkinlere kıyasla 10 kata kadar artıyor. Ayrıca çocuklarda artış gösteren astım, obezite ve diyabet gibi sorunların pestisitle ilişkisine dair ciddi bilimsel veriler var. Üstelik çalışmalar gösteriyor ki, pestisitlere çok düşük miktarda bile maruz kalındığında dahi, özellikle hamilelik ve erken çocukluk döneminde, önemli sağlık sorunlarına yol açıyor. Zehirsiz Sofralar Sivil Toplum Ağı, "Sağlık konusundaki kaygıların yükseldiği bu dönemde, tarımsal üretimdeki pestisit kullanımını azaltmak için bir an önce adım atılmalı" uyarısında bulundu.

Çaykur Fabrikasına Kurulan Baz İstasyonu Tepkiler Üzerine Mühürlendi³⁴

Artvin Kemalpaşa'da ÇAYKUR fabrikasının bacasına kurulan baz istasyonu halkın yoğun tepkisi üzerine Kemalpaşa Belediyesi tarafından mühürlendi.

31 AB, Organik Tarımın Payını 2030'a Kadar %25'e Çıkarmayı Hedefliyor, <https://www.iklimhaber.org/ab-organik-tarimin-payini-2030a-kadar-%25e-cikarmayi-hedefliyor/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

32 Bakanlık Açıkladı: 16 Tarım Zehiri Yasaklandı, <https://www.iklimhaber.org/bakanlik-acikladi-16-tarim-zehiri-yasaklandi/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

33 Sofralardaki zehir: Pestisit, <https://www.birgun.net/haber/sofralardaki-zehir-pestisit-293975>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

34 Çaykur fabrikasına kurulan baz istasyonu tepkiler üzerine mühürlendi, <https://www.evrensel.net/haber/404517/caykur-fabrikasina-kurulan-baz-istasyonu-tepkiler-uzerine-muhurlendi>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

2020'nin İlk 6 Ayında 522 milyon Hayvanın Yaşam Hakkı Gasp Edildi³⁵

Hayvan Hakları İzleme Komitesi tarafından düzenlenen Hayvan Hakları İhlalleri Raporuyla 2020 yılının ilk altı ayında yaşanan hayvan hakkı ihlalleri verileri paylaşıldı. Pandemi ile birlikte artan hayvan hakkı ihlallerine de dikkat çekilen rapora göre;

- 2020 yılının ilk 6 ayında en az 522 milyon 349 bin 599 yaşam hakkı gaspı yaşandı.
- Basına yansıyan haberlere göre en az 726 hayvan avcılık yüzünden katledildi. En az 251 hayvan zehirlenerek öldürüldü, en az 2 bin 275 hayvan trafik kazalarında hayatını kaybetti.
- Basına ve sosyal medyaya yansıyan haberlere göre en az 221 hayvan işkenceye maruz bırakıldı. İşkence olarak tanımlanan hak ihlalleri ise, hayvan toplama sırasında uygulanan fiziksel ve psikolojik şiddet; ateşli silahla yaralama; yakma; kulak kesme; köpek, horoz dövüştürme; darp, kesici ve delici aletlerle saldırılar; arabanın arkasına bağlayıp sürüklenme; tecavüz; taşla ezme; kafa kesme; deri yüzme; pati delerek zincir takma; dövme olarak yansıdı.
- En az 521 milyon 728 bin 39 özgürlüğü kısıtlama vakası raporlandı. Özgürlüğü kısıtlama vakaları; eti için yetiştirilen, öldürülen ve özgürlüğü çalınan tavuk ve hindi sayısı, canlı mühre olarak hayvan kullanımı, sokakta yaşayan hayvanların toplatılıp hapsedilmesi, alıkoyma, bazı hayvanları yaşam ortamı ve türlerine uygun olmayan yerlere hapsedmek, devlet tarafından el konulan hayvanlar, taşınan hayvanlar olarak karşımıza çıkıyor.
- En az 2 milyon 36 bin 175 cinsel şiddet vakası raporlandı. Medyaya yansıyan haberlerden elde edilen verilere göre en az 5 hayvan cinsel saldırıya maruz kaldı.

2020 yılı boyunca basına yansıyan şiddet vakalarından bazı örnekler aşağıda sıralanmıştır.

Ankara'da rehabilitasyon merkezinde hayvanlara işkence gerçekleştirildi.³⁶ Hayvan hakları örgütleri ve aktivistlerinin ele geçirdiği video görüntülerinde Sincan Geçici Hayvan Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi'nde görevlilerin köpeklere tazyikli su sıkarak ve tekmeleyerek kötü muamelede bulunduğu görüldü.

İki aylık buzağıya cinsel saldırıda bulunduğu DNA örnekleriyle kesinleşen G.E. hakkında, 'mala zarar verme' suçu oluşmadığı gerekçesiyle kovuşturmayaya yer olmadığına karar verildi.³⁷

35 HAKİM, hayvan hakları ihlalleri raporunu açıkladı, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/hakim-hayvan-haklari-ihlalleri-raporunu-acikladi-1755794>, Erişim Tarihi: 21.12.2020

36 Ankara'da rehabilitasyon merkezinde hayvanlara işkence, <https://yesilgazete.org/ankarada-rehabilitasyon-merkezinde-hayvanlara-iskence/>, Erişim tarihi: 22.12.2020

37 İki aylık buzağıya tecavüz ederken yakalandı, savcı 'kovuşturmayaya gerek yok' dedi, <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/iki-aylik-buzagiya-tecavuz-ederken-yakalandi-savci-kovusturmaya-gerek-yok-dedi-6165656/>, Erişim Tarihi: 22.12.2020

Bursa'nın İznik ilçesinde avukat olduğu ileri sürülen bir kişi tavuklarına zarar verdiğini iddia ettiği sokak köpeğini tüfekle başından vurarak öldürdü.³⁸

Ankara Çankaya'da Eymir Gölü yakınlarındaki boş bir arazide mahalle sakinleri tarafından beslenen, sokakta yaşayan altı köpek zehirlenerek öldürüldü.³⁹

Temmuz ayında İstanbul Sarıyer'de komşusu tarafından bahçede vurularak öldürülen Nero isim köpeğin davasında savcılık şüpheli için 'Meşru müdafaa var' diyerek takipsizlik kararı verdi. Failin yedi yıl önce de başka bir komşusunun köpeğini ezerek öldürdüğü iddiasıyla suçlandığı ortaya çıkarken dosya hakkında Prof. Dr. Ersen Şen Köpeğin saldırısının bulunmadığını ve olayın meşru müdafaaaya konu olmasının mümkün olmadığını ifade etti. Ancak, dosya hakkında savcılık 'Kovuşturmaya yer yoktur' dedi ve takipsizlik kararı verdi.⁴⁰

Diyarbakır'ın Kayapınar İlçesi Diclekent Mahallesi'ndeki bir sitede hayvanseverler tarafından arka patileri kesilmiş halde bulunan bir kedi, veterinerine götürüldü. Burada kedinin patileri bağlanarak tedavisine başlandı. Ancak, işkenceye uğrayan kedi tüm müdahalelere rağmen kurtarılamadı.⁴¹

Bursa İnegöl Doğal Hayatı ve Hayvanları Koruma Derneği üyeleri ise hayvanlara yem ve su dağıtmak için yola çıktıklarında⁴² boş bir arazide çuvallar gördüler. Üyeler, çuvalları açtıklarında ise 12 tane yavru köpekle karşılaştı.

Samsun'un Havza İlçesi'nde vatandaşlar ön iki bacağı kesilmiş halde yavru bir köpek buldu.⁴³ Pamuk'a yapılan işkenceyle ilgili köpeğin sahibi Hilmi Saatoğlu'na 181 TL ve komşusu S.Ç'ye 628 TL para cezası uygulandı. Doğa Koruma ve Milli Parklar 11. Bölge Müdürlüğü ekiplerinin uyguladığı cezaların dört taksitle ödenebileceği öğrenildi.

CHP Hayvan Haklarına İlişkin Dört Farklı Yasa Teklifini Meclise Sundu⁴⁴

4 Ekim Dünya Hayvan Hakları Gününde hayvan hakları ile ilgili düzenleme öngören dört farklı kanun teklifi TBMM Başkanlığı'na sunuldu. Teklifler Meclis'e CHP Genel Başkan Yardımcısı Denizli Milletvekili Gülizar Biçer Karaca, CHP Genel Başkan Yardımcısı Kahramanmaraş Milletvekili Ali Öztunç, İstanbul Milletvekili Sera Kadıgil ve Zonguldak Milletvekili Deniz Yavuzylmaz tarafından iletili.

38 Avukat olduğu iddia edilen kişi, sokak köpeğini tüfekle vurarak öldürdü, <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/avukat-oldugu-iddia-edilen-kisi-sokak-kopegini-tufekle-vurarak-oldurdu-6175610/>, Erişim Tarihi: 21.12.2020

39 Ankara'da sokakta yaşayan altı köpek zehirlenerek öldürüldü, <https://yesilgazete.org/ankarada-sokakta-yasayan-alti-kopek-zehirlenerek-alduruldu/>, Erişim Tarihi:21.12.2020

40 Komşusu tarafından 'havladığı' için öldürülen köpek Neoriğin takipsizlik kararı: Meşru müdafaa var, <https://yesilgazete.org/komsusu-tarafından-havladigi-icin-oldurulen-kopek-icin-takipsizlik-karari-mesru-mudafaa-var/>, Erişim Tarihi: 21.12.2020

41 Diyarbakır'da bir kedinin patileri kesildi, Bursa'da yavru köpekler çuvallara konup atıldı, <https://yesilgazete.org/hayvana-yonelik-siddet-bitmiyor-diyarbakirda-kedinin-patileri-kesildi-bursada-yavru-kopekler-cuvallara-konup-atildi/>, Erişim Tarihi: 21.12.2020

42 Köpek Pamuk'a işkenceyle ilgili verilen para cezası dört taksitle ödenebilecek, <https://yesilgazete.org/kopek-pamuka-iskenceyle-ilgili-verilen-para-cezasi-dort-taksitle-odenebilecek/>, Erişim Tarihi:21.12.2020

43 Samsun'da ön bacakları kesilmiş halde bir köpek bulundu: Hayvan hakları yasası nerede?, <https://yesilgazete.org/samsunda-on-bacaklari-kesilmis-halde-bir-kopek-bulundu-hayvan-haklari-yasasi-nerede/>, Erişim Tarihi:21.12.2020

44 CHP hayvan haklarına ilişkin dört farklı yasa teklifini meclise sundu, <https://yesilgazete.org/chp-hayvan-haklarina-iliskin-dort-farkli-yasa-teklifini-meclise-sundu/>, Erişim Tarihi: 22.12.2020

Türk Ceza Kanunu'nda, Hayvanları Koruma Kanunu'nda, İl Özel İdaresi Kanunu ve Büyükşehir Belediye Kanununda değişiklikler öngören yasa teklifinde hayvan öldürme, eziyet ve kötü muamele gibi fiiller TCK kapsamına alındı. Bir diğer yandan, Büyükşehir Belediyesi Kanununda teklif edilen değişikliklerle Büyükşehir Belediyesinin görevleri arasına hayvan bakım evleri ve kısırlaştırma merkezleri açmak ibaresi eklenmek isteniyor. İl Özel İdaresi Kanununda öngörülen değişiklik ile de belediye sınırları dışında kalan alanda hayvanlarla ilgili çalışma yapmaya İl Özel İdaresi yetkili olacak. Bu kapsamda belediye sınırları dışında kalan alanlarda hayvanlara ilişkin kimin çalışma yapacağı sorununun ortadan kalkması hedefleniyor.

Ayrıca Büyükşehir Belediyeleri ve İl Özel İdareleri bütçelerinde hayvanlarla ilgili yapacakları çalışmalar için pay ayırmak zorunda olacaklar. Kanunun adının Hayvan Hakları Kanunu olacağını ifade eden Gülizar Biçer Karaca, "Kanunun adının değiştirilmesiyle, hayvanların da doğuştan gelen bazı haklara sahip olduğunun kabul edilmesi ve bir hukuk öznesi olmasa da can taşıyan, duygulu varlıklar olduğu kabul edilerek bir hukuk nesnesi yani eşya da sayılmaması amaçlanmıştır. 25 maddelik kanun teklifinde mevcut kanunda sorun olan düzenlemeler değiştirilmiştir." ifadelerine yer verdi.

Hayvanları Koruma Günü'nde 230 STK'dan Çağrı: Avcılık Yasaklansın⁴⁵

4 Ekim Hayvanları Koruma gününde ortak açıklama yapan 230 sivil toplum kuruluşu, yaban hayvanlarını öldürmenin spor, turizm, hobi ya da ihale konusu olamayacağını ve avcılığın tamamen yasaklanması gerektiğini söyledi. Avcılığın yasaklanması için imza kampanyası başlatılırken son 16 yıl içerisinde 500 bin kişinin avcılık sertifikası alması eleştirildi.

Bir diğer yandan hayvan hakları savunucuları, 4 Ekim'de hayvanlara yapılan işkencelere ve uzun zamandır çıkmayan hayvan hakları yasasına dikkat çekti.⁴⁶ Hayvanlara karşı işlenen suçlar karşısında yaptırımın sadece para cezası olduğu, bu yüzden suçların önlenemediği vurgulandı. Bu kapsamda hayvan hakkı ihlallerinin TCK kapsamına alınması ve hayvan hakları yasasının bir an önce görüşülmesi gerektiği ifade edildi.

2020'nin İlk Yedi Ayında, 297 Hayvanın Avlanması İçin İhaleye Çıktı⁴⁷

Tarım ve Orman Bakanlığı, 2020 yılının ilk 7 ayında Türkiye'nin dört bir yanında hayvanların avlanması için 21 ihaleye çıktı. Toplamda 189 yaban keçisi, 11'i yaban koyunu, 70'i geyik ve 27'si ceylan olmak üzere 297 hayvanın avlanması için ihale ilanı verildi. Ayrıca kınalı keklük, yaban tavşanı ve yaban domuzunu 10 yıllığına avlanması için ihaleye çıktı. İhalelerin toplam bedeli ise 17 milyon 145 bin 42 lira 48 kuruş. Hayvan Hakları Federasyonu yaptığı açıklamada diplomatlara, uluslararası kuruluş temsilcileri ve devlet misafirlerine ücretsiz avlanma imkanı sağlandığını vurguladı.

45 Hayvanları Koruma Günü'nde 230 STK'dan çağrı: Avcılık yasaklansın, <https://yesilgazete.org/hayvanlari-koruma-gununde-230-stkdan-cagri-avcilik-yasaklansin/>, Erişim Tarihi: 22.10.2020

46 Dünya Hayvanları Koruma Günü talebi: Yasal düzenleme yapilsın, <https://www.evrensel.net/haber/415629/dunya-hayvanlari-koruma-gunu-talebi-yasal-duzenleme-yapilsin>, Erişim Tarihi: 22.12.2020

47 2020'nin ilk yedi ayında, 297 hayvanın avlanması için ihaleye çıktı, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/2020nin-ilk-yedi-ayinda-297-hayvanin-avlanmasi-icin-ihaleye-cikildi-1752302>, Erişim Tarihi: 22.12.2020

Yıl içinde gelen tepkilerin ardından bazı ihaleler⁴⁸ iptal edilirken tüm tepkilere rağmen Bakanlık yeni ihaleler açmaya devam etti. Erzincan'ın farklı bölgelerinde bulunan 10 dağ keçisinin avlanması için 227 bin TL bedelle ihale Ağustos ayında açılırken⁴⁹ Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün yaptığı duyuruya göre, 'Avcılık Eğitim Kursu' açılacak ve 'aday avcılardan' da 203 lira 21 kuruş ücret alınacak. Bu kapsamda, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın, 'av turizmi' kapsamında elde ettiği gelirin de her yıl katlanarak arttığı görüldü. Bakanlık, 2000-2001 sezonunda av turizmi kapsamında sadece 153 bin TL gelir elde ederken bu tutar 2005-2006 döneminde 1 milyon 618 bin, 2010- 2011'de 2 milyon 498 bin, 2016-2017'de 3 milyon 332 bin, 2017-2018 sezonunda 7 milyon 801 bin ve 2018-2019'da da 6 milyon 801 TL olarak kaydedildi. Bakanlığın 19 yılda hayvan katliamlarından elde ettiği toplam gelir 22 milyon 300 bin TL'yi geçti.

Bakanlık tarafından çıkarılan diğer ihalelerden bazıları ise şu şekildedir:

- Tarım ve Orman Bakanlığı 7. Bölge Müdürlüğü, Adana, Hatay, Kayseri, Mersin ve Niğde'de 97 yaban keçisinin,
- Tarım ve Orman Bakanlığı Kahramanmaraş Döner Sermaye İşletmesi, Kahramanmaraş'ta 2 kızıl geyik ve 3 yaban keçisinin,
- Tarım ve Orman Bakanlığı Çorum Şube Müdürlüğü, Çorum'da 4 kızıl geyiğin,
- Tarım ve Orman Bakanlığı Antalya Şube Müdürlüğü, Antalya'da 10 yıllığına yaban domuzunun,
- Tarım ve Orman Bakanlığı Adıyaman Döner Sermaye İşletmesi, Adıyaman'da 11 yaban keçisinin,
- Tarım ve Orman Bakanlığı 3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa'da 9 ceylanın,
- Tarım ve Orman Bakanlığı 5. Bölge Müdürlüğü Afyon Şube Müdürlüğü, Kütahya, Afyonkarahisar ve Eskişehir'de 35 kızıl geyiğin,
- Ankara Doğa Koruma ve Milli Parklar İl Müdürlüğü, Başkent'te 3 kızıl geyik, 1 yaban koyunun,
- Tarım ve Orman Bakanlığı 4. Bölge Müdürlüğü Muğla Şube Müdürlüğü, 25 yaban keçisinin,
- Tarım ve Orman Bakanlığı 9. Bölge Müdürlüğü Bolu Şube Müdürlüğü, Bolu'da 6 kızıl geyiğin,
- Tarım ve Orman Bakanlığı 8. Bölge Müdürlüğü, Konya ve Karaman'da 10 yaban koyunu ve 8 yaban keçisinin,
- Tarım ve Orman Bakanlığı Adıyaman Döner Sermaye İşletmesi, Adıyaman'da 11 yaban keçisinin,
- Tarım ve Orman Bakanlığı 3.Bölge Müdürlüğü, Şanlıurfa'da 18 ceylanın,
- Tarım ve Orman Bakanlığı 13. Bölge Müdürlüğü, Erzurum'da 10 yıllığına kınalı keklik ve yaban tavşanın avlanması için ihaleye çıktı.

48 Av ihalesi iptal edildi, 47 yaban keçisi kurtuldu, <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/av-ihalesi-iptal-edildi-47-yaban-kecisi-kurtuldu-6158527/>, Erişim Tarihi:22.12.2020

Tepkiler sonuç verdi; Tunceli'de dağ keçilerinin avlanması için açılan ihale iptal edildi, <https://t24.com.tr/haber/tunceli-de-dag-kecilerinin-avlanabilmesi-icin-acilan-ihale-iptal-edildi,890085>, Erişim Tarihi: 22.12.2020

Eskişehir'deki 18 Kızıl Geyik İçin Düzenlenen Av İhalesi Tepkiler Üzerine İptal Edildi, <https://ekolojibirligi.org/eskisehirdeki-18-kizil-geyik-icin-duzenlenen-av-ihalesi-tepkiler-uzerine-iptal-edildi/>, Erişim Tarihi: 22.12.2020

49 Bakanlık bu kez Erzincan'daki 10 dağ keçisinin avlanması için ihale açtı, <https://www.evrensel.net/haber/410958/bakanlik-bu-kez-erzincandaki-10-dag-kecisinin-avlanmasi-icin-ihale-acti>, Erişim Tarihi: 22.12.2020

Nesli Tükenen Kuşların Avlanmasına Oy Birliğiyle Karar Verildi⁵⁰

Elmabaş patka ve üveyik, Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN) tarafından hazırlanan kırmızı listede nesli tehdit altında olan türler grubunda yer alıyor. Bir türe nesli tehdit altında diyebilmek için o türün "hassas", "tehlikede" ve "kritik düzeyde tehlikede" kategorilerinden birinde yer alması gerekiyor. IUCN'nin hassas kategorisinde bulunan türlerden üveyik nüfusu son 40 senede yüzde 78, elmabaş patka nüfusu ise son 20 yılda yüzde 50 azaldı. Ancak, Merkez Av Komisyonu, nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan üveyik ve elmabaş patka kuş türlerinin avlanmasına izin verdi. Buna göre avcılar, bir av gününde 3 üveyik ve 2 elmabaş patka avlayabilecek. Bu durumun Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere aykırı olduğunu belirten doğa koruma örgütleri ise kararın iptali için yargıya başvurdu. Doğa Derneği Biyoçeşitlilik Araştırma Koordinatörü Şafak Arslan Türkiye'nin taraf olduğu Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin 6. ve 8. maddeleri gereği nesli tehlike altındaki türleri korumayı taahhüt ettiğini hatırlatarak Anayasanın 90. maddesinin ihlal edildiğini ifade etti ve Merkez Av Komisyonu'nun 21 üyesinin Arslan bu üyelerden 11'inin avcı, avcı temsilcisi, av derneği üyesi ya da avlak sahibi olduğunu vurguladı.

Av Turizmi Kapsamında 'Kotalar' Belli Oldu: 798 Yaban Hayvanı Öldürülecek⁵¹

Bir diğer yandan Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün Merkez Av Komisyonu kararları kapsamında Türkiye genelinde '2020-2021 Av Yılı Av Turizmi Uygulama Talimatı' ile avlanmasına izin verilen türler, kotalar, ücretler ve avlanma şekilleri belirlendi.

Av turizmi kapsamında 2020-2021 sezonunda Türkiye genelinde 398 erkek yaban keçisi, 25 hatalı boynuzlu şelek yaban keçisi, 45 dişi yaban keçisi, 12 melez yaban keçisi, 39 çengel boynuzlu dağ keçisi, 9 Anadolu yaban koyunu, 14 ceylan, 89 kızıl geyik, 167 karaca ve yüzlerce yaban domuzu avlanabilecek.

Canlı Hayvan İthalatıyla Üretim Bitiriliyor, Hayvanlara İşkence Ediliyor

4 Ekim 2020 günü 26 Bin angus, deniz yoluyla İskenderun Limak Porta getirilmiştir. Aynı gemi, 2018 yılında da 25 Bin angus ile Mersin Limanı'na yanaşmıştır. 13 Kasım 2019 tarihli Plan Bütçe Komisyonu'nda o işi bize bırakın diyen Bakan Pakdemirli "Besilik hayvan ithalatıyla ilgili de frene komple basmış durumdayız. 26 Ekim'den itibaren yeni kontrol belgesi vermiyoruz" şeklinde konuşmuştu. Canlı hayvanların sevkiyat süreçlerinde, hayvanlar işkence, eziyet ve kötü muameleye maruz kalmakta, öldükleri için yolda denize atılabilmektedir.

CHP Doğa Hakları'nın yaptığı açıklamada "Yerli üreticiler, besiciler yükselen maliyetler nedeniyle kriz yaşamaktadır. Canlı hayvan ithalatı nedeniyle, yerli hayvan ırkları tükenmekte, endüstriyel hayvancılık pik yapmakta, hayvanlar gemilerde eziyet çekmekte/ölmekte, iklim krizi derinleşmektedir" denildi.

⁵⁰ Nesli tükenen kuşların avlanmasına oy birliğiyle karar verildi, <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2020/07/09/nesli-tukenen-kuslarin-oy-birligiyle-avlanmasına-karar-verildi>, Erişim Tarihi: 22.10.2020

⁵¹ Av turizmi kapsamında 'kotalar' belli oldu: 798 yaban hayvanı öldürülecek, <https://tr.sputniknews.com/turkiye/202008191042679728-av-turizmi-kapsamında-kotalar-belli-oldu-798-yaban-hayvani-oldurulecek/>, Erişim Tarihi: 22.12.2020

07

DOĞAL, TARİHİ VE KÜLTÜREL KORUMA ALANLARI

Gökpınar Gölü İhaleye Açıldı⁵²

Sivas'ın Gürün ilçesinde yer alan Gökpınar Gölü'nün doğal sit alanı olarak tescil edilmesi için çalışmalar devam ederken, Sivas Valiliği "Gökpınar Gölü Bungalov Evleri Yapım İş'i" projesi için ihaleye çıktı.

Gürün halkı, coğrafi ve jeolojik özellikleri, sebebiyle eşine az rastlanır olan Gökpınar Gölü'nün aynı zamanda Gürün için kültürel bir miras olduğunu belirterek bölgenin koruma altına alınmasını, ihalenin iptal edilmesini ve ihale onaylandıysa bile inşaat faaliyetlerine başlanılmamasını talep etti.

Hasankeyf'te Baraj Sonrası Yaşanan Sorunlar

Tarihi Hasankeyf ile birlikte Batman'da şimdiye kadar en az 50 köyü sulara gömen ve toplamda 199 yerleşim yerini sular altında bırakan Ilisu Barajının ilk tribün açılışı yapıldı.

Hasankeyf Yaşatma Girişimi Ali Ergül'den edindiğimiz bilgilere göre;

Hasankeyf köprüsünün yarısı, antik kentle bağlantıyı sağlayan tek köprü de suya gömüldü. Mezopotamya'nın 5 bin yıllık tarihi olan ilk liman kenti Tel-Fafan/Tile-Navro [Çattepe] da tamamen su altında kaldı. Barındırdığı bitki ve hayvan çeşitliliği nedeniyle 2019'da "milli park" ilan edilen Botan Vadisi'nin önemli noktaları da suya gömüldü. Baraj nedeniyle köylerle kent arasındaki mesafeler uzatıldı. İnsanlar bölgeyi terk etmek zorunda bırakıldı. Vadilerde ise hayvancılık yapılamaz duruma geldi.

Baraj sularının yüzde yüz kotasına getirilmesi nedeniyle Küçük Saray'da su sızmaları yaşanınca, su kotası düşürüldü. Milyonlarca balık suların çekilmesinden dolayı öldü

Sular altında kalan ve suların çekilmesi sonucu tekrar ortaya çıkan bazı evlerde insanlar tekrar yerleşti. Köylüler için yapılacak evlerin neredeyse hiçbiri bitmedi. Bazı köylerde inşaatlara dahi başlanmadığı için köylüler çadırlarda yaşıyorlar. İnşaatı devam eden bir çok köyde ise altyapı çalışmalarının olmamasından kaynaklı sorunlar yaşanıyor. Çocukların büyük bir kısmı eğitime ulaşamıyor.

Hem Hasankeyf merkezde hem de köylerde yapılan konutlara ek ahır yapılmadığı için hayvancılıkla geçimini sağlayan bir çok aile hayvanlarını satmak zorunda kaldı.

Sular altında kalmayan köylerle bağlantılarda sorunlar yaşanıyor. Arabalı feribotlarla geçiş sağlanıyor ancak bu feribotlarla ilgili bir düzenleme yapılmadığı için çok yüksek ücretler alınıyor. Göçerlerin geçiş güzergahları kapandığı için ciddi sorunlar yaşanıyor

⁵² Sivas Valiliği, doğal sit alanı olmayı bekleyen Gökpınar Gölü'nü ihaleye açtı, <https://www.evrensel.net/haber/403906/sivas-valiligi-dogal-sit-alani-olmayi-bekleyen-gokpinar-golunu-ihaleye-acti>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

Baraj suların tutulması döneminde ortaya çıkan ancak toplanmayan çöp yığınları suların çekilmesiyle ciddi bir sorun teşkil ediyor.

Baraj göletinde oluşan nemden ve değişen iklimden dolayı sert rüzgarlar yaşanıyor. 5 kentin biyolojik arıtmadan geçmeyen atık suları baraj göletinde koku oluşturuyor. Temiz suya erişim hem ilçe merkezinde hem de köylerde ciddi bir problem.

Doğal Alanlar Yapılaşmaya Açılıyor

16 Mart'ta yayınlanan yönetmelik değişikliği ile koruma altındaki doğal alanların yapılaşmaya ve yüksek yoğunluklu faaliyetlere açılması planlanıyor. Hükümet, bir yandan doğal sit olarak ilan ettiği bölgeleri merkezi hamlelerle yönetimi altına alıyor, yönetmelik ve ilke kararları ile bu alanları yapılaşmaya açmaya çalışıyor; buna ilişkin toplumsal tepkilere ise bunun adının koruma olduğunu söylüyor.

Cumhurbaşkanı Sit Alanını İmara Açtı

Bodrum'un Ortakent Mahallesi'nde mülkiyeti hazineye ait iken özelleştirme kapsamına alınan 3. Derece sit alanı ve mera vasfı taşıyan 1 milyon 102 bin 306 metrekarelik bir alanla ilgili hazırlanan imar planları Cumhurbaşkanlığı'nın 20.08.2020 tarihli kararnamesiyle onaylandı. Söz konusu imar planlarında, konut alanı, otel, ticaret, turizm-ticaret-konut karışık, sağlık tesisi, içme suyu tesisi, atık su tesisi, cami, okul vb. kullanımlar öngörüldü.

Hukuken Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 1/5000 ve 1/1000 ölçekli planlar üzerinden İlçe Belediyesi ya da Çevre Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanıp onaylanabilecek planlar, Cumhurbaşkanlığı tarafından hazırlanıp, onaylandı.

Söz konusu arazi, geçmiş dönemde TOKİ'ye devredilmek istenmiş ancak yurttaşların yoğun muhalefeti nedeniyle vazgeçildi.

Dertleri Salda'yı Nasıl Koruruz Değil Nasıl Kullanırız

Çevre ve Şehircilik Bakanlığının, Salda Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi 1/25000 Ölçekli Nazım İmar Planını onayladığı duyuruldu. Nazım İmar Planı, Salda Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesinin (ÖÇK) tamamını kapsıyor.

Planın onaylandığına dair açıklamalarda yer alan ifadelerin aksine imar planı Salda'nın korunması değil kullanılması için düzenlenmiştir. Salda'nın korunabilmesi için, kitle turizminden uzak tutulması gerekmektedir. Oysa mevcut planlar bu alana daha çok turisti yönlendirme ve bu alanda daha çok turisti ağırlayabilecek mekânsal ve yapısal çözümleri sunabilme amacı taşıyor. Bu durum ise, korunacağı iddia edilen alanın, kaldıramayacağı bir kirlilik ve ekolojik baskıyla karşı karşıya kalması riskini doğuruyor.

Valiliğin açıklamasında, göl çevresinde doğal alanlar ve köyler arasında bisiklet yolları ve yürüyüş rotaları önerildiğinden söz edildi, ancak göl çevresi 1. Derece doğal sit alanı olup buralarda herhangi bir yapılaşma yasaktır. Bisiklet yolları ve yürüyüş yollarında hangi malzemenin kullanılacağı önem arz etmektedir. Çünkü zaten Salda'nın kumlarına yalın ayakla basılması bile bölgeye zarar veriyor. Bu açıdan bölgeye yürüyüş ve bisiklet yolları yapılması Saldanın korunması için olması gereken kapasiteyi aşacaktır.

Nemrut Kalderası Milli Parkında Betonlaşma Tehlikesi

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından 'Nemrut Kalderası Tabiat Anıtı Çevre Düzenleme İş'i' adı altında yapılan ihaleyi alan firma, betonarme yapı inşaatına başladı. Bitlis il sınırlarında bulunan 1. Derece Doğal Sit Alanı, Ramsar Alanı [Uluslararası Öne Sahip Sulak Alan], Tabiat anıtı statülerine sahip Nemrut Dağı Krater Gölü ve Kalderasında, gelen turistlerin kullanımına yönelik olarak betonarme tuvalet ve sosyal tesis inşaatı kamuoyunda tepki ile karşılandı.

Nemrut Dağı Krater Gölü ve Kalderasında yapılan betonlaştırma çalışmaları, Salda'daki tahribatla aynı öneme sahiptir. Bu nedenle, alanın betonlaşmasına, kitlesel turizme açılmak suretiyle tahribata uğratılmasına yol açacak uygulamalardan kaçınılmalıdır. Bölgenin iklimsel özellikleri de dikkate alınarak ahşap, kesme taş vb. malzemelerle ile bölgeye giden insanların ihtiyaçlarını karşılayabilecek yapı çözümleri tercih edilmelidir.

Munzur Gözelerinde Peyzaj Çalışmalarına Tepki⁵³

Doğal sit alanı ve kutsal ziyaret yeri olan Munzur Gözeleri, Tunceli Valiliği tarafından hazırlanan projeyle yapılaşmaya açılıyor. Proje kapsamında dükkan, yapısal ve bitkisel peyzaj işleri, piknik yeri, ahşap köprüler, 200 araçlık otopark, kesimhane, pişirme evi-mutfak, yönetim, büfe, tuvalet, kamp alanı ve arıtma tesisi yapılmak isteniyor.

Kutsal ziyaret ve inanç merkezi olan Munzur Gözeleri aynı zamanda 1'inci derece doğal sit alanı içerisinde yer alıyor.

Kutsal Mekan Halvori Gözeleri Kitlesel Turizme Açılmak İsteniyor

Munzur Milli Parkı içinde koruma altında olan Halvori gözelerinin turizme açılması için çalışma başlatıldı. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Bölge Müdürlüğü tarafından Halvori Gözeleri'nin turizme açılacağı ve bungalov ev tipi otel işletmeciliği için resmî süreç başlatıldığı iddia ediliyor.

Validebağ Korusu'nun Üsküdar Belediyesine Tahsisine Tepki⁵⁴

Validebağ Korusu'nun Üsküdar Belediyesine tahsis edilmesine tepki gösteren Validebağ gönüllüleri, korunun temizliği için tahsise gerek olmadığını, bunun alanı ranta açmanın adımları olduğunu belirtti.

Milyon Yıllık Erzurum Narman Kanyonu Önünde Beton Tesis Yapıyorlar⁵⁵

UNESCO'ya jeopark olarak önerilen Erzurum'un Narman ilçesindeki kırmızı peribacalarının bulunduğu vadinin girişine Narman Belediyesi tarafından iki katlı turistik tesis yapılıyor. Jeoloji Mühendisleri Odası Dipsiz Göl ve Salda Gölü'nde yapılan tahribatın bir benzerinin Narman Kanyonu'nda da yaşandığını açıkladı.

53 Munzur'u talan etmek için milyonlar harcanacak, <https://www.birgun.net/haber/munzur-u-talan-etmek-icin-milyonlar-harcanacak-305322>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

54 Validebağ Korusu'nun Üsküdar Belediyesine tahsisine tepki, <https://www.evrensel.net/haber/405125/validebag-korusunun-uskudar-belediyesine-tahsisine-tepki>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

55 Milyon yıllık Erzurum Narman Kanyonu önünde beton tesis yapıyorlar, <https://www.evrensel.net/haber/404656/milyon-yillik-erzurum-narman-kanyonu-onunde-beton-tesis-yapiyorlar>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

Diyarbakır'da UNESCO Mirası Hevsel Bahçelerine Moloz⁵⁶

Diyarbakır'ın tarihi surlarıyla birlikte, 2015 yılında Türkiye'nin 14'üncü miras alanı olarak Dünya Mirası Listesi'ne eklenen Hevsel Bahçeleri, Dicle Nehri kıyısına dökülen hafriyatla kirletiliyor.

Dipsiz Gölü Yok Eden Defineciler, Yeşildere Kilisesini de Talan Etti⁵⁷

Gümüşhane'de merkeze bağlı Yeşildere köyü Sığırlı Mahallesi'ndeki tarihi Yeşildere Kilisesi kaçak definecilerin uğrak yeri oldu. Doğu batı doğrultusunda bazilikal planlı, tek apsis, nefli ve beşik çatılı kesme ve moloz taş malzemeli kilisenin iç ve dışında kaçak kazı yapan defineciler çukurlar kazdı, duvarları oyarak freskleri tahrip etti. 5 yıl öncesine kadar doğal yapısını koruyan kilise, kazılar sonucu büyük hasar aldı.

Olimpos İmar Planlarına Tepki: Kaçak Yapılaşmalar Yasallaşacak⁵⁸

Antalya'nın Kumluca ilçesindeki Olimpos'ta Kültür ve Turizm Bakanlığınca onaylanarak askıya çıkarılan koruma amaçlı imar planı tartışmalara neden oldu. Olimpos'un 2'nci derece sit alanı olan bir bölgesi 3 üncü derece sit alanına dönüştürüldü. İmar planlarına ve sit değişikliğine ilişkin Antalya Kent İzleme Platformu tarafından yapılan açıklamada, bu tür planlamaların çevredeki kaçak yapılaşmanın önünü açacağı, 2017 yılında alınan Koruma Kurulunca 2'nci Derece Arkeolojik sit alanı kararının 3 üncü dereceye düşürülmesi kararının iptali için yasal yollara başvurulacağı belirtildi.

Kuş Cennetine RES Yapacaklar!⁵⁹

Kocaeli ve Bursa sınırları içerisinde yapılması planlanan RES projesine 9 günde ÇED gerekli değildir kararı verildi. Proje alanında nesli tükenmekte olan birçok kuş türü yaşıyor.

4 Şehirde Bazı Alanlar "Kesin Korunacak Hassas Alan" İlan Edildi⁶⁰

Resmi Gazete'de yayımlanan kararlara göre, Kayseri'nin Yeşilhisar, Yahyalı ve Develi ilçe sınırlarında bulunan Sultan Sazlığı Sit Alanı, Van'ın Edremit ve Gevaş ilçe sınırlarındaki Dönemeç Sazlıkları Potansiyel Doğal Sit Alanı, Sivas'ın Hafik ilçesindeki Hafik [Büyük] Gölü Potansiyel Doğal Sit Alanı ve Giresun'un Yağlıdere ilçesindeki Gölyanı Yaylası Doğal Sit Alanı, koruma statülerinin yeniden değerlendirilmesiyle "kesin korunacak hassas alan" olarak tescil ve ilan edildi.

Şanlıurfa'nın Birecik ilçesindeki bazı alanlar ise "Yaban Hayatı Geliştirme Sahası" olarak belirlendi.

56 Diyarbakır'da UNESCO mirası Hevsel Bahçelerine moloz, <https://www.evrensel.net/haber/404996/diyarbakirda-unesco-mirasi-hevsel-bahcelerine-moloz>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

57 Dipsiz Göl'ü yok eden defineciler, Yeşildere Kilisesi'ni de talan etti, <https://www.birgun.net/haber/dipsiz-gol-u-yok-eden-defineciler-yesildere-kilisesi-ni-de-talan-etti-301256>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

58 Olimpos imar planlarına tepki: Kaçak yapılaşmalar yasallaşacak, <https://www.birgun.net/haber/olimos-imar-planlarina-tepki-kacak-yapilasmalar-yasallasacak-301386>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

59 Kuş cennetine RES yapacaklar!, <https://www.birgun.net/haber/kus-cennetine-res-yapacaklar-301601>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

60 4 Şehirde Bazı Alanlar "Kesin Korunacak Hassas Alan" İlan Edildi, <http://m.bianet.org/bianet/ekoloji/224213-4-sehirde-bazi-alanlar-kesin-korunacak-hassas-alan-ilan-edildi>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

Tarihi Yedikule Bostanı Hobi Bahçesi Yapmak İçin Yıkılıyor⁶¹

Fatih'teki tarihi Yedikule Bostanları'nda bulunan ve tarihi 1735'li yıllara dayanan 7 bin 538 bin metrekairelik bostan arazisinin Fatih Belediyesi tarafından hobi bahçesine dönüştürüldüğü ortaya çıktı.

Tarihi Yarımada'ya Yol Açılmasına Tepki⁶²

Ordu Perşembe'de birinci derece arkeolojik, ikinci derece doğal sit alanı Yason Burnu'na yapılmak istenen "çevre düzenleme projesi"ne çevreciler tepki gösterdi.

Cumhuriyet Tarihinin İlk Toplu Konut Projesi: Saraçoğlu Mahallesi

Saraçoğlu Mahallesi'ndeki kent mücadelesi 90'lı yıllarda başladı. Yargıya taşınan süreç ise halen devam ediyor. Önce mahallenin satışı için karar alınmış, sonrasında riskli alan ilan edilmişti. Riskli alanın iptali için açılan davada mahkeme davacıları haklı bularak bu kararı iptal etmişti. Ancak bu karar tanınmayarak bölge tekrar riskli alan ilan edildi ve yine karar mahkeme tarafından iptal edildi. Sonrasında lojman statüsü kaldırıldı ve bölgenin ekonomiye kazandırılması amacıyla Maliye Bakanlığına, sonra da satışa konu edilerek bölge Emlak Gayrimenkul Yatırım Ortaklığına devredildi. Ancak, ihale ile yapılmak istenen satışa karşı da mahkeme iptal kararı verdi.

Mahalle 2015 yılında zorla tahliye edilerek, insansızlaştırıldı. Koruma Amaçlı İmar Planı mahkeme tarafından iptal edilmesine rağmen iptal gerekçeleri dikkate alınmadan aynı içerikte tekrar bir plan hazırlandı. Yapılan bu plana karşı açılan dava devam ediyor.

Mahalle ile ilgili bir diğer süreç ise restorasyon projesi ile ilgilidir. Mart ayında Koruma kurulundan tadilat ve rant projesi niteliği taşıyan restorasyon projesi ile ilgili çıkarılan kararlar da yargıya taşındı. Binaların bir bölümüne ciddi müdahaleler yapılırken yaşam alanları otele, ticarethaneye ve işyerlerine dönüştürülüyor.

Heybeliada Beton Ada Oldu! Plaja 50 Ton Beton Döküldü⁶³

Doğal sit alanı olan Heybeliada'da Asaf Plajı'na beton dökülerek denizin doldurulduğu ortaya çıktı. Plaja yakın ağaçlı mesire alanında da yapılaşma olduğu kaydedildi.

Tarihi Yapıların Üzerine Hafriyat Döküp İnşaat Yaptılar!⁶⁴

Antalya'nın Kaş İlçesi, Bayındır ve Belenli Köyleri arasındaki bir özel çevre koruma bölgesinde Mika South isimli bir inşaat şirketinin Notos KAŞ projesi kapsamında kaçak yapılar inşa ettiği ortaya çıktı. 2500 yıllık tarihi olan bir bölgede, Tarihi kalıntıların üzerine hafriyat dökülerek yapılan kaçak inşaat için yüzlerce zeytin ağacı da kesildi.

61 Tarihi Yedikule Bostanı hobi bahçesi yapmak için yıkılıyor, <https://yesilgazete.org/blog/2020/05/04/tarihi-yedikule-bostani-hobi-bahcesi-yapmak-icin-yikiliyor/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

62 Tarihi yarımada'ya, yol açılmasına tepki, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/tarihi-yarimadaya-yol-acilmasina-tepki-1735957>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

63 Heybeliada beton ada oldu! Plaja 50 ton beton döküldü, <https://www.milligazete.com.tr/haber/4305400/heybeliada-beton-ada-oldu-plaja-50-ton-beton-dokuldu>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

64 Salgın günlerinde de talan hız kesmiyor: Tarihi yapıların üzerine hafriyat döküp inşaat yaptılar!, <https://sol.org.tr/haber/salgin-gunlerinde-de-talan-hiz-kesmiyor-tarihi-yapilarin-uzerine-hafriyat-dokup-insaat>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

Datça'nın Kalbine Yapılaşma Hançeri⁶⁵

Datça'da Alavara Koyu'nun sit derecesi düşürüldü. Karar, bölgedeki doğal hayatı ortadan kaldıracak yapılaşmanın önünü açıyor. Resmi Gazete'de yer alan kararla "Nitelikli Doğal Koruma Alanı" olarak anılan alanlarda turizm tesis yapılarına yol verildi. Ayrıca "Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı" statüsüne düşürülerek madencilik faaliyetlerinin önü açıldı. Muğla Çevre Platformu Datça Meclisi karara karşı imza kampanyası başlattı.

Ölüdeniz ve Kayaköy'de Jeotermal Sondajı⁶⁶

Muğla'nın Fethiye ilçesinde, Arkeolojik Sit ve 1'inci Derece Doğal Sit içerisinde bulunan Ölüdeniz Plajı Lagünü'nde iki tane, Kayaköy Mahallesi Soğuksu Plajı mevkiinde bir tane, Delikliburun/Gemiler Sahili içerisinde bir tane ve Darboğaz Plajı kuzeyindeki Oyukbaşı Tepesi mevkiinde iki tane olmak üzere her biri en az 10 bin metrekarelik alanı kaplayan 6 adet jeotermal sondaj kuyusu açılması için iş insanı Abdulvahap Çelik'e izin ve ruhsat verildi.

Antik Kente JES Tehdidi⁶⁷

Aydın Karacasu'da bulunan, UNESCO Dünya Mirası listesine giren dünyaca ünlü Afrodisias Antik Kenti'nin bulunduğu bölgede jeotermal kaynak aramak için ÇED süreci başladı.

Karaca Koruma Sahası'na Maden Ocağı

İzmir Bayındır'daki karacaların yaşam alanı olan yaban hayatı koruma ve geliştirme sahasında kurşu ve çinko çıkarılacak maden ocağı projesine ÇED Olumlu kararı verildi. Söz konusu sahada karaca türünün çoğalmasını hedefleyen 2012 tarihli planlar bulunuyor.

⁶⁵ Datça'nın kalbine yapılaşma hançeri, <https://www.birgun.net/haber/datca-nin-kalbine-yapilasma-hanceri-298680>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

⁶⁶ Ölüdeniz ve Kayaköy'ün katliamına ruhsat!, <https://www.birgun.net/haber/oludeniz-ve-kayakoy-un-katliamina-ruhsat-298568>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

⁶⁷ Antik kente JES tehdidi, <https://www.birgun.net/haber/antik-kente-jes-tehdidi-298500>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

08

İMAR, YAPILAŞMA VE KENTLER

Deprem Konutları İçin Orman Vasfı Kaldırıldı

26.11.2020 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararları ile İzmir Bayraklı ve Bursa İnegöl ilçelerindeki bazı alanların orman sınırı dışına çıkartılmasına karar verildi.

İzmir'in Bayraklı ilçesinde tapuda orman olarak kayıtlı 375 hektarlık alanda deprem konutları inşa edileceği iddia edildi. Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği (TMMOB) İzmir İl Koordinasyon Kurulu, konut yapılacak alan için, Yamanlar dağından başlayan ve yaklaşık bin 750 hektarlık su toplama havzasına sahip Laka Deresi Havzası içinde kaldığını belirterek sel felaketine dikkat çekti.

Cumhurbaşkanlığı, bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasına hiçbir yarar görülmediği, tarım alanına dönüştürülmesi mümkün olmadığı, "orman niteliğini kaybettiği" gerekçesiyle bu alanların orman sınırları dışına çıkarılmasına karar verdi. İklim krizi, iklim değişikliğine bağlı aşırı doğa olaylarıyla mücadele kapsamında acil önlemler alınması gereken dönemde, AKP iktidarı ormansızlaştırma politikaları yürütmektedir. Bu durum kamusal varlıklarımızın korunması, artırılması ve geliştirilmesi; sosyal hukuk devletinin ödünsüz olarak yaşama geçirilmesi ilkelerine de aykırıdır. Anayasanın 169. maddesinin birinci fıkrası gereğince Devlet, doğal kaynaklarımızın en önemlilerinden birisi olan ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gereken tedbirleri alıp kanun koymak ve bütün ormanların gözetimi ödevini yerine getirmek zorundadır.

Millet Bahçeleri Deprem Toplanma Alanı Değildir

Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum 17.08.2020 tarihli açıklamasında "Millet bahçelerimizin her biri aynı zamanda birer toplanma alanıdır. İstanbulumuzun her ilçesinde en az bir tane millet bahçesi projemiz var. Olası depremlerde millet bahçelerimizde afete ilişkin alt yapıyı da hazırlamaya gayret gösteriyoruz. İstanbul'da 15 milyon 200 bin metrekarelik alanda millet bahçelerimiz, yaşanacak olası bir depremde İstanbulumuz için de toplanma vazifesi görecekler" dedi.

CHP Doğa Haklarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Ali ÖZTUNÇ, Bakanın açıklamasına cevaben yaptığı açıklamada "AKP iktidarı bugüne kadar deprem gerçeğini unutmamıştır. Deprem gerçeğine rağmen hiçbir yatırım yapmayan AKP iktidarı şimdi milleti bir kez daha kandırmak için Millet Bahçelerini öne sürmektedir. Millet Bahçelerinin, deprem toplanma alanı olabilmesi için altyapısı yeterli midir? Bu bahçeler deprem toplanma alanı olarak mı inşa edildi? Kentlerdeki deprem toplanma alanlarını imara açarak AVM ve rezidans diken AKP şimdi de millet bahçeleri ile milleti kandırmaya çalışıyor. Kentlerdeki deprem toplanma alanları ranta kurban edildi. Bakanın açıklaması dostlar bizi alışverişte görsün mantığı ile yapılmıştır." dedi.

Toplanma Alanı Belirleme Kriterleri

Dünyanın birçok yerinde acil bir durum karşısında insanların toplanacağı alanlar belirlenirken, riskler

değerlendirilmektedir. Bakanlığın hiçbir risk değerlendirmesi yapmadan, arama-kurtarma, ilkyardım ve diğer temel ihtiyaç malzemelerinin bulunduğu üniteleri taşıması gereken, yurttaşların kolayca erişebileceği konuma sahip olan alanları toplama alanı olarak belirlenmesi gerekirken imara açması, mevcudiyeti ve meşruiyeti sorgulanan millet bahçelerinin reklamını yapması kabul edilemez.

Rant Değil Ön Tedbirlilik

17 Ağustos depremi sonrasında toplanma alanı olarak belirlenen alanları imara açan AKP İktidarı, kentsel dönüşüm projelerini rant projelerine dönüştürmüştür. Ön tedbirlilik ilkesi gereğince Afet riskini azaltma politikaları belirlenmeli, bilimsel ve objektif verilere göre hazırlanan raporlara dayanarak afet riski tespit yapılmalı, bu doğrultuda iyileştirme ya da kentsel dönüşüm uygulamaları yapılmalıdır.

TOKİ Açıkladı: 46 Millet Bahçesinin Toplam Maliyeti 1 Milyar 688 Milyon Lira⁶⁸

Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ), tamamlanan ve uygulama aşamasında olan 46 millet bahçesinin toplam maliyetinin 1 milyar 688 milyon lira olduğunu açıkladı. 46 millet bahçesinden 11'i tamamlanırken, bunların maliyetinin de 280 milyon 266 bin 700 lira olduğu belirtildi. Projelendirme aşamasında ise 126 millet bahçesi bulunuyor.

Haydarpaşa ve Sirkeci Garı'nın İBB'siz İhaleleri İptal Edildi⁶⁹

TCDD, Haydarpaşa ve Sirkeci garlarına ait yaklaşık 29 bin metrekarelik atıl halde bulunan depo alanlarını "ticari faaliyette kullanılmamak üzere" kiralamak amacıyla 4 Ekim 2019'de aylık kira bedeli 30 bin lira olarak ihale yapmıştı. Dört şirketin yer aldığı ihalede, finale İBB'nin iştirak şirketleri Kültür AŞ, İSBAK, Metro İstanbul ve Medya AŞ'den oluşan konsorsiyum ile Hezarfen Danışmanlık Limited Şirketi kalmıştı. İBB konsorsiyumu aylık 100 bin, Hezarfen Danışmanlık ise 300 bin TL teklif vermişti. İhale komisyonu, 15 gün içinde tarafların pazarlığa çağrılacağını açıklamış ama Komisyon sadece Hazerfen Danışmanlık Şirketi'ni davet etmiş ve ihalenin 350 bin TL kira bedeli karşılığı bu şirkete verildiğini açıklamıştı.

İBB'nin karara itiraz etmesi üzerine Danıştay 13. Dairesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun, "İstanbul halkına ait, İstanbul için çok manevi mekanlar" dediği Haydarpaşa ve Sirkeci gar alanları ihalesinden İBB iştiraklerinin usulsüz şekilde elenmesini hukuka aykırı buldu. TCDD tarafından iki gar alanının kültür ve sanat etkinliklerinde kullanılması amacıyla kiraya verilmesine ilişkin düzenlenen ihaleyle ilgili Bölge İdare Mahkemesinin kararı bozularak ihale iptal edildi.

Muğla Büyükşehir Belediye Başkanı: Gökova Körfezi'ni Parsel Parsel Satacaklar⁷⁰

Muğla'da yer alan Gökova Körfezi ile Marmaris, Milas ve Ula ilçeleri Doğal Sit alanlarının statüleri Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca değiştirilerek, marina ve yapılaşmanın önü açıldı. Bu karara Muğla Büyükşehir Belediyesi, 24 bin 171 hektarlık alanın yapılaşmaya açılacağı gerekçesiyle karşı çıktı.

68 TOKİ açıkladı: 46 millet bahçesinin toplam maliyeti 1 milyar 688 milyon lira, <https://yesilgazete.org/toki-acikladi-46-millet-bahcesinin-toplam-maliyeti-1-milyar-688-milyon-lira/>, Erişim Tarihi: 25.12.2020

69 Haydarpaşa ve Sirkeci Garı'nın İBB'siz ihaleleri iptal edildi, <https://yesilgazete.org/haydarpasa-ve-sirkeci-garinin-ibbsiz-ihaleleri-iptal-edildi/>, Erişim Tarihi: 25.12.2020

70 Muğla Büyükşehir Belediye Başkanı: SİT alanları imara açıldı; Gökova Körfezi'ni parsel parsel satacaklar, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/mugla-buyuksehir-belediye-baskani-sit-alanlari-imara-acildi-gokova-korfezini-parcel-parcel-satacaklar-1768671>, Erişim Tarihi:25.12.2020

Talan Sırası Gölbaşı'nda: Millet Bahçesi Adı Altında Sermayeye Peşkeş Çekilecek⁷¹

TMMOB Şehir Plancıları Odası (ŞPO) Ankara Şubesi, Gölbaşı Millet Bahçesi Projesine ilişkin yaptığı açıklamada "Sulak ve hassas alan niteliklerinden dolayı ulusal ve uluslararası mevzuat kapsamında korunan bu bölgede, Çevre Şehircilik Bakanlığı ve TOKİ işbirliği ile Mart ayında 'Millet Bahçesi' yapılması önerisi getirilmiş ve bölgedeki canlı çeşitliliğini ve havza bütünü tehlikeye atacak, doğal ve topografik yapıyı değiştirecek bir dizi kazı, dolgu ve inşaatlar gerektiren projeler üretilmiştir" ifadeleri yer aldı. Gölbaşı'nın "Özel Çevre Koruma Bölgesi" ilan edilen, Ankara ve Sakarya havzası bütünü için hayati öneme sahip Çökek Bataklığı, Mogan Gölü, Gölbaşı Düzlüğü (Sazlığı), Eymir Gölü ile bu sulak alanları besleyen akarsulardan oluşan bir bölge olduğunu da vurgu yapılan açıklamada, "Gölbaşı Düzlüğü Eymir ve Mogan Gölleri arasında doğal bir arıtma işlevi görmekte, birçok canlı türüne ev sahipliği yapmakta ve bazı kuş türlerinin üreme alanı ve bazı endemik bitkilerin dünya üzerindeki tek doğal yayılım alanı olup, korunması gereken hassas bir bölgedir" denildi.

Beyşehir Gölü Çevresi İmara Açılıyor⁷²

Türkiye'nin en büyük tatlı su gölleri arasında olan Beyşehir Gölü kenarındaki 188 hektarlık alanda plaj, marina, kamping alanı, bungalovlar ve çadır kamplı tesisler yapılacak. Konya ve Isparta sınırları içinde kalan 650 kilometrekare alana sahip Beyşehir Gölü'nde 188 hektarlık bir turizm bölgesi kurulacak. Gölün Karaburun mevkiine; plaj, marina, kamping alanı, bungalovlar ve çadır kamplı tesisler yapılacak. Projeye ilgili açıklama yapan Beyşehir Belediye Başkanı Adil Bayındır projeyi överken ifadeleri Göl'deki kirlilik sorunu ve su seviyesindeki azalma nedeniyle tepki topladı.

71 Talan sırası Gölbaşı'nda: Millet bahçesi adı altında sermayeye peşkeş çekilecek, <https://www.birgun.net/haber/talan-sirasi-golbasi-nda-millet-bahcesi-adi-altinda-sermayeye-peskes-cekilecek-302246>, Erişim Tarihi: 25.12.2020

72 Beyşehir Gölü çevresi imara açılıyor, <https://www.birgun.net/haber/beysehir-golu-cevresi-imara-aciliyor-298410>, Erişim tarihi:25.12.2020

İngilizlerle Nükleer Anlaşması

EÜAŞ'ye ait yurt dışında faaliyet gösteren **EÜAŞ International ICC**, İngiliz şirketi **Rolls-Royce** ile kompakt nükleer güç santrallerinin teknik, ekonomik ve hukuki uygulanabilirliği ile birlikte üretim imkânlarını değerlendirmek üzere bir mutabakat zaptı imzaladı.

Baraj Projesi için Köylülere Mera Alanlarını Boşaltma Baskısı

Çanakkale Kumarlar Köyü'nde baraj inşa etmek isteyen Doğu Biga Madencilik isimli şirketin, köylülere mera alanlarını boşaltmaları için baskı yaptığı iddia ediliyor.

Artvin'deki Maden ve HES Çalışmaları Devam Ediyor

Cengiz Holding'e ait Eti Bakır'ın işlettiği Artvin Cerattepe ve Murgul'daki maden sahalarında pandemi döneminde faaliyete ara verilmemesi üzerine; Yeşil Artvin Derneği, Cerattepe'deki maden faaliyeti nedeniyle Artvin'in içme suyu kaynaklarının zarar görmesi, madendeki işçilerin sağlıksız çalıştırılması gibi nedenlerle maden faaliyetlerinin durdurulması çağrısıyla kampanya başlattı.

Kapalı Yeraltı Madencilerine Maliyet Artışı Desteği

24 Mart günlü Resmi Gazetede, "Yer Altı Maden İşletmelerinde Meydan Gelen Maliyet Artışlarının Karşılanması Amacıyla Destek Verilmesine İlişkin Karar" yayımlandı. Bu karara göre, 12 Haziran 2019 ve 31 Aralık 2020 tarih aralığını kapsayan döneme ilişkin yeraltı maden işletmelerinde doğan zararların karşılanması amacıyla maden işleten kişilere ve çalışanlara destek verilecek.

Böylece İş Kanunu ve Maden Kanununda yer altı işlerinde çalışan işçiler için öngörülen asgari ödenmesi gereken ücret miktarına, çalışma sürelerine, fazla çalışma ve ücretli izne ilişkin düzenlemelerden kaynaklı maliyet artışları ve kömür fiyatındaki maliyet artışları karşılanacak. Bu kapsamda Soma'da yer alan kömür madenleri kapsamında Koç grubu ve İmbat Madencilik, Kütahya Tunçbilek'te yer alan kömür madeniyle Ciner grubu gibi pek çok şirket bu kapsamda destekten faydalanacak.

Mersin Karaduvar'da Polipropilen Fabrikası

Mersin'de doğayı kirleteceği iddiasıyla büyük tepkiye neden olmasına rağmen yapılmak istenen polipropilen tesisi için Toros Tarım A.Ş.'nin olduğu bölge Cumhurbaşkanı kararıyla Özel Endüstri Bölgesi ilan edildi.⁷³

⁷³ Eklî Haritada Sınırları Gösterilen Alanın TOROS Tarım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Mersin Özel Endüstri Bölgesi Olarak İlan Edilmesi Hakkında Karar, 28.03.2020 tarihli ve 31082 sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/03/20200328-9.pdf>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

Yatırım alanı olarak belirlenen saha içerisinde; halihazırda faaliyetini sürdürmekte olan TOROS Tarım Sanayi ve Tic. A.S. işletmesi, ilerleyen yıllarda yapımı planlanan Gelecek TOROS Tarım Gübre ve Kimyasal Tesis Yatırımları sahası ile CFS Petrokimya Sanayi Anonim Şirketi tarafından yapımı ve işletilmesi planlanan 500.000 ton/yıl kapasiteli TEKFEN Polipropilen Üretim Tesisi Yatırım sahası yer alıyor.

TEKFEN Polipropilen Üretim Tesisi Yatırım projesine 10 Mart 2020’de ÇED Olumlu kararı verilmiştir. Kararın iptaline ilişkin açılan ve Mersin 2. İdare Mahkemesi’nde görülen dava kapsamında Kasım ayı başında bilirkişi incelemesi yapıldı.

Söz konusu tesis, yerleşim ve tarım alanlarına 60 metre mesafede kurulmak isteniyor.

Kamilet Vadisinde Ne Oluyor?

Firmanın teknik hatalarından dolayı yükleme havuzunda biriken su savaklardan taşarak vadideki toprağı alıp dereye katmış, bu nedenle de yaklaşık 1,5 ay boyunca vadiden gelen dereye tamamen çamur akmıştır. Artvin Arhavi ilçesi sınırlarında MNG [meşhur Mehmet Nazif Günal] şirketi tarafından hayata geçirilmek istenen Orta HES projesinin yarattığı kirlilik üzerine Arhavi Doğa Koruma Platformu bileşenleri İl Çevre Müdürlüğü, Orman Bölge Müdürlüğü ve sorumlu firma yetkilileri hakkında suç duyurusunda bulundu.

Denizli Tavas’ta Jeotermal Projelerine Peşkeş Çekiliyor

Tavas’ta termik santrale karşı yapılan mücadelenin başarıyla sonuçlanmasının ardından, jeotermal sondaj projelerine peşi sıra “ÇED gerekli değildir” kararları verilmeye başladı. Tavas’ın Çiftlik, Altınova, Solmaz, Seki mahallerinde jeotermal çalışmaları yapılmak isteniliyor.

Çanakçı Deresindeki Beşinci Hes İçin Yapılan Başvuru Geri Çevrildi

Giresun’un Çanakçı ilçesinde yer alan Çanakçı Deresi’ne yapılmak istenen beşinci HES projesi için sunulan ÇED raporunu inceleyen Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, projenin mevzuata uygun olmadığı gerekçesiyle ÇED Sürecinin sonlandırılmasına karar verdi.

Sinop Nükleer Güç Santrali Borçla Yapılacak

Sinop İli Merkez ilçe Abalı Köyü, İnceburun mevkiinde EUAS International ICC Merkezi Jersey Adaları Türkiye Merkez Şubesi tarafından Sinop Nükleer Güç Santrali [NGS] projesi yapılmak istenmektedir.

• **Cumhurbaşkanı Japonlar Vazgeçti Demişti**

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan G-20 zirvesi kapsamında bulunduğu Japonya’da Nikkei Gazete’ye verdiği röportajında; “Sinop nükleer santral projesinde istediğimiz noktada değiliz. Japonlar tarafından hazırlanan fizibilite raporu bizim Enerji Bakanlığımız ve ilgili kurumlarımız tarafından incelendi. Bunun sonucunda maliyet ve takvim hedeflerimiz ile uyumlu olmayan bir tablo gördük” demiştir. Kamuoyunda, Sinop Nükleer Güç Santrali projesinin durdurulduğu konusunda bir beklenti oluşmuştur.

Ancak, proje ile ilgili EUAS International ICC Merkezi Jersey Adaları Türkiye Merkez Şubesi tarafından sunulan ÇED raporuna Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafında ÇED olumlu verilmiştir.

• **Milletlerarası Anlaşma Var Ama Japon Taraf Projeden Vazgeçti**

Türkiye’de planlanan ikinci nükleer güç santrali projesi için Türkiye ve Japonya arasında 3 Mayıs 2013 tarihinde “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Japonya Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti’nde Nükleer Güç Santrallerinin ve Nükleer Güç Sanayisinin Geliştirilmesi Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma” [Hükümetlerarası Anlaşma] imzalanmıştır.

• **Borçla Nükleer Santral Yapılacak**

Raporda, Japonlarla ortak yürütülüyor gibi anlatılıyor.

Tahmini proje bedeli 20 Milyar ABD Doları.

Proje finansmanının %70’i borç ile karşılanacak.

Finansmanın %30’u Japon Konsorsiyumu ve EÜAŞ ve/veya Türk Konsorsiyumu tarafından öz sermayesi ile karşılanacak deniliyor.

• **Her Yönüyle Dışa Bağımlı**

Teknolojisi yurt dışından gelecek, sermayesi dışarıya ait, hammaddeyi yurt dışından gelecek.

• **Uranyum’un Nereden Geleceği De Belirsiz**

ÇED raporuna göre, Nükleer santralde yakıt olarak uranyum dioksit [UO₂] kullanılacak olup, nükleer yakıtın Avustralya, Kuzey Amerika, Kazakistan, Rusya, Güney Afrika, Nijerya ve Namibya gibi tedarikçi ülkeler ile yapılacak olan uzun dönem anlaşmalar vasıtasıyla temin edileceğinden söz ediliyor.

• **Yer Lisansı ve Yer Raporu Hazırlanmamış**

ÇED raporunda yer alan bilgilere göre, projeye ait yer lisansı ve yer raporu bulunmamaktadır.

• **ÇED Raporu Hazırlayan Personel, Başkanı Olduğu Bölümü Referans Göstermiş**

Raporda, nükleer santralin radyolojik yayım analizinin, Hacettepe Üniversitesi Nükleer Enerji Mühendisliği Bölümü tarafından hazırlandığı söyleniyor. ÇED raporunu hazırlayan ekipte nükleer mühendis olarak gösterilen kişi, Nükleer Enerji Mühendisliği bölüm başkanı. Raporu hazırlayan personel, bölüm başkanlığını yürüttüğü birimi referans göstererek, nükleer santrali etkisiz göstermeye çalışmaktadır.

11 Eylül 2020 tarihli ÇED olumlu kararına karşı Nükleer Karşıtı Platform başta olmak üzere birçok yurttaş, ekoloji örgütü ve meslek örgütü tarafından dava açıldı. Sinop Nükleer Karşıtı platform bileşenleri tarafından açılan⁷⁴ davada, Samsun 3. İdare Mahkemesi tarafından bilirkişi incelemesi ve keşif için toplam 40.890,00 TL harç istenildi.

Ordu Ünye Üçpınar Maden Faaliyeti Hakkında Bilgi Notu

Ünye Üçpınar’da Maden Tetkik Arama [MTA] proje kapsamında IV. Grup Endüstriyel hammadde araması yapılmaktadır. Bu bağlamda, toplam 13241,1 hektarlık alanda yapılacak olan 50-350 m derinliklerinde değişen 38 adet sondaj planlanıyor. Söz konusu proje kapsamında, Ünye’nin Yeşilkent, Çiğdem

⁷⁴ 1 Milletvekili , 59 Bireysel katılımcı, 2 Belediye Başkanlığı [Sinop ve Ayancık],12 Sivil toplum örgütü ve meslek odası birlikte dava açmışlardır]

ve Üçpınar Mahallelerinde maden arama çalışmaları kapsamında sondaj yapılmak istenmektedir. Yurttaşların İtiraz Noktaları, sondaj noktalarının su kaynaklarının kaybolmasına, fındık bahçelerinin yurttaşların elinden alınmasına neden olacağı üzerinde toplanmaktadır.

- **Sondaj Noktaları, Su Kaynaklarını Kurutabilir**

Sondaj noktaları su kaynakları olan yerlere vuruluyor. Üçpınar köyü, sondaj vurulan yerlerden su ihtiyacını karşılıyor. Söz konusu bölge Ünye'nin içme suyunun karşılandığı havza. Proje tanıtım dosyasında, resmi kurum görüşlerinin alınmamış olması, bu konudaki denetimsizliğe işaret etmektedir.

- **Köylülerin Zilyeti Oldukları Fındık Bahçelerine İzinsiz Sondaj Vuruluyor**

MTA taşeron firma ile 40 adet 20 m'lik sondaj vurmak istediği iddia edilmektedir. Sondaj yapılmak istenen alanlar orman arazisi olarak kayıtlı olduğu için Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlı birimlerden izin alınmıştır. Ancak, söz konusu alanlarda tahminen 100 yıldır köylüler tarafından fındık üretimi yapılan fındık bahçeleri bulunmaktadır. Bu nedenle, köylülerin fındık bahçesi üzerindeki zilyetlik haklarına istinaden zilyet sahibi köylülerden izin alınmamıştır.

Proje tanıtım dosyasına göre, toplam 13241,1 hektarlık alanda yapılacak olan 50-350 m derinliklerinde değişen 38 adet sondaj planlanıyor. İddia edildiği biçimde, 40 adet sondaj yapılması ihtimalinde, mevcut ÇED Gerekli Değildir kararıyla bu çalışmanın yapılması çevre mevzuatına aykırıdır. Proje sahibinin, kapasite artışına ilişkin ÇED başvurusu yapması gerekmektedir.

- **Ruhsat Aşamasında Köylüler Yerlerinden Edilebilir**

Ruhsat aşamasında orman ücretini ödeyip köylüyü yerlerinden edebilirler. Böyle bir durumda, söz konusu fındık bahçelerinde zilyet hakkı olan yurttaşlar hak kaybına uğrayacaklardır.

- **Ordu'da Fındık Tarımından Vazgeçilmesi Anlamına Geliyor**

Alan altın madeni sahasına 5 km uzaklıkta ve bu büyüklüklerde ruhsatlar tüm dünyada ki fındığın %25'ini üreten Ordu'da fındık tarımından vazgeçilmesi anlamına gelmektedir.

Alamos Gold Kazdağlarından Ayırıldı mı?

Tarım Orman-İş Sendikası tarafından, Alamos Gold isimli firmanın Kazdağları'ndan çekildiği, firmanın tahkim yoluna başvurarak Türkiye'den tazminat alma yoluna başvuracağı iddia edildi. Söz konusu iddia hakkında açıklama yapan Alamos Gold'un Kaz Dağındaki şirketi Doğu Biga Madencilik bölgeden ayrıldıkları haberlerini yalanladı.

Kanadalı Alamos Gold firmasına ait olan Çanakkale İli Bayramiç ilçesi sınırlarındaki 82225 sicil ve 3295732 Erişim numaralı IV. Grup İşletme Ruhsatının 13.10.2019'da faaliyeti durduruldu. Firma, 28.12.2018 tarihinde ruhsat süresinin uzatımı için talepte bulundu, ancak şu ana kadar uzatım talebi kabul edilmedi.

Maden Firmalarına Sınır Aşımı İzin Getirecek Madde Geri Çekildi

Elektrik Piyasası Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin 6. maddesi TBMM Genel Kurulu görüşmelerinde geri çekilmiştir. Söz konusu madde yürürlüğe girseydi, maden firmalarının çalışma alanı ya da ruhsat alanları dışarısında çalışmaları meşru hale getirilecekti.

Sayıştay raporlarına göre maden politikalarına çekidüzen vermesi gereken AKP, torba yasalarla bu firmalara daha fazla yol açmak istemektedir. 2020 Mart ayında 305, Ağustosta 766, Kasımda 73 Adet saha ilana çıkarılmıştır. CHP Doğa Hakları'na yurttaşlar, çevre ve ekoloji örgütleri tarafından yapılan yardım başvurularının çoğunluğu; maden projesi girişimleri, vahşi madencilik uygulamaları ile ilgilidir. Bu bağlamda, Sayıştay'ın bulunduğu açıkları kapatmaya da yönelik olan 6. Maddenin çekilmesi olumlu bir gelişme olarak nitelendiriliyor.

Lastik Enerji Santralleri'ne Teşvik Maddesi Geri Çekilmiş Oldu

Elektrik Piyasası Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin tepki çeken bir diğer maddesi olan 13. Madde'de ise, TBMM görüşmeleri sırasında getirilen önergeyle değişiklik yapıldı. Önerge sonrasında getirilen madde ile biyokütle santrallerinde lastik atıkları yakılabiliyor olmasının önünü açacak yasa metni, tekliften çıkarıldı.

Kanun teklifi mecliste görüşülürken, Kocaeli, Düzce ve Erzincan'da yeni lastik yakma tesislerinin faaliyete geçeceği yönünde haberler yer almaya başlamıştır. Kocaeli Kartepe İlçesinde kurulmak istenen biyokütle santralinde lastik yakarak enerji elde edilecek olması yoğun tepki almıştır.

Babaeski'de Kömür Ocakları Açılmasın

Kırklareli ili Babaeski ilçesi Yenimahalle köyünde yani Babaeski Büyük Ovasında açılmak istenen kömür ocaklarıyla ilgili olarak Kırklareli Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne itiraz dilekçeleri verildi. Söz konusu ocaklardan elde edilecek kömürün, İnece Kömürlü Termik santralinde hammadde olarak kullanılacağı iddia ediliyor.

Tokat Erbaa'da Altın Madeni Projesine Karşı Mücadele Var

Tokat Erbaa İlçesi sınırlarındaki Sakarat ve Boğalı Yaylalarında, Verusa Holding ve bünyesinde bulunan Galata Altın İşletmeciliği A.Ş. tarafından yürütülmek istenen siyanürlü altın ve sülfirik asitli bakır madeni projelerine karşı, Erbaalı yurttaşlar ve sivil toplum örgütleri tarafından mücadele yürütülmektedir. Erbaa'da bulunan ve tüzel kişiliğe sahip birçok kurumun katılımıyla 4 Kasım'da Yeşil Erbaa Çevre Platformu kurulmuştur.

Verusa Holdingin 9 Ekim 2020 tarihinde KAP [Kamuoyu Aydınlatma Platformu]'a yaptığı bildirim ile ; söz konusu maden sahasındaki altın rezerv miktarının tespiti ile sahanın işlenebilir ve ticarete konu edilebilir nitelikte olup olmadığının anlaşılabilmesi amacıyla yetkili bir firmayla sözleşme imzalanarak jeofizik ve jeoloji çalışmalarına başlanmıştır.⁷⁵

Erzincan-Tunceli-Sivas-Malatya Hattında Maden Tehditi

Erzincan'ın İliç ve Kemaliye, Tunceli'nin Ovacık, Hozat, Pülümür, Sivas'ın Divriği, Kangal ve Malatya'nın Arapgir ilçelerini kapsayan bir alanda madencilik yapılmak isteniyor.

MTA'nın 2010 yılında hazırladığı raporda, "1990'lı yıllarda MTA tarafından belirlenen İliç-Çöpler bakır-altın sahası, o günkü güvenlik koşulları nedeniyle detaylı olarak çalışılmamış ve terk edilmiştir. Günümüzde ise özel sektör tarafından sondaj çalışmaları yapılan sahanın altın ve bakır açısından önemli

75 Özel Durum Açıklaması, <https://www.kap.org.tr/Bildirim/880544>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

olduğu ortaya çıkarılmıştır. Sahada 1.7 gr/ton Au tenörlü 71.600.000 ton altın rezervi bulunmaktadır. Bu rezervin metal altın içeriği ise yaklaşık 100 tondur” denildi.⁷⁶

İliç'te 10 yıldır süren madencilik faaliyetinin, Sivas, Tunceli, Malatya il sınırlarını da kapsayan, Munzur Dağlarını içine alan bir alanı kapsayacak olması, kamuoyunda geniş bir tepkiye yol açmıştır. Özellikle, İliç'teki vahşi madencilik ve sülfür ve silika gibi kimyasalların kullanılıyor olması, söz konusu firmanın Kemaliye'deki cevhere erişmesi durumunda, Güneyde Divriği, Arapgir, Doğu'da Pülümür'e kadar erişen bir üçgen içerisinde birçok yaşam alanının zarar göreceğine dair bir kaygıyla tepki topluyor.

UNESCO Listesindeki Koramaz Vadisindeki Maden Projesi

Unesco Dünya Miras Geçici Listesine dahil olan Kayseri ili sınırlarındaki Koramaz Vadisi'nde taşocağı kurulmak isteniyor. Ekim ayı içerisinde Koramaz Vadisi'ne de ismini veren Koramaz Dağı'na maden ocağı açılacağı haberi üzerine 19 Ekim 2020 tarihinde maden ocağından yaşam alanlarına zarar vereceğini belirten Küçükbüyüküz, Büyükbüyüküz ve Subaşı mahallelerinin sakinleri, maden ocağının kurulacağı alanda bir araya gelerek, maden ocağının faaliyete geçmemesi için eylem yaptılar.

Korgan'a HES Yapılmamalı

Ordu Korgan'da yapılmak istenen Balamir HES projesine karşı bölgedeki halk tarafından mücadele ediliyor. İmar planları kesinleşmeden inşaaata başlamak isteyen firma, bölge halkının itirazları üzerine durduruldu. İmar planları hakkında açılan dava devam ediyor. Bu arada, söz konusu HES projesinin planlandığı derede birden fazla HES projesi planlanıyor.

Kirazlıyayla'da Bilirkişi Raporuna Rağmen Yürütmeyi Durdurma Talebi Reddedildi

Bursa Yenişehir Kirazlıyayla Köyü'nde bakır-çinko-kurşun zenginleştirme tesisi ve atık barajı projesi için verilen ÇED Olumlu kararının iptali için açılan davada, bilirkişi heyeti, proje konusu tesisin yakın çevresindeki tarım üretimi olumsuz yönde etkilenir, projede meydana gelecek emisyonlar bölgedeki halkı olumsuz etkiler, bölge 1. Derece deprem kuşağındadır, diyerek olumsuz görüş bildirdi. Mahkeme bilirkişi raporuna rağmen yürütmeyi durdurma istemini reddetti.

Sahada ağaç kesimi yapılmasına izin veren olur kararları hakkında açılan ve Bursa 3. İdare Mahkemesi'nde görülen iki ayrı dava dosyası kapsamında, yürütmeyi durdurma kararları verildi.⁷⁷

Koca Madenciliğin Kazdağlarındaki Maden Projesi Hukuka Aykırı Bulundu

Atıkhisar Barajına 3 km mesafede Koza Altın madeni ÇED olumlu kararının iptali için İDA Dayanışma Derneğinin açmış olduğu dava kapsamında 3 Ekim 2020'de keşif incelemesi yapıldı. Bilirkişi raporunda, verilen ÇED Olumlu kararının hukuka aykırı olduğu yönünde görüş bildirildi.

Koza Altın Salgın Dinlemiyor: Eskişehir'e İkinci Siyanürlü Havuz Hazırlığı

Koza Altın İşletmeleri, Eskişehir Sivrihisar'da yaşam alanlarının yakınına siyanürlü ikinci atık depolama tesisi yapmak için girişimlerine başladı. Proje kapsamında 40 hektarlık alan içinde 1 milyon 750 bin metreküp kapasiteli atık depolama göleti inşa edilecek. Göletin yapılacağı yer Kaymaz Mahallesi

⁷⁶ Erzincan İli Maden ve Enerji Kaynakları, https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden_potansiyel_2010/Erzincan_Madenler.pdf, Erişim Tarihi: 28.12.2020

⁷⁷ Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin 2020/647 E ve 2020/648 E. Sayılı dosyaları

yakın mesafede. Kazmaz Mahallesi, kanser vakalarının yoğun olarak yaşandığı, kanser nedeniyle birçok ölümün meydana geldiği bir bölge olarak biliniyor.

Kızılcaköy'de JES İçin ÇED Onayı Verildi⁷⁸

Jeotermal enerji santrali (JES) yapılmasına karşı verdikleri mücadele ile gündeme gelen ve bu direniş sonrası JES çalışmalarını durduran Aydın Kızılcaköy'de JES yapımı yeniden gündeme geldi. JES için ÇED onayı verildi.

Akkuyu NGS'nin Üçüncü Ünitesi İçin İnşaat Lisansı

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Kasım ayında Akkuyu NGS'nin 3. ünitesi için inşaat lisansı verildiğini, 2023'te ilk reaktörün devreye alınacağını duyurdu.

Bilecik'te Bakır Madeni Genişletilmek İsteniyor: 36 Bin Ağaç Tehlikede

Bilecik Bozüyük Muratdere Köyünde madencilik nedeniyle 36 bin ağacın kesileceği iddia ediliyor. 1998 yılından beri faaliyet gösteren madeni 2012 yılında Stratex Madencilikten devralan Muratdere Madencilik San. ve Tic. A.Ş.'nin 2017 yılında kapasite genişletme amacıyla yaptığı ÇED başvurusu; 72.000 ekonomik değeri olan ağaç kesileceği ve **ekolojik dengeyi olumsuz etkileyeceği için ÇED olumsuz kararı ile sonuçlanmıştı**. Muratdere Madencilik tarafından hali hazırda işletilen bakır-molirdren maden tesisinin kapasite artırımına ve yeni tesisler yapılmasına Bilecik İl Genel Meclisi'nde 9'a karşı 12 kabul oyu verildi.

Arhavi Pilarget Vadisi'ne HES'e AKP-MHP Onayı

AB Enerji Üretim Şirketi tarafından Artvin'in Arhavi ilçesine bağlı Pilarget Vadisi'nde yapılmak istenen Saka I-II Hidroelektrik Santrali (HES) projesinin imar planı, 9 Ekim 2020 tarihinde yeniden Artvin İl Genel Meclisi'nde görüşülerek AKP ve MHP grup oylarıyla kabul edildi. AKP Arhavi İl Genel Meclis üyesinin grubuna karşı oy kullandığı oylama sonucunda 11'e 10 oyla HES için yapılan imar planı kabul edildi.

Korona Da İktidarı Durduramadı: Afşin'de Üçüncü Termik Santrale Onay

Kahramanmaraş'ta iki termik santralin bulunduğu Afşin'de üçüncü termik santral için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan 'ÇED Olumlu' kararı çıktı.

Filyos'a Termik Santral, Petrokimya Ve Kömür Depolama Tesisleri Yapılacak

Dünya Bankası için hazırlanan bir raporda ortaya çıktığı ileri sürülen bilgilere göre; Zonguldak'ın Filyos Vadisi'nde termik santrallerden çimento fabrikasına, petrokimya tesislerinden kömür-cevher depolama tesisine kadar bir dizi işletme açılması planlanıyor.

Muğla'daki 32 Jeotermal Sahasının İhalesinden Vazgeçildi

7 Ekim tarihinde yayımlanan Resmi Gazete'de, Muğla ili sınırlarında 32 adet Jeotermal saha (28 arama, 4 işletme) ihalesi ilan edilmişti. Söz konusu sahalarda, Muğla'nın Bodrum, Marmaris, Milas, Yatağan, Datça, Ortaca Dalyan, Menteşe, Seydikemer ve Ula ilçeleri sınırlarında yer alıyordu. Muğla

⁷⁸ Sermaye korona dinlemiyor, Kızılcaköy'de JES için ÇED onayı verildi, <https://www.evrensel.net/haber/402461/sermaye-korona-dinlemiyor-kizilcakoyde-jes-icin-ced-onayi-verildi>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

Valiliğinin, 15 Ekim tarihli Resmi Gazete’de yayınladığı ilanda, “İhale edilecek sahaların önemli bir kısmı Cumhurbaşkanlığı Kararları ile Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi olarak ilan edilen alanlarda kaldığı, ihaleyi kazanan kişi-firmaların izin almasında mevzuattan kaynaklı hak kaybına uğramaması için ihale öncesi Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın görüşü alınması gerektiği yönündeki gerekçesi ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 29. maddesi kapsamında iptal edilmiştir” denildi.

İbradı’da Mermer Ocağına Tepki ⁷⁹

Antalya’nın İbradı ilçesi mermer ocaklarının tehdidi altında. 2016 yılından beri ilçede hidroelektrik santrali (HES) ve rüzgar enerjisi santrali (RES) ile mücadele edilirken şimdi de mermer ocakları gündeme geldi.

İlbıra Dağında Boksit (Alüminyum) ve Diaspor Kristalleri Maden Çalışmaları

Ege Bölgesi’nin en büyük gölü Bafa ve Herakleia (Latmos) antik kentinin yakınında bulunan İlbıra Dağı madencilik faaliyetlerine açıldı.

İlbıra Dağı’nda boksit (alüminyum) madeni ve diaspor kristalleri çıkarılacağı belirtilen dağ, çam ve zeytin ağaçlarıyla kaplı, ayrıca endemik türde bitkilere de sahip.

Muğla Milas’taki Bafa Gölü’nün güney ve güneydoğusunda uzanan İlbıra Dağı, Herakleia (Latmos) antik kentinin doğal güzellikleriyle çevrili önemli bir tarih, kültür ve turizm merkezi. Dağ bunların yanı sıra kızılçam, fıstık çamı, Halep çamı, çınar, söğüt, kavak, zeytin, mersin, defne, kocayemiş, sandal, akçakesme, pırnal meşesi, keçiboynuzu, menengiç gibi çok sayıda ağaç türüne ve hayvan türüne ev sahipliği yapıyor. Bölgedeki zeytincilik faaliyetinin ve zeytin ağaçlarının zarar göreceğinden endişe ediliyor.

CHP Jeotermal Enerji Araştırma Komisyonu Kurdu

CHP Doğa Hakları ve Çevreden Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı bünyesinde, Jeotermal Enerji Araştırma Komisyonu kuruldu. CHP Doğa Hakları ve Çevreden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Ali ÖZTUNÇ tarafından yapılan açıklamada;

“CHP Doğa Hakları olarak yurdumuzun dört bir yanından doğa hakları ihlalleri ile ilgili şikayetler, yardım talepleri alıyoruz. Bu taleplere karşılık verip, yurttaşlarımıza yardım etmeye çalışıyoruz. Gelen yardımlara cevap vermek tekil anlamda bir derman yaratabiliyor. Ancak, bu tarz toplumsal çekişmeleri karşılayan, bu taleplere cevap veren strateji ve politikaları da inşa etmemiz gerekiyor. Bu nedenle, CHP Doğa Hakları bünyesinde araştırma komisyonları kurarak, tüm tarafları dinlemek, doğa için, toplum için, ülkemiz için müşterekleri aramak istiyoruz.

Jeotermal enerji son zamanlarda ülkemizde yoğun olarak tartışılan bir başlık. Geçtiğimiz aylarda Muğla’da bu yönde yapılmak istenen ihaleden, toplumsal tepki sonrasında vazgeçilmiştir. Aydın, Manisa, Denizli, İzmir illerimizde bu konuda birçok toplumsal uyuşmazlık, hak çatışmaları da yaşanıyor.

Tüm bu gelişmeleri daha iyi anlayabilmek için CHP Doğa Hakları bünyesinde, söz konusu uyuşmazlıkların yoğun olarak yaşandığı illerden milletvekili temsilcilerinden oluşan Jeotermal Enerji Araştırma

⁷⁹ Doğa, mermer ocakları için heba edilmesin!, <https://www.birgun.net/haber/doga-mermer-ocaklari-icin-heba-edilmesin-298522>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

Komisyonu'nu kurduk. Araştırma komisyonumuz ile jeotermal enerji ile ilgili konularda bilgi toplamak, araştırma yapmak, tedbirler geliştirmek ve önerilerde bulunmak amacını taşıyoruz. Komisyonumuz, Aydın, Manisa, Denizli, İzmir ve Muğla şehirlerinde saha incelemeleri yapıp, yaşanan süreçleri araştırarak sonraki süreçte de aktif olarak izlemesini gerçekleştirecek ve bu hususları raporlama ile kamuoyuyla paylaşacaktır. Bu çalışmaların, CHP'nin doğa hakları ve çevre politikalarını güçlendirmesini umut ediyoruz.” denildi.

Cumhuriyet Halk Partisi Jeotermal Enerji Araştırma Komisyonu Üyeleri

- 1.) Ali ÖZTUNÇ - Genel Başkan Yardımcısı - Kahramanmaraş Milletvekili
- 2.) Süleyman BÜLBÜL - Aydın Milletvekili
- 3.) Hüseyin YILDIZ - Aydın Milletvekili
- 4.) Haşim Teoman SANCAR - Denizli Milletvekili
- 5.) Mürsel ALBAN - Muğla Milletvekili
- 6.) Mahir POLAT - İzmir Milletvekili
- 7.) Ahmet Vehbi BAKIRLIOĞLU - Manisa Milletvekili
- 8.) Gizem ÖZCAN - Parti Meclisi Üyesi

Öztunç: Kapadokya Kanadalılara mı Peşkeş Çekilecek

Nevşehir Avanos'taki ağaçlandırma alanında altın aramak için ağaç kesilmesine tepki gösteren CHP Genel Başkan Yardımcısı ÖZTUNÇ: “Mesele öncelikle Avanos'u, sonrasında tüm Türkiye'yi ve dünyayı ilgilendiriyor. Her yıl on binlerce turisti ağırlayan Avanos'un ülke ekonomisine kattığı değer yetmiyor mu? Avanos'un altını eşelemenin kimlere ne faydası olacak ?” yorumunda bulundu.

Kapadokya'yı Bitirir

Kazdağlarını Kanadalı altın firmalarına peşkeş çeken AKP, şimdi de gözünü Kapadokya'ya dikti. Kapadokya'yı altın arama projeler ile, siyanürlü maden işletmeleriyle bitirecekler.

Kurda Kuzuyu Emanet Etmışler

Ruhsat sahibi CENTERRA isimli firma, Kanadalı. Kanadalı firmanın ağaçları kesip sondaj yaptığı alan, UNESCO Dünya Mirası listesinde bulunan Kapadokya'nın dibindeki Ziyaret Dağı'nda. Bu topraklar binlerce yıllık tarihe sahip. Kültürel açıdan gözbebeğimizdir. Önemli su kaynaklarını barındırıyor.

Firma yakın dönemde, 6 adet arama ruhsatının ihalesini almıştır. Avanos'taki ruhsatın yanı sıra 3 adet arama ruhsatı Niğde Altunhisar, 2 adet arama ruhsatı Amasya sınırlarındadır.

Centerra Madencilik A.Ş'nin Kayseri Develi'de Öksüt isimli bir maden tesisi var. Siyanür işlemini orada yapıyor. Firmanın, Kırgızistan'da siyanürlü 5 bin insanın zehirlenmesine yol açtığı iddia ediliyor.

10

ORMAN - MERA - TARIM ALANLARI

Artvin Murgul'daki Yangın, AKP'nin Teşviklerinin Sonucudur

Artvin ili Murgul ilçesine bağlı Damar Köyü'nde 14 Ekim günü sabah saatlerinde meydana gelen yangın uzun süre kontrol altına alınamamıştır. Orman yangınıyla ilgili ihbarda bulunan yurttaşlara, 10 hektardan küçük bir alan yandığı için helikopter ve uçak gönderilemeyeceği yanıtı verilmiştir.

Söz konusu yangın çıkan bölgenin, Cengiz Holding'in siyanür havuzu kurmak istediği bölge olduğu iddia ediliyor.

AKP Kuralcılık Adı Altında Suistimale Teşvik Ediyor

Anayasa Mahkemesini tanımayan, kanunları tanımayan AKP, mevzu Cengiz'in menfaati olunca kuralcılık görüntüsü vermektedir. AKP'nin bu kotaları, bazı kötü niyetlilere 10 hektara kadar yakabilersin izninden başka bir anlama gelmemektedir. Son dönemlerde yangına müdahale, süreci yönetme konularında varlık gösteremeyen AKP, daha çok yangını çıkararak lanetlemekle yetinmektedir. Oysa ki, Devletin görevi sadece lanetlemek değil. Yangının en hızlı biçimde kontrol altına alınması, söndürülmesidir.

Adana Pozantı'da Orman Yangını

Adana'nın Pozantı ilçesinde meydana gelen yangın Beledemik, Eski Koncuk ve Akçatekir Mahallelerini tehdit etti. Ağırlıklı olarak helikopterlerle müdahale edilebilen yangının söndürülmesi 6 gün sürdü. Yangında toplam 600 hektar yeşil alan yok oldu.

Kastamonu Taşköprü Yangını

Kastamonu Taşköprü Derekaağaç Köyü'nde başlayan ve kısa sürede büyük bir orman alanına yayılan yangın sonucu Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü'nün ilk tahminlerine göre 700, Avrupa Orman Yangını Bilgi Sistemi verilerine göre 1396 hektar ormanlık alan zarar gördü. Yangın kayıtlara Kastamonu ili tarihindeki en büyük orman yangını olarak geçmiştir.

CHP Kastamonu Milletvekili Hasan Baltacı tarafından hazırlanan 11.09.2020 tarihli rapora göre, yangına müdahale kapsamında 6 köy tedbir amaçlı boşaltıldı. Tekeoğlu Mahallesi'nde bulunan 4 ev ile 4 samanlık tamamen yandı. Yangında can kaybı yaşanmadı.

Antalya'da Ulu Çınarlar Kesiliyor

Antalya Kemer'e bağlı Uluponar'da yol genişletme çalışmaları sebebiyle asırlık çınar ağaçlarının kesilmek istenmesi üzerine yurttaşlar tarafından nöbet tutulmaya başlandı.

Samsun'da Ağaç Katliamı⁸⁰

Samsun'un Kavak-Havza-Atakum ilçeleri arasındaki Şahin Dağlarında altın madeni aramalarında binlerce ağacın kesildiği iddia ediliyor. Ağaç katliamı yapan şirket 11 bin 758 hektar alanda altın aramak için 6 ayrı ruhsata sahip. Ruhsat alanı içinde 10 adet köy yerleşimi bulunuyor.

Istranca Ormanları'nda 17 Bin Ağaç Daha Madene Feda Edilecek⁸¹

Istranca Ormanları'nda faaliyet gösteren Özberce Madencilik şirketi, kapasite artırma talebiyle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na başvurdu. Başvuru sürecinin olumlu sonuçlanması durumunda "kapasite arttırımı" uğruna 17 bin ağaç kesilebileceği iddia ediliyor.

Toplamda 14 Bin Dönümlük Alan, 'Yayla Alanı' Olmaktan Çıkarıldı⁸²

Cumhurbaşkanı kararıyla, Adana'dan 9, Artvin'den 1, Bolu'dan 3, Erzurum'dan 7, Eskişehir'den 3, Giresun'dan 35, Kahramanmaraş'tan 20, Kastamonu'dan 1, Konya'dan 35, Kütahya'dan 7 ve Trabzon'dan 5 alan olmak üzere, 11 ilde toplam olarak 14 milyon 92 bin 800 metrekarelik alan "yayla alanı" olmaktan çıkarıldı.

Su Altında Kalacak Yusufeli'de Ağaçlar Yeni Yerleşim Yerine Taşınıyor⁸³

Yusufeli ilçesinde yapımı süren ve tamamlandığında 270 metre gövde yüksekliği ile Türkiye'nin en yüksek, "çift eğrilikli ince kemer baraj tipi" kategorisinde ise dünyanın 3'üncü en yüksek barajı olacak olan Yusufeli Barajı, ilçeyi sular altında bırakacak. İlçe merkezi ile 4 köydeki yaklaşık 5 bin konut, 270 işyeri ile 9 bin 430 dönüm tarım arazisi sulara gömülecek.

150 yıllık tarihinde 6 kez değiştirilen ilçe merkezi, 1950'den sonra bir kez daha değişecek. İlçe merkezinin Yansıtıcılar mevkiinde kurulacak yeni yerleşim yerine taşınması için başlatılan çalışmalar sürüyor. İlçeden sökülün ağaçlar da yeni yerleşim yerine taşınmaya başlandı. Şu ana kadar bin dolayında ağacın taşındığı yeni yerleşim yerindeki 150 hektarlık alana toplamda 100 bin ağacın dikilmesi planlanıyor.

Dere Yatağına 'İslah Çalışması' Diye Beton Döktüler!⁸⁴

Rize'nin Fındıklı ilçesindeki Paçva Irmağı'nda yapılan skandal 'ıslah' çalışması büyük tepki topladı. Derenin tüm doğal yapısı bozuldu, beton üstünden akar hale getirildi. CHP'li Fındıklı Belediyesi, çalışmaya itirazda bulundu.

80 Sokağa çıkma yasağında binlerce ağacı kestiler, <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/sokaga-cikma-yasaginda-binlerce-agaci-kestiler-5849972/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

81 Istranca ormanlarında 17 bin ağaç daha madene feda edilecek, <https://yesilgazete.org/istranca-ormanlarında-17-bin-agac-daha-madene-feda-edilecek/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

82 Cumhurbaşkanı kararıyla 11 ilde 126 alan 'yayla' olmaktan çıkarıldı, <https://t24.com.tr/haber/cumhurbaskani-karariyla-11-ilde-126-alan-yayla-olmaktan-cikarildi,864691>, Erişim Tarihi 28.12.2020

83 Su altında kalacak Yusufeli'nde ağaçlar yeni yerleşim yerine taşınıyor, <https://www.evrensel.net/haber/404753/su-altinda-kalacak-yusufelinde-agaclar-yeni-yerlesim-yerine-tasiniyor>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

84 Dere yatağına 'ıslah çalışması' diye beton döktüler!, <https://www.birgun.net/haber/dere-yatagina-ıslah-calismasi-diye-beton-doktuler-302112>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

Ordu'da Altın Madeni Yakınındaki Bal Ormanları Yandı⁸⁵

Ordu Ünye'deki Erenyurt Sarıhalil Mahallesi'ndeki Seyirlik Ormanı'nda çıkan yangında 150 dönümlük alan yanıp kül oldu. İlçedeki altın madenine yaklaşık 500 metre mesafede çıkan ve bugün söndürülen yangınla ilgili olarak CHP Ordu Milletvekili Mustafa Adıgüzel, maden arazisini genişletmek için ormana "sabotaj yapıldığını" öne sürdü.

Maden Şirketlerinden Kozak Yaylasına Rahat Yok⁸⁶

İzmir'in Bergama ilçesinde, Aşağıcuma ve Hacıhamzalar mahallelerinde bulunan Aktaş Madencilik'e ait granit ocağının faaliyet alanının genişletilmesi için gerekli ÇED süreci başlatıldı. Ocak, halihazırda 35 hektarlık alanda faaliyet gösteriyor, bu alanın 189 hektarlık alana çıkarılması isteniyor.

Yedi Köy ve Mezralar Taş Ocağına Kurban Ediliyor⁸⁷

Tunceli'nin Milli Köyü yakınlarında bulunan taş ocağı, Kemere Kunk vadisini 15 yılda çöle döndürdü. Köylüler, çevreyi, kutsal bölgeleri ve insan sağlığını tahrip eden ocağın kapatılmasını istiyor.

İkizköy'de Zeytin Ağaçlarının Kesimi Yerel Halk Tarafından Durduruldu⁸⁸

Muğla'nın İkizköy ilçesi yeni bir termik santral müdahalesiyle karşı karşıya kaldı. İlçede yer alan zeytin ağaçları, Yeniköy Termik Santrali'ne kömür taşıma bandı yapmak için 1 Mayıs'ta geçerli olan sokağa çıkma yasağı fırsat bilerek kesilmeye çalışıldı.

Kesimler, İkizköylülerin müdahalesi ile durduruldu ancak İkizköylüler yaptıkları açıklamada kesimi yapan kişilerin "yarın jandarmayla tekrar geliriz" diye tehdit ettiklerini belirtti. Bölgedeki birkaç çam ağacı ise kesilmekten kurtarılamadı.

Kaş'taki Orman Yangınında Büyük Şüpheli: Tam Bir Otellik Yer Yanmış!⁸⁹

Antalya'nın Kaş ilçesinde 25 dönüm makilik ve zeytinlik alanın zarar gördüğü yangının ardından ortaya çıkan görüntü büyük bir şüpheli de beraberinde getirdi.

Havası En Kirli Yere, Dolgu Araziye, Ormana Şehir Hastanesi Yapılmış⁹⁰

Uluslararası Şeffaflık Derneği'nin hazırladığı rapora göre, ÇED'den muaf tutulan, bataklık arazilere, dolgu alanlara, otoyol ortasına yapılan şehir hastanelerinde maliyetler katlandı, şirketlere verilen garantiler kamuya büyük yük getirdi.

85 Ordu'da altın madeni yakınındaki bal ormanları yandı, <https://yesilgazete.org/orduda-altin-madeni-yakinindaki-bal-ormanlari-yandi/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

86 Maden şirketlerinden Kozak Yaylası'na rahat yok, <https://yesilgazete.org/maden-sirketlerinden-kozak-yaylasina-rahat-yok/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

87 Dersim'in yedi köyü ve mezraları taş ocağına kurban ediliyor, <https://yesilgazete.org/dersimin-yedi-koyu-ve-mezralari-tas-ocagina-kurban-ediliyor/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

88 İkizköy'de zeytin ağaçlarının kesimi yerel halk tarafından durduruldu, <https://yesilgazete.org/ikizkoyde-zeytin-agaclarinin-kesimi-yerel-halk-tarafindan-durduruldu/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

89 Kaş'taki orman yangınında büyük şüpheli: Tam bir otellik yer yanmış!, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kastaki-orman-yangininda-buyuk-suphe-tam-bir-otelik-yer-yanmis-1740880>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

90 Havası en kirli yere, dolgu araziye, ormana şehir hastanesi yapılmış, <https://yesilgazete.org/havasi-en-kirli-yere-dolgu-araziye-ormana-sehir-hastanesi-yapilmis/>, Erişim Tarihi : 28.12.2020

Rapora göre bazı hastaneler bataklık alana, şahıs arazilerine, bazıları hava kirliliğinin en çok hissedildiği alana, dolgu alanlarına yapıldı, kimi hastaneler ulaşımın olmadığı otoyollar arasında kaldı, bazıları ormanlık alanlara inşa edildi.

Hastanelerin yaratacağı sakıncalar yüzünden Türk Tabipler Birliği (TTB) tarafından açılan davalar ve Danıştayın verdiği yürütmeyi durdurma kararı hatırlatılan raporda, 2014 yılında yargı kararlarının hükümsüz hâle gelmesi için yasa değişikliği yapıldığına da dikkat çekildi: 6228 sayılı yasa ile idari davalarda verilecek iptal kararlarının da uygulanmayacağı düzenlemesi yapılmış oldu. Ayrıca şirketlerin her türlü borçlarına tam Hazine garantisi verildi.

Salgın Döneminde Orman Katliamı Yüzde 150 Arttı⁹¹

WWF'nin araştırmasına göre koronavirüs döneminde ağaç katliamı yüzde 150 arttı. 18 ülkede yapılan araştırmada 2020 yılı Mart ayında tropikal ormanların yüzölçümü 6 bin 500 kilometrekare azaldı.

Konya'da Tarım Arazilerine Zorla Kömür Ocağı Yapılmak İsteniyor

Konya İlgin'da tarım arazileri, termik santrale kömür temin etmek için Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kamulaştırıldı. 20 Mart 2020'de Cumhurbaşkanının onayıyla birinci derece sit alanı ilan edilen bölgede, arkeolojik olarak höyükler bulunuyor. DSİ kamulaştırılıp kömür ocağı yapılmak istenen arazilerin halen yol, kanal ve göl sahası olarak kullanıldığı belirtilerek devrinin uygun olmadığı yönünde görüş bildirmiştir.

Kömür ocağına karşı açılan davada, bilirkişiler bölgede maden işletmesi açılmasında "kamu yararı" olduğunu, ancak bölgenin tarım arazisi olarak kalmasında ise "üstün kamu yararı" bulunduğunu bildirdi.

Konya İlgin'da kurulmak istenen termik santralde kullanılmak için planlanan kömür ocaklarının bulunduğu sahadaki arkeolojik alanların sit statüsünü düşüren Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu kararları, Konya 2. İdare Mahkemesi tarafından iptal edilmişti. Karara yapılan istinaf başvurusu, reddedildi.

Koruma statüleri değiştirilen, Adatepe, Hareme ve Sarayasa Tepe höyüklerinin tarihi 900 bin yıl öncesine dayanıyor. Sahada, Geç Kalkolitik, Eski Tunç Çağı, Demir Devri ve Ortaçağ'a kadar uzanan seramiklerin yanında prehistorik devirlere ait öğütme taşı parçaları, yontma taş ve kemik aletlerinin bulunuyor.

Standford Woods Enstitüsü: Ormanların Yok Edilmesi Salgın Hastalıkları Artırıyor⁹²

Standford Woods Enstitüsü'nün yayınladığı çalışmada, ormanlık alanların yok edilmesi sonucunda insanların primatlarla daha fazla etkileşime girdiği, bunun da salgın hastalıkların ortaya çıkmasına ve yayılmasına yol açtığı ifade edildi. Araştırmada, dünya çapında doğal ormanlık alanların tarım alanına dönüştürülmesi devam ettikçe, Covid 19 benzeri hayvandan insana sıçrayan virüslerin ortaya çıkıp yayılmasının daha da sıklaşacağı belirtiliyor.

Çalışmada, insan ve primat etkileşimini azaltmak üzere, biyolojik çeşitlilik açısından zengin olan ormanların çevresine orman çiftlikleri benzeri tampon bölgeler inşa edilmesi önerildi. Ayrıca ulusal

91 Salgın döneminde orman katliamı yüzde 150 arttı, <https://www.birgun.net/haber/salgın-doneminde-orman-katliami-yuzde-150-artti-302013>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

92 Standford Woods Enstitüsü: Ormanların yok edilmesi salgın hastalıkları artırıyor, <https://gazeddakibris.com/standford-woods-enstitusu-ormanlarin-yok-edilmesi-salgın-hastalıkları-artiriyor/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

ya da uluslararası yardım gibi harici kaynaklar kullanılarak yakıt ve inşaat malzemesi sağlanması durumunda, insanların ormana gidip ağaç kesme zorunluluğundan kurtarılacağı belirtildi.

Kırklareli Kapaklı'da 32 Bin Ağaç Tehlikede⁹³

Kırklareli Kapaklı köyünde Bakırcılar Madencilik İnşaat Sanayi ve Ticaret tarafından işletilen kalker ocağının kapasite artırımı için ÇED olumlu kararı verildi. ÇED raporuna göre proje çerçevesinde 31 bin 824 adet ağaç Orman Bölge Müdürlüğü nezaretinde kesilecek

Torba Yasa'yla⁹⁴ Sahipli Arazilerdeki Ormanlar, 'Ormanlıktan' Çıkarıldı⁹⁵

Ekim ayında TBMM'de kabul edilen torba yasa ile "orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazilerde tabii olarak yetişen her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler" ile "orman sınırları dışında olup, alan büyüklüğüne bakılmaksızın sahipli arazilerde, ekim ve dikim yolu ile yetiştirilen her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerlerin" orman sayılmaması düzenlendi.

Eskişehir'de 70 Hektar Kızılçam Ormanı Yandı⁹⁶

Eskişehir'in Mihalgazi ilçesinde bir otomobilden sıçrayan alevlerin etkisiyle çıkan orman yangınında 70 hektarlık kızılçam ormanı zarar gördü.

25 Büyük Ova İlanı⁹⁷

Cumhurbaşkanlığı kararıyla 25 adet ovanın "büyük ova koruma alanı" olarak belirlendi. 3199 sayılı karar ile Batman'da Gercüş Ovası, Bayburt Aydıntepe, Beşpınar, Demirözü ve Yazıbaşı ovaları, Bursa'da Güllüce, İznik, Orhaneli, Orhangazi ve Melik ovaları, Elazığ'da Karakoçan ve Kovancılar ovaları, Kahramanmaraş'ta Altınyayla ve Yeşilova ovaları, Kars'ta Akyaka Demirkent, Merkez Dikme ve Susuz ovaları, Malatya'da Eymir Kızık, Kale ve Yenice ovaları, Muş'ta Bulanık, Liz ve Malazgirt ovaları, Niğde'de Eminlik ve Hacıbeyli ovaları büyük ova statüsü elde etti.

Saraçoğlu'nda Ağaçları Kestiler⁹⁸

Ankara'da Türkiye'nin ilk toplu konut alanı ve kentsel sit alanı olan Saraçoğlu Mahallesi'nde otopark yapılması amacıyla ağaçlar kesildi. Hukuksal süreç devam etmesine rağmen salgını fırsat bilerek Bakanlığın ağaçları kestiğine dikkat çeken Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Çevre Şehircilik Bakanı ve Kültür Turizm Bakanı hakkında görevi kötüye kullanmaktan suç duyurusunda bulunacaklarını açıkladı.

93 Kırklareli Kapaklı köyünde kalker ocağı için on binlerce ağaç kesilecek, <https://yesilgazete.org/kirklareli-kapakli-koyunde-kalker-ocagi-icin-on-binlerce-agac-kesilecek/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

94 7255 Sayılı Gıda, Tarım ve Orman Alanında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k7255.html>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

95 Torba Yasa'yla sahipli arazilerdeki ormanlar, 'ormanlıktan' çıkarıldı, <https://yesilgazete.org/torba-yasayla-sahipli-arazilerdeki-ormanlar-ormanliktan-cikarildi/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

96 Eskişehir'de 70 hektar kızılçam ormanı yandı, <https://dokuz8haber.net/ekoloji-cevre/eskisehirde-70-hektar-kizilcam-ormani-yandi/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

97 Bazı Ovaların Büyük Ova Koruma Alanı Olarak Belirlenmesine İlişkin Karar [Karar Sayısı: 3199], 25.11.2020 tarih ve 31315 sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/11/20201125-4.pdf>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

98 Kovid-19 salgını fırsat bilip Saraçoğlu'nda ağaçları kestiler, <https://www.evrensel.net/haber/402182/kovid-19-salginini-firsat-bilip-saracoglundu-agaclari-kestiler>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

11

TOPLUMSAL MÜCADELELER

Go-Kart Eğitim Pisti Projesinin Yürütmesi Durduruldu

İzmir Güzelbahçe’de doğal sit ve tarım alanı statüsüne sahip olan arazinin Go-kart eğitim alanı olarak kullanılmasına dair projeye ilgili imar planları hakkında açılan davada İzmir 5. İdare Mahkemesi, yürütmeyi durdurma kararı verdi. Dava kapsamında yapılan bilirkişi raporunda, dava konusu planlar ile öngörülen kullanımın alan ve yakın çevresinde var olan tarımsal nitelikli alanlara, zeytin ağaçlarına, alanın mevcut doğal sit niteliğine zarar vereceği, ses, ışık ve hava kirliliğine sebep olacağı yönünde görüş bildirilmiştir.

Çayırhan B Termik Santrali’ne İlişkin Plan Değişikliklerine Mahkeme Engeli⁹⁹

Ankara Nallıhan’da kurulmak istenen Çayırhan B Termik Santrali’ne ilişkin imar planı değişikliği Ankara 6. İdare Mahkemesince iptal edildi. Santral projesi Nallıhan Kuş Cenneti için de tehdit oluşturuyor.

Ekolojik Koridordaki Kalker Ocağına Karşı Dava Açıldı

Beypazarı’na Doğanyurt köyü kalker ocağı tehdidi altında. Bölge, Anadolu ile Avrupa arasında bir ekolojik koridor olan bölge dünyada benzerleri özenle korunan fosil ormanlarına da sahip. Yöre halkının dava açtığı kalker ocağı mera alanlarının yanı sıra, yaban hayatına ve koruma altındaki arkeolojik eserlere etkisi bilimsel bir çalışmaya da konu oldu. Projeye ilgili maden ruhsatına ve ÇED Gerekli Değildir kararına açılan ilgili davalar devam ediyor.

Maden Yasası İçin Toplanan Komisyona Ekoloji Örgütlerini Çağırmadılar

‘Elektrik Piyasası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’ isimli torba yasayla ilgili TBMM alt komisyonlarında yapılan görüşmelere ekoloji örgütlerinin çağrılmamış olması tepki çekti. Toplantıya katılıp, söz almak isteyen Doğu Akdeniz Çevre Dernekleri temsilcisi avukat İsmail Hakkı Atal, toplantıda çıkarıldı.

Cide Loç Vadisi’ndeki HES Projesi Tekrar İptal Edildi

Danıştay’ın 2016’da verdiği “HES yapılamaz” hükmünü karşı, 2016 yılında Loç Vadisini terk etmek zorunda kalan Orya enerji “2009/7” başlıklı bir tebliği gerekçe göstererek Çevre ve Şehircilik Bakanlığına ÇED başvurusunu yineleyerek süreci yeniden başlatmış, 2018 yılında ÇED Olumlu kararı almıştı

Kastamonu Cide ilçesi Loç Vadisinde OR-YA Enerji tarafından yapılması planlanan CİDE Regülatörü Ve Hidroelektrik Santrali projesi için verilen ÇED olumlu kararı Kastamonu İdare Mahkemesi tarafından,

⁹⁹ Çayırhan B Termik Santrali’ne ilişkin plan değişikliklerine mahkeme engeli, <https://yesilgazete.org/cayirhan-b-termik-santrali-ile-iskin-plan-degisikliklerine-mahkeme-engeli/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

çevre ve Küre Milli Parkı yaşam alanına ciddi olumsuz sonuçlar doğuracağı gerekçesiyle iptal edildi. İptal kararı üzerine yapılan temyiz başvurusu Danıştay tarafından reddedildi.

Kömür Santrali Ergene Havzası Yönünden Kamu Yararına Aykırıdır

TMMOB ve Ziraat Mühendisleri Odası Kırklareli İl Temsilciliği'nin Çerkezköy Termik Santrali ve TKİ Vize Santrali'yle ilgili 27.10.2016 tarihinde onaylanan Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı hakkında açtıkları davada, Danıştay 6. Dairesi 12.05.2020 tarihli kararında¹⁰⁰ TKİ Vize Termik Santrali" yapımı için 135 ha. büyüklüğündeki alanın "Enerji Üretim Alanı" olarak (E19 plan paftası) belirlenmesine yönelik plan kısmının yürütmesini durdurdu. Çerkezköy Termik Santrali'nin proje yerinin değiştirilmiş olması nedeniyle, bu kısım yönden yürütmeyi durdurma kararına yer olmadığına karar verildi.

TMMOB ve Ziraat Mühendisleri Odası Kırklareli İl Temsilciliğinin TKİ Vize Santrali ile ilgili Kırklareli ili 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planında yapılan değişikliklerle ilgili açtıkları davada, Danıştay 6. Dairesi'nin 12.05.2020 tarihli kararıyla¹⁰¹, plan değişikliğinin "TKİ Vize Termik Santrali" yapımı için 135 ha. büyüklüğünde ki alanın "Enerji Üretim Alanı" olarak belirlenmesine yönelik kısmının yürütmesini durdurdu.

Danıştay her iki kararında da, "kömüre dayalı termik santral (soğutma sistemi yönünden bir ayırım yapılmaksızın) kurulmasına olanak sağlayan planlamanın Ergene Havzası açısından sürdürülebilirlik ilkesine, planlama esaslarına ve kamu yararına uygun olmadığı sonucuna varılmıştır" gerekçesine de yer verdi.

Çarşamba Ovası'na Kurulmak İstenen Biyokütle Enerji Santrali'ne Mahkeme Engeli¹⁰²

Samsun'da tarımsal SİT alanı ilan edilmiş Çarşamba Ovası'na kurulmak istenen Biyokütle Enerji Santrali (BES) projesine verilen "ÇED gerekli değildir" kararı Samsun 3'üncü İdare Mahkemesi tarafından iptal edildi. Mahkeme, kopyala-yapıştır şeklinde hazırlanan bilirkişi raporunu, nesnellikten ve objektiflik uzak olduğu gerekçesiyle reddetti. Bilirkişi heyetinin bir çok şaibeli raporda imzası bulunuyor

Yargı Yeşil Yolu Durdurabilecek mi ?

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK), yeşil yolla ilgili üst ölçekli planın yürütmesini durdurdu. Danıştay, 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonunun Samsun'dan Hopa'ya kadar uzanan "Yayla koridoru-yeşil yolu projesi"nin, yol boyunca sürekli yapılaşmaya yol açacağı, yayla yerleşmelerinin özgünlüklerini zayıflatacağı, geri dönülmesi olanaksız ekolojik tahribata yol açacağı gerekçesine dayandı.

Danıştay, Samsun Bölge İdare Mahkemesi ve Rize İdare Mahkemesi tarafından verilen yargı kararlarına karşın, yeşil yol projesiyle ilgili kamusal yatırımlar devam etmektedir. İlk etapta bitirilmesi planlanan 2600 km'lik yolun büyük bir kısmı tamamlanmış durumdadır. Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi, yargı kararlarını hiçe sayarak yolun 2.etabıyla ilgili mali bütçesini (5.000.000 TL') açıklayarak teklif çağrısında bulundu. Rize İl Özel İdaresi bütçeye başvuru kararı aldı.

100 Danıştay 6. Daire 2017/1283 E. sayılı dosya

101 Danıştay 6. Daire 2017/3301 E. sayılı dosya

102 'Tanınmış' bilirkişilere mahkeme 'dur' dedi, <https://www.birgun.net/haber/taninmis-bilirkisilere-mahkeme-dur-dedi-295925>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

56 Sivil Toplum Kuruluşları (STK) Danıştay'ın yürütmeyi durdurma kararı vermesine rağmen yapımı için bütçe ayrılan 'Yeşil Yol Projesi' için yargı kararı uygulansın çağrısında bulundu.

16 Ekoloji Örgütünden Termik Santraller Kapatılsın Davası

Ekoloji Birliği bileşeni 16 ekoloji örgütü, Anayasanın 104. Maddesinde yer alan, Cumhurbaşkanı'nın "halk sağlığının ve halkın yaşam hakkının korunması" konusunda görev ve yetkisini gerekçe sunarak, halen işletmede olan 30 adet, henüz işletmeye alınmamış 7 adet olmak üzere toplam 37 termik santralin üretim lisansları iptal edilerek kapatılmasını istediler. Ekoloji Örgütleri, taleplerine Cumhurbaşkanlığı tarafından hiçbir yanıt verilmemesi üzerine Danıştay'da iptal davası açtılar.

Kömür Dağıtımları Durdurulsun Davası¹⁰³

Doğu Akdeniz Çevre Dernekleri, Adana Tabip Odası ve Ziraat Mühendisleri Odası'nın kış aylarında hava kirliliğinin başlıca nedenlerinden kömür dağıtımının durdurulması ve bunun yerine yoksul halka ücretsiz elektrik verilmesi talebiyle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına karşı açtığı davada Ankara 4. İdare Mahkemesi yürütmeyi durdurma talebini reddetti. Davacılar, karara itiraz etti.

Dereköy'de kömür istemeyen köylüler kazandı¹⁰⁴

Antalya Tarım Toprakları Koruma Kurulu, Korkuteli ilçesindeki Dereköy Yaylasında 19 bin dönüme denk gelen 19 bin 700 hektarlık arazide açılmak istenen kömür madeni işletmesine onay vermedi.

Anayasa Mahkemesi: Çevre Davalarında Danıştay İhlalini Tespit Etti

İzmir Karaburun'lu yurttaşların Anayasa Mahkemesi'ne yaptığı başvuruda Anayasa Mahkemesi'nin Danıştay'ın adil yargılama ilkesini ihlal ettiğini tespit etmiş ve yargılamanın yenilenmesine karar verdi.

Karaburun'da yapılmak istenen Sarpıncık RES projesine verilen "ÇED olumlu" kararına karşı açılan davada yerel mahkeme işlemin iptaline karar vermiş, Danıştay ise, bakanlık ve şirketin temyiz başvurusunu kabul ederek Karaburunluların lehine olan yerel mahkemenin kararını bozmuş, yurttaşların davasını itiraz ve temyiz yolu kapalı olarak kesin olarak reddetmişti. Anayasa Mahkemesi'nin Karaburunlu yurttaşların talebini kabul ettiği kararda; Danıştay'ın gerekçesiz ve kesin olarak davayı reddetmesini hak ihlali olarak gördü.

Yeşil Yol Eylemcileri Beraat Etti

Rize'nin Çamlıhemşin'de Yukarı Kavron ve Samistal yaylaları arasındaki 8 kilometrelik bağlantı yoluna karşı çıkan 13 yurttaş hakkında açılan davanın 18 Eylül 2020 tarihli duruşmasında Pazar 2. Asliye Ceza Mahkemesi tüm sanıkların beraatine karar verdi.

Torba İhalelerle Maden Sahaları Satılmasına Sivil Toplum Örgütleri Dava Açtı

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 20.07.2020 tarih ve 31191 sayılı Resmi Gazetede

¹⁰³ "Kömür yerine ücretsiz elektrik" davasında yürütmeyi durdurma reddedildi, <https://www.evrensel.net/haber/420754/komur-yerine-ucretsiz-elektrik-davasinda-yurutmeyi-durdurma-reddedildi>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

¹⁰⁴ Dereköy'de kömür istemeyen köylüler kazandı, <https://bianet.org/bianet/ekoloji/225989-derekoy-de-komur-istemeyen-koyluler-kazandi>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

[34. sayfa] yayınlanan 766 adet maden sahasının ilanı üzerine ekoloji örgütleri ve aktivistleri tarafından iptal davaları açıldı.

CHP Doğa Hakları tarafından yapılan açıklamada, “çevresel etki değerlendirmesi, bütüncül etki değerlendirmesi, sağlık etki değerlendirmesi yapmadan, yangından mal kaçırırcasına topraklarımızı satılığa çıkarıyor. Çevre örgütleri bu ihaleyle ilgili dava açtılar ama bu sadece çevre örgütlerinin görevi değil. Tüm yurttaşlarımızı, bu talana karşı ses çıkarmaya çağırıyoruz” denilerek sivil toplum örgütleri tarafından açılan dava tüm yurttaşların müdahil olması çağrısında bulunuldu.

Torba İhaleler Açıkça Kanuna Aykırı

Çevre Kanunu madde 10 gereğince, ÇED raporu hazırlaması gereken projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; bu projeler için yatırıma başlanamaz ve İHALE EDİLEMEZ. Buna rağmen 2020 yılının Mart ayında 305 adet, Temmuz ayında ise 766 adet maden sahası ihalesi ilanı yapıldı. Torba kanun yapar gibi torba ihalelerle sayısı bine yakın maden sahasını bir anda ihaleye açmanın hukukla bağdaşır yanı bulunmamaktadır. Yargılama makamlarının, Çevre Kanunu’na aykırılık nedeniyle ivedi bir şekilde bu ihalelerin yürütmesini durdurması gerekmektedir.

Toplumsal ve Hukuki Uyuşmazlıklara Konu Oluyor

Madencilik faaliyetleri için ayrılan sahalardan ezici çoğunluğunun hatalı yer seçimine dayanması, bir çok maden sahasının yerleşim yerleri ve doğal yaşam alanları üzerinde can ve mal yönünden tehditler oluşturması, binlerce ağacın kesilmek zorunda bırakılması, su kaynaklarının yok olmasına neden olması, tarım ve meralık alanların vasıf değişikliğine uğratılması ya da maden faaliyeti nedeniyle kirlenmesi sorunları, bir çok toplumsal ve hukuki uyuşmazlığa konu olmaktadır.

Acele Kamulaştırma, Toprak Gaspına Döndü

Tarlaların ortasına kurulmak istenen biyogaz enerji santraline karşı direnen Manisa Çapaklı’nın arazilerine Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile el konuldu. Çapaklı’da acele kamulaştırmayla el konulan 5 parsel arazinin tamamının Çapaklı köylülerinin zeytinlik ve meyve bahçeleri olduğu iddiası ediliyor.

Çanakkale’de Valilik Şirket Komiserleri Gibi Davranıyor

Kaz Dağlarında Su ve Vicdan Nöbetçileri gözaltına alınmış, nöbet alanı tahliye edilmeye çalışıldı. Su ve Vicdan nöbetçileri pandemi gerekçeleriyle nöbeti bırakmaya zorlanıp, birçok idari para cezasına muhatap oldular. Nöbetçiler tarafından para cezalarına yapılan itiraz Çanakkale Sulh Ceza Hakimliği tarafından “cezaların hukuka aykırı üst sınır esas alınarak kesildiği” gerekçesiyle kabul edildi.

Biga Ekoloji ve Yaşam Platformu’nun, 6 Eylül’de Karabiga, 7 Eylül’de Çanakkale’de düzenlemek istediği “Termik Öldürür Eylemi” de Çanakkale Valiliği tarafından yasaklandı.

Cengiz Holding’in Halılağa maden projesi için yapılmak istenen halkın katılım toplantısıyla ilgili hiçbir önlem alınmadığı gibi toplantı da ertelenmedi.

Çanakkale’yi tehdit eden çok sayıdaki termik santral ve maden projesiyle ilgili İl Halk Sağlığı Müdürlüğü’nün uyarılarını dikkate almayan Çanakkale Valiliği, şu ana kadar bu konuda hiçbir aktif adım atmadı. Ancak, konu maden ve ya da termik santralin kurulmasına ilişkin toplumsal bir eylem

olduğunda Valilik tarafından koronavirüsü gerekçesi ileri sürülerek yurttaş ve sivil toplum örgütlerinin demokratik haklarını kullanmalarını kısıtlıyor.

Kızılcaköy'de Kadınlar Aylardır Direniyor¹⁰⁵

Aydın'ın Efeler ilçesine bağlı Kızılcaköy'de yapılması planlanan jeotermal enerji santrali (JES) için 10 Nisan'da ÇED Olumlu kararı verildi. JES yapımına karşı köyde yaşayan kadınlar aylardır mücadele veriyor. Koronavirüs sürecinde JES raporunun onaylanmasının fırsatçılık olduğunu belirten kadınlar, mücadelelerine devam edeceklerini söyledi.

Erzincan İliç'te Kovid'e Rağmen Kapalı Salon Toplantısı

Erzincan İliç'te Kanada ve Avusturya borsalarında pay sahibi olan Alacer Gold'un Türkiye'de Çalık Holding ile birlikte kurduğu Anagol isimli firmanın taşeronları tarafından kapasite artışları yapılmaya devam ediliyor. Kartaltepe isimli firma tarafından yapılan 2. Kapasite Artışı ile ilgili ÇED süreci kapsamında 26 Kasım günü İliç'te kapalı bir salonda Halkın katılım toplantısı yapıldı.

Birbirine komşu birden çok ruhsat sahasında faaliyette bulunan Anagold Firması, farklı firmalar, farklı ruhsatlar üzerinden farklı ÇED başvuruları yaparak, ortaya çıkan çevresel etkinin bütüncül ve kümülatif olarak değerlendirilmesini engelleyecek süreçler işletiyor.

Madenci firma İliç'te ve yukarı fırat havzasında ağır çevre tahribatları yarattığına dair açıklamalarda bulunan yurttaşlar hakkında suç duyurularında bulunmaktadır. Firma, Fox TV'de yer alan bir haberi gerekçe göstererek 3 yurttaş hakkında Ankara 7 Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, 15.000'er TL'den toplam 45.000 TL manevi tazminat talep etti.¹⁰⁶

Kazdağlarında Usule Aykırı Halkın Katılımı Toplantısı İptal Edildi

AKP İktidarına yakınlığı ile bilinen Cengiz Holding'in Kaz Dağları'nda işletmek istediği 3,5 Milyon ağacın katledilmesine sebep olacak altın-bakır madeni için yapılması planlanan halkın katılımı toplantısı, yöre halkı ve çevreci sivil toplum örgütleri izin vermedi.

Eskişehir'de Yaklaşık 400 Bin Ağacın Kesilmesine Yol Açacak Proje İptal Edildi

Eskişehir'in Mihaliççik, Beylikova ve Sivrihisar ilçe sınırlarını işgal eden bir sahada Krom Manyezit, Demir ve Nikel madenleri üzerine faaliyet gösteren projenin kapasite artışı için aldığı ÇED Olumlu Kararı Eskişehir 1. İdare Mahkemesi'nin (Eskişehir 1. İdare Mahkemesi 2019/391 E-2020/773 K sayılı kararı) tarafından iptal edildi.

Yaklaşık 400 Bin ağacın kesilmesine yol açacak projeye ilgili hazırlanan ÇED raporunda hileli bilgiler verildiği tespit edildi. Bilirkişi raporuna göre kadastro yapılmamış ama fiili durumda orman olan alanlar hesaba katılmadan, izin verilen orman alanı mevcut halinden daha küçük gösterilmek suretiyle 173283 adet ağaç kesileceği söylenmiştir. Oysa, kesilmesi muhtemel ağaç sayısı 391583'tür.

¹⁰⁵ Kızılcaköy'de kadınlar 22 aydır direniyor | "Bizi korona değil JES öldürür", <https://www.evrensel.net/haber/405005/kizilcakoyde-kadinlar-22-aydir-direniyor-bizi-korona-degil-jes-oldurur>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

¹⁰⁶ Ankara 7. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2020/709 E. sayılı dosyası

Sekiz Yıl Önce İptal Edilen HES İçin Yeniden Başvuruldu

Sinop'un Ayancık ilçesinde yapılan ve faaliyete geçen Ayancık HES projesi, ÇED Gerekli Değildir kararının Samsun 1. İdare Mahkemesi'nin 22.05.2013 tarihli kararıyla iptal edilince 30.06.2013'te mühürlenmiştir. Sinop Valiliği ve proje sahibi şirketin temyiz başvurusu üzerine, Danıştay 14. Dairesi, 6 Kasım 2013'te kararı bozmuş ve 1 Ocak 2014'ten 31 Ağustos 2015 arasında HES elektrik üretmeye devam etmiştir. Ancak, Samsun İdare Mahkemesinin kararında ısrarcı olarak 'işlemin iptaline' karar vermiş ve HES faaliyeti yeniden durdurulmuştur. Sinop Valiliği ile İlk Enerji tekrar temyize başvurusu üzerine, Danıştay tarafından onama kararı verilmiştir. İptal kararlarına rağmen, santral binasının, su iletim hatlarının ve regülatörleri yıkılması ve alanın eski haline iadesi gerekirken, yıllarca bu konuda bir adım atılmadı. Firma yeniden ÇED Başvurusu yaptı.

Kaş'taki Sit Alanlarını Betonlaştıracak Planı Danıştay Durdurdu¹⁰⁷

Antalya'nın Kaş ilçesi için bugünkünün 4 katı nüfus öngörüsü yaparak hazırlanan çevre düzeni planının yürütmesi Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından, durduruldu. Çevre Şehircilik Bakanlığının, bugünkü nüfusu 59 bin olan Kaş ilçesi genelinde 2040 yılı için yaklaşık 200 bin nüfus projeksiyonuna yer verdiği çevre düzenleme planına Kaş Turizm ve Tanıtma Derneği, Mimarlar Odası Antalya Şubesi ve 31 yurttaş adına dava açılmıştı.

Çevre Dernekleri: Biz Evde, Şirketler İhalede!¹⁰⁸

Koronavirüs salgını nedeniyle sokağa çıkılmasının tehlikeli olduğunun vurgulanmasına rağmen maden ve enerji şirketlerinin doğaya ve yaşam alanlarına zarar vermeye devam ettiğini belirten çevre dernekleri, hükümetin de maden sahaları için ihale yapmasına tepki gösterdi. Derneklerin ortak açıklamasında, "Bizlere evde kalın deniyor. Bizler evde kalıyoruz ama iktidar ve şirketler boş durmuyorlar. Fırsatı değerlendirerek yaşam alanlarımız talan ediliyor. Dünya salgın hastalıkla mücadeleyi halkıyla veriyor. Avrupa, ABD iş güvencesi verip ekonomik yardım yapıyor. Bizler de aynı olanaklara sahip olmayı beklerken hükümet bizden maddi yardım istiyor. İktidar bizlere evde kal çağrısı yaparken doğayı ve yaşam alanlarımızı talan eden ihaleler açmaktadır. Kanal İstanbul, Aydın-Denizli karayolu, TOKİ ihaleleri, millet bahçeleri, maden sahaları en belirgin olanları" vurgusu yapıldı.

HES İnşaatına Tepki: Berlin Duvarı Gibi Köyümüzü İkiye Böldüler¹⁰⁹

Rize Güneysu'da Baro Enerji şirketinin sürdürdüğü HES projesine ait inşaat kapsamında dere içinde metrelerce yükseklikte duvar örüldü. Duvarın köyü ortadan ikiye bölmeye tepki gösteren köylüler "Berlin duvarı gibi resmen köyü kuzey ve güney diye ikiye ayırdılar" yorumunu yaptı. Köylülerin proje hakkında açtıkları dava, Rize İdare Mahkemesinde görülüyor.

107 Kaş'taki sit alanlarını betonlaştıracak planı Danıştay durdurdu, <https://www.evrensel.net/haber/402808/kastaki-sit-alanlarini-betonlastiracak-plani-danistay-durdurdu>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

108 Çevre dernekleri: Biz evde, şirketler ihalede!, <https://www.evrensel.net/haber/401424/cevre-dernekleri-biz-evde-sirketler-ihalede>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

109 Rize Güneysuluların HES inşaatına tepkisi: Berlin Duvarı gibi köyümüzü ikiye böldüler, <https://www.evrensel.net/haber/402721/rize-guneysulularin-hes-insaatina-tepkisi-berlin-duvari-gibi-koyumuzu-ikiye-bolduler>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

İkizköylüler: “Temiz Suya Erişiminiz Yoksa Yaşam Da Yok. Korkuyoruz!”¹¹⁰

Yeniköy ve Kemerköy termik santralleri nedeniyle sık sık su kesintilerinin yaşandığı Muğla Milas’a bağlı İkizköy’de yaşayanlar suyun kullanım ve dağıtım hakkının belediyeye bağlı Muğla Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü’ne (MUSKİ) devredilmesini istedi.

Zeytinliklere Zarar Verecek JES’in ÇED Kararı İptal Edildi¹¹¹

Ayvalık Türköz köyünde zeytinlik alanda yapılmak istenen jeotermal sondajları için verilen ÇED Gerekli Değildir kararı Balıkesir 1. İdare Mahkemesi tarafından, bölgedeki zeytin varlığına ve doğanın zarara uğraması risklerini gerekçesiyle iptal edildi.

TMMOB’dan Kanal İstanbul İhalesine Dava: Tarihi Köprülerin Taşınması Hukuka Aykırı¹¹²

Kanal İstanbul Projesi üzerindeki iki tarihi köprünün (Odabaşı ve Dursunköy) taşınması için açılan ihaleye karşı TMMOB’ye bağlı 12 Oda tarafından dava açıldı. TMMOB tarafından yapılan açıklamada; “Kanal İstanbul ÇED Nihai Raporuna göre 119 adet kültür varlığı Proje Etkilenme Alanında kalmaktadır” denildi.

İmar planı yapılmadan açılan ihalenin hukuka uygun olmadığı belirtilen açıklamada söz konusu ihalenin hukuka aykırı olma gerekçeleri ise şu şekilde sıralandı:

- Köprülerin mevcut durumunu yasal standartlar doğrultusunda ortaya koyan ve kurul tarafından onaylanan belgeler hazırlanmadan,
- Bu belgelere dayanılarak ‘yerinde koruma’nın mümkün olup olmadığını bilimsel olarak değerlendiren, onaylı bir teknik rapor olmadan,
- Köprüler için ‘taşınma’ gerekliliğini ortaya koyan ve Kültür ve Turizm Bakanlığı kararıyla uygun bulunmuş bir teknik rapor olmadan,
- Tarihi eserin teknik olarak nasıl taşınacağına ve nerede, hangi teknikler kullanılarak yeniden inşa edileceğine dair bir karar olmadan gerçekleştirilecek proje ihalesinin bir koruma kurulu kararı ve izni olmadan yapılması hukuka aykırıdır.

Meşe Ormanı İçin Umut Işığı¹¹³

Kırklareli’nin Vize ilçesi, Doğanca köyündeki meşe ormanına yapılmak istenen kil ocağına bilirkişiler tarafından olumsuz görüş verildi. Bilirkişi heyeti ÇED raporunda Kırklareli’nin rüzgârının doğru hesaplanmadığını, yapılan modellemenin hatalı olduğunu tespit etti.

¹¹⁰ İkizköylüler: “Temiz suya erişiminiz yoksa yaşam da yok, Korkuyoruz!”, <https://www.iklimhaber.org/ikizkoyluler-temiz-suya-erisiminiz-yoksa-yasam-da-yok-korkuyoruz/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

¹¹¹ Ayvalıklıları sevindiren JES kararı, <https://www.evrensel.net/haber/402682/ayvaliklilar-sevindiren-jes-karari>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

¹¹² TMMOB’dan Kanal İstanbul ihalesine dava: Tarihi köprülerin taşınması hukuka aykırı, <https://yesilgazete.org/tmmobdan-kanal-istanbul-ihalesine-dava-tarihi-koprulerin-tasinmasi-hukuka-aykiri/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

¹¹³ Meşe ormanı için umut ışığı, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/mese-ormani-icin-umut-isiği-1730576>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

Ordu Büyükşehir Belediyesi'ne Çevreyi Kirletmekten 88 Bin 499 TL Para Cezası¹¹⁴

Ordu Çaybaşı ilçesi İlküvez Mahallesi'nde yapılan Katı Atık Çöp Tesisine karşı mücadele edenlerin şikayeti üzerine Ordu Büyükşehir Belediyesi'ne 88.499 TL para cezası kesildi.

Aydın'da JES'lere Karşı Çıkan Köylülere Para Cezası¹¹⁵

Aydın'da JES mücadelesi veren AYÇEP başkan ve üyelerine ve köylülere sosyal mesafeye uymadıkları ve maske takmadıkları gerekçesiyle 3.150'şer TL para cezası kesildi.

Murat Dağı'nda Altın Madenine Verilen ÇED Olumlu Kararının İptali Kesinleşti

Uşak ile Kütahya sınırlarındaki Murat Dağı'nda yapılmak istenen madencilik faaliyetine ilişkin ÇED Olumlu kararı Kütahya İdare Mahkemesi tarafından iptal edilmişti. İptal kararı üzerine yapılan temyiz başvurusu Danıştay tarafından reddedildi.

Proje sahibi, Kamu Aydınlatma Platformu üzerinden yaptığı açıklamada, Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 2009/7 sayılı Genelgesi kapsamında tekrar ÇED raporu hazırlayacağını duyurdu.

Köylülerden Bakırtepe Altın Madeninin Kapasite Artırmasına Tepki¹¹⁶

Koç Grubu'na bağlı Demir Export bölgedeki altın madeninde kapasite arttırmak üzere halkın katılım toplantısı düzenledi. Projeye başından beri karşı çıktıklarını söyleyen köylüler toplantıyı terk etti.

Sungurlu Barajına İkinci Kez Yürütmeyi Durdurma¹¹⁷

Kocaeli'de 16 köyü sular altında bırakacak, İstanbul'un su ihtiyacının karşılanması amacıyla yapımı planlanan Sungurlu Barajının ÇED olumlu kararı İstanbul 11. İdare Mahkemesi tarafından iptal edilmişti. Kararın Danıştay tarafından onanmasının ardından iki ay içerisinde Devlet Su İşleri tarafından hazırlanan revize ÇED raporu tekrar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na sunulmuş, bakanlık ise rapora 'olumlu' kararı vermişti. Yurttaşlar tarafından yeniden açılan ÇED iptal davasında yürütmeyi durdurma kararı verildi. DSİ, Sungurlu Barajı için 25 Eylül'de gerçekleşmek üzere yapım ihalesi ilanı açtı.

Çırpılar Termik Santrali Projesinin ÇED Olumlu Kararı İptal Edildi

TEMA, Kazdağı Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Derneği ve Ziraat Mühendisleri Odası'nca açılan dava sonucunda Çanakkale Yenice'ye yapılmak istenen termik santrale Bakanlık tarafından verilen "ÇED Olumlu" kararı Çanakkale İdare Mahkemesince iptal edildi.

114 Çevreyi kirleten Ordu Büyükşehir Belediyesi'ne para cezası, <https://www.birgun.net/haber/cevreyi-kirleten-ordu-buyuksehir-belediyesi-ne-para-cezasi-305457>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

115 JES'e direnen köylülere kesilen cezalarının ödenmesi için kampanya başlatıldı, <https://www.evrensel.net/haber/420322/jese-direnen-koylulere-kesilen-cezalarinin-odenmesi-icin-kampanya-baslatildi>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

116 Bakırtepe altın madeninin kapasite artırımına köylüler tepki gösterdi, <https://www.evrensel.net/haber/407770/bakirtepe-altin-madeninin-kapasite-artirmasina-koyluler-tepki-gosterdi>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

117 Sungurlu Barajı'nda ikinci yürütmeyi durdurma kararı, <https://www.kocaelibarisgazetesi.com/guncel/sungurlu-barajinda-ikinci-yurutmeyi-durdurma-karari-h132323.html>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

Kırklareli'deki Termik Santrali Projesi ÇED Süreci Sonlandırıldı

Kırklareli Dokuzhüyük'te yapılması planlanan termik santralle ilgili ÇED süreci Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından sonlandırıldı.

Avdan Termik Santralinin ÇED Süreci Sonlandırıldı

Denizli'nin Tavas ve Kale ilçeleri sınırlarında yapılması planlanan, yaşam alanları, su kaynakları ve tarım alanları açısından tehdit içeren Avdan Termik Santrali projesinin ÇED sürecinin sonlandırılmasına karar verildi.

Adana Bir Termik Santrali Daha Kaldıramaz¹¹⁸

Ekoloji örgütleri ve meslek odaları Adana'nın Yumurtalık ilçesi Sugözü Kumsalı'na yapılan ve ithal kömürle çalışacak Hunutlu Termik Santrali inşaatının bir an önce durdurulması için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na çağrıda bulundu. Kuruluşlar, Adana'nın ve İskenderun Körfezi'nin bir termik santral daha kaldıramayacağını, Sağlık Etki Değerlendirmesi ve tüm körfezi kapsayan kümülatif hava kirliliği modellemesi yapılmadan inşaaata başlandığını belirterek, santral inşaatının durdurulmasını talep etti.

Sazlıdere'de 2. ÇED Sürecine Tepki "Bu Karar Bu Duyuru Neyin Nesi?"¹¹⁹

Keşan'a bağlı Sazlıdere Köyü'nde Boru Hatları İle Petrol Taşıma A.Ş. tarafından yapılması planlanan ve önceki ÇED Olumlu kararı iptal edilen Saros FSRU Gemi İskelesi projesiyle ilgili yeniden ÇED başvurusu yapıldı.

Edirne İdare Mahkemesi 14 ayrı bölümde hukuka aykırılık saptayarak ÇED olumlu kararı iptal edilmesine karşın, 2009/7 sayılı genelge kapsamında tek ÇED başvurusunda bulunulması, tepki doğurdu. Raporda proje için 7 bin 591 ağacın kesilmesinin planlandığı bilgisi yer aldı.

Söz konusu raporda, kara boru hattının 12,92 hektardan oluşan ormanlık alan içerisinde yer alacağı vurgulanarak, "Kara boru hattının büyük bir bölümü diğer araziler olarak sınıflandırılan alanlardan oluşmakta olup bu alanlar işlemeli tarıma uygun olmayan veya sınırlı olarak uygun olan arazilerle orman rejimindeki arazileri kapsamakta. Proje kapsamında inşa edilmesi planlanan 17 bin 121 metre uzunluğundaki kara boru hattının 12,92 hektarlık kısmı orman alanları içerisinde geçmekte" denildi. Raporda ayrıca kesilecek ağaçların 10 katı ağacın da dikileceği iddia edildi.

Göle'deki Ağaç Kesimlerine Karşı Ormanların Kardeşliği Platformu Kuruldu

Ardahan Göle'de usulsüz ve hukuka aykırı ağaç kesim işlemlerine tepki gösteren bölge halkı ve sivil toplum örgütleri doğaya büyük zarar verecek orman katliamlarını durdurmak için tek bir adresten güçlü bir duruş sergilenmesi için "Ormanların Kardeşliği Platformu"nu kurduklarını deklare ettiler.

¹¹⁸ Adana bir termik santrali daha kaldıramaz', <https://yesilgazete.org/adana-bir-termik-santrali-daha-kaldiramaz/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

¹¹⁹ 7 binden fazla ağaç kurban edilecek, <https://www.birgun.net/haber/7-binden-fazla-agac-kurban-edilecek-298849>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

Çeşme’de Acele Kamulaştırmalar İptal Edildi¹²⁰

Tüm Türkiye’de tepki çeken Çeşme Projesi’ndeki acele kamulaştırmaların hepsi Cumhurbaşkanlığı kararı ile iptal edildi ama “Çeşme Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi” kararının iptal edilmemesi bölge ile ilgili endişelerin sürmesine yol açıyor.

Anayasa Mahkemesi’nden ÇED Davaları İçin Örnek Karar¹²¹

Anayasa Mahkemesi, Rüzgar Enerji Santrali için verilen “Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu” konusunda örnek bir karar verdi. AYM kararında davacıların mülklerinin proje sahasının yakınında olması veya kullanım amacı gibi öznel koşulları dikkate almaksızın bir proje sahasında mülkü olmayanların projeye karşı hiçbir durumda dava açamayacakları yönünde kategorik bir yaklaşımın doğru olmadığını ifade edilerek şöyle denildi: “Başvurucuların öznel durumları hakkında bir değerlendirme içermeyen bu kategorik yaklaşım, başvurucular gibi proje kapsamında olmamakla birlikte projeden etkilenme potansiyeli bulunan kişilerin dava açmalarını imkansız hale getirdiğinden başvurucuların mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin orantısız olması sonucu doğmaktadır.”

Rize İdare Mahkemesi Bal Ormanı İçin Direndi¹²²

Rize’de Hemşin ile Çayeli arasındaki bal üretim ormanına kurulması planlanan bazalt ocağına yerel mahkeme karşı çıkmış, Danıştay bu kararı bozmuştu. Danıştay’ın bozma kararına rağmen Rize İdare Mahkemesi ilk kararında ısrarcı oldu ve bal ormanına bazalt ocağı yapılmasına bir kez daha izin vermedi.

Çanakkale Yenice’de Maden Arama Projesine Danıştay’dan Bozma ve İptal Kararı¹²³

Çanakkale’de Yenice ilçesine bağlı Karaköy Köyü sınırları içerisinde maden aramak için yapılması planlanan “Jeoteknik Amaçlı 42 Adet Sondaj ve 7 Adet Yarma Faaliyeti” projesinde Danıştay, projeye verilen ÇED Gerekli Değildir işleminin hakkındaki yerel mahkeme kararını bozarak, iptal kararı verdi.

Fethiye’de Yapılması Planlanan ve Tepki Toplayan Jeotermal Sondaj Kuyularına Bakanlıktan İzin Çıkmadı

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Muğla’nın Fethiye İlçesi’nde her biri en az 10 bin metrekarelik alanı kaplayan 6 jeotermal sondaj kuyusu açılmasına ilişkin faaliyete olumsuz görüş bildirdi.

120 Çeşme’de acele kamulaştırmalar iptal edildi, <https://www.birgun.net/haber/cesme-de-acele-kamulastirmalar-iptal-edildi-300724>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

121 Anayasa Mahkemesi’nden ÇED davaları için örnek karar, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/anayasa-mahkemesinden-ced-davaları-icin-ornek-karar-1738374>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

122 Rize’de yerel mahkeme, Danıştay’a rağmen bal ormanlarının taşocağına dönüşmesine izin vermiyor, <https://medyascope.tv/2020/05/11/rizede-yerel-mahkeme-danistaya-ragmen-bal-ormanlarinin-tas-ocagina-donusmesine-izin-vermiyor/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

123 Çanakkale Yenice’de maden arama projesine Danıştay’dan ret kararı, <http://baskagundem.com/2020/05/26/canakkale-yenicede-maden-arama-projesine-danistaydan-ret-karari/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

Mimarlar Odası, İmrahor Vadisi'ndeki Millet Bahçesi Projesini Yargıya Taşdı¹²⁴

Mimarlar Odası Ankara Şubesi İmrahor Vadisi'nde yapılmak istenen Kanal Ankara ve millet bahçesi projelerine karşı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na dava açtı.

Yason'a Zarar Verenler Hakkında Suç Duyurusu¹²⁵

AKP'li Ordu Büyükşehir Belediyesi'nin, 1. derece arkeolojik, 2. derece doğal sit alanı olan Yason Burnunda "çevredüzenlemesi" adı altında başlattığı proje çevrecilerin tepkisi üzerine projedurdurulurken Ordu Çevre Derneği, Ordu Büyükşehir Belediyesi hakkında "Yason'a zarar vermektendolayı" suç duyurusunda bulundu.

Tepkiler üzerine projeyi durdurmak zorunda kalan Büyükşehir Belediye Başkanı Hilmi Güler, "Burası bize tarihimizden nasıl miras kaldıysa o haliyle korunacak. Halkın ihtiyaçları doğrultusunda yapılacak çalışmalar ise alanın dışında oluşturulacak. Boş yere yaygara çıkarılıyor. Bizde yanlışa geçit yok" ifadelerini kullanmıştı.

Zilan'da HES Yapımına, Doğa Katliamına Dur Diyelim¹²⁶

Van'ın Erciş ilçesindeki Zilan Ovası'nda Hidroelektrik Santralleri (HES) çalışmalarına koronavirüs salgını sürecinde hız verildi. İki Zilan Deresi'nde, ikisi ise Ilıca Mahallesi'nde yapılmak istenen 4 HES için Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (EPDK) tarafından verilen ruhsatın ardından 2013 yılında hareket geçen şirket, yurttaşları ikna edemeyince tehdit yoluna başvurmuştu. Buradan sonuç alamayan şirket, 2014 yılında çalışmalara başlamak için acilen kamulaştırma yoluna gitti. Bölge halkı tarafından açılan davada Danıştay 6'ncı Dairesi kamulaştırma kararını durdurdu. Karara rağmen şirket, salgın sürecini fırsat bilerek yeniden HES yapımına başladı.

ORÇEV: Altınordu Kıyı Dolgusu ve Gülyalı Çevre Yolu Davasında Bilirkişi Raporu Lehimize Geldi¹²⁷

ORÇEV¹²⁸, Altınordu kıyı dolgusu ve Gülyalı'da çevre yolu için yapılmak istenen döner kavşak davasına sunulan bilirkişi raporunda "Yapılan yerinde incelemeler değerlendirmeler ışığında; söz konusu dolgu alanının kıyının doğal yapısını bozacağı tespit edilmiştir. Sahil alanının doğal yapısının bozulması doğal olarak çeşitli canlıların yaşam alanları üzerinde olumsuz etki yapacaktır" denilerek; "Kıyı Düzenleme Rekreatif Amaçlı Dolgu Projesi' ile ilgili hazırlanan ÇED raporunun teknik olarak yetersiz olduğu görüşü sunuldu.

124 Mimarlar Odası, İmrahor Vadisi'ndeki millet bahçesi projesini yargıya taşdı, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/mimarlar-odasi-imrahor-vadisindeki-millet-bahcesi-projesini-yargiya-tasidi-1740607>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

125 Yason'a zarar verenler hakkında suç duyurusu, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/yasona-zarar-verenler-hakkinda-suc-duyurusu-1738123>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

126 "Zilan'da HES yapımına, doğa katliamına dur diyelim", <https://www.evrensel.net/haber/405610/zilanda-hes-yapimina-doga-katliamina-dur-diyelim>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

127 ORÇEV: Altınordu kıyı dolgusu ve Gülyalı çevre yoluna itirazlarına bilirkişi onayı, <https://www.evrensel.net/haber/405618/orcev-altinordu-kiyi-dolgusu-ve-gulyali-cevre-yoluna-itirazlarina-bilirkisi-onayi>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

128 Ordu Çevre Platformu

Alpu Ovası Termik Santral Projesi Danıştay'a Takıldı

Danıştay, Eskişehir Alpu termik santrali projesinin özelleştirilmesi kararını, termik santralin Alpu Ovasındaki tarım arazilerinin bütünlüğünü bozacağı, termik santralde tüketilecek su miktarı, oluşacak kül miktarı gibi unsurların insan sağlığı üzerinde doğuracağı olumsuz etkilerin de tam olarak ortaya konulmadığı gerekçesiyle iptal etti.

Şavşat Halkının HES'e Karşı 10 Yıllık Israrlı ve Kararlı Mücadelesi Sonuç Verdi¹²⁹

Danıştay, Şavşatlıların HES'e karşı 10 yıl önce açtığı davayı "geç açıldığı" gerekçesiyle reddeden Rize İdare Mahkemesinin kararını bozdu.

Dava sürüyor ancak firma HES'i yaparak Şavşat'ın Efkar Tepesi'nin dibinden su toplayarak Şavşat Deresi'ni kuruttu.

Aydın'da JES'lere Karşı Çıkan Köylülere Para Cezası¹³⁰

Aydın'da JES mücadelesi veren AYÇEP başkan ve üyelerine ve köylülere sosyal mesafeye uymadıkları ve maske takmadıkları gerekçesiyle 3.150 şer TL para cezası kesildi.

129 Şavşat halkının HES'e karşı 10 yıllık ısrarlı ve kararlı mücadelesi sonuç verdi, <https://www.evrensel.net/haber/404789/savsat-halkinin-hese-karsi-10-yillik-issarli-ve-kararli-mucadelesi-sonuc-verdi>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

130 Aydın'da JES'lere karşı çıkan köylülere kesilen cezalara tepki, <https://yesilgazete.org/aydinda-jeslere-karsi-cikan-koylulere-kesilen-cezalara-tepki/>, Erişim Tarihi: 28.12.2020

 DOĞA HAKLARI

CHP DOĞA HAKLARI